

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1944

Första kammaren.

Nr 29.

Onsdagen den 1 november.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 288, angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

Herr Larsson, Sam: Herr talman! Jag ämnar vid remissen av de nu framlagda propositionerna huvudsakligen uppehålla mig vid frågan om ärendenas beredning och om nödvändigheten av den nu sammankallade höstriksdagen.

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

Vid början av årets riksdag och ända fram till sommaren utgick uppenbarligen regeringen från den alldeles bestämda meningen, att någon höstriksdag i år icke skulle förekomma, såvida icke alldeles särskilda utrikespolitiska förhållanden gjorde det nödvändigt. Man förutsatte säkerligen också, att under alla förhållanden en kort informationssejour skulle vara påkallad. Från denna utgångspunkt framlades också under vårens lopp propositionerna i sådan tid, att man allmänt väntade sig, att riksdagens arbete skulle kunna avslutas före midsommar. Men så kom vid en mycket sen tidpunkt den stora propositionen om civilförsvaret, och den föranledde, att riksdagsarbetet — trots de mest energiska ansträngningar av det särskilda utskottet — icke kunde avslutas förrän i mitten av juli månad. Skulden till denna försening måste helt åvila regeringen. För undvikande av allt missförstånd vill jag uttryckligen framhålla, att jag icke menar att man bort uppskjuta civilförsvarspropositionen till en höstriksdag. Civilförsvarets ordnande har ändock kommit alltför sent, och jag vill livligt instämma i det uttalande herr Sandler gjorde vid måndagens plenum, att regeringen nu bör eftersträva att snarast möjligt göra den nya organisationen funktionsduglig.

Då riksdagen åtskildes i juli, voro som sagt alla övertygade om att en arbetande höstriksdag icke skulle bliva erforderlig, såvida icke förhållandena ute i världen gjorde den nödvändig. Den uppfattningen var uppenbarligen vid den tidpunkten också regeringens. Sedan dess ha, gudske lov, de utrikespolitiska förhållandena hittills icke påkallat riksdagens sammankallande. Men däremot ha vi haft en valrörelse, och under den ha vissa arbetargrupper, särskilt kommunisterna, med oavlatligt stegrad intensitet gått till strids särskilt mot lönestoppet. Och så fingo vi bevittna, att finansministern i ett valt utlovade att en höstriksdag skulle sammankallas och att för denna skulle framläggas proposition om vissa löneförbättringar för de sämst ställda statstjänarna. Jag vet naturligtvis inte, huruvida vid den tidpunkten *regeringen* hade beslutat, att höstriksdag med denna arbetsuppgift skulle sammankallas, men jag kan icke underlåta att uttala min förvåning över att meddelandet lämnades i ett valt.

Detta är emellertid ingalunda det märkligaste med denna höstriksdag. Ännu mycket mera uppseendeväckande är den omständigheten, att statstjänarnas dåliga löneläge alls icke blivit uppenbart i september månad, några veckor före valet. Precis samma skäl för en löneförbättring, som nu anförts av finansministern, förelägo ju vid början av detta år, ja, redan under år 1943. Det kan för denskull icke vara möjligt, att sådana extraordinära förhållanden skulle ha

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

inträtt just under september månad, att de påkallade ett riksdagsbeslut på hösten, ett beslut, som finansministern påtagligen icke fann motiverat på våren i år eller ännu tidigare.

Vad jag nu sagt innebär icke något underkännande av behovet av en löneförbättring för de sämst ställda statstjänargrupperna — jag skall återkomma till statstjänarnas löneförhållanden — men det innebär ett bestämt ogillande av den planering av riksdagsarbetet, som regeringen med denna proposition ådagalagt. Offentligt har man, såvitt jag kunnat uppmärksamma, motiverat höstrikdagen så gott som enbart med ifrågavarande löneproposition. Att sedermera, när riksdagen ändock sammankallas, framläggas också en del andra propositioner är ju naturligt. Bland dem är det särskilt en, som jag hälsar med synnerlig tillfredsställelse: den om provisorisk förstärkning av tilläggs pensioner och invalidunderstöd. Det är i hög grad tacknämligt, att de fattiga gamla icke behöva vänta ens någon månad på förbättring av sina små pensioner. Med detta har jag icke gjort något uttalande om huruvida denna propositions uppläggning och utformning är riktigt avvägd.

I fråga om de statsanställdas löner kan jag helt instämma i det uttalande varmed finansministern inleder sina allmänna synpunkter i proposition nr 296. Han säger där, att »den restriktiva lönepolitik, som statsmakterna för de statsanställdas del under krisåren nödgats tillämpa i fråga om lönegradsplacering, inrättande av nya befattningar och allmän befordringsgång, icke kunnat undgå att i förening med den allmänna begränsningen av kompensationen för levnadskostnadsstegringen medföra kännbara verkningar för därav berörda löntagargrupper».

Mot denna ståndpunkt kan enligt min mening ingen erinran göras. Man kan dock med all rätt fråga sig, varför detta resonemang skall leda till att gränsen uppåt för särskild löneförbättring skall sättas vid åttonde löneklassen. Ovanför denna gräns finnas förvisso många tusental löntagare, som ha det lika svårt som personal i lägre grader att få debet och kredit att gå ihop, i synnerhet om de ha många minderåriga barn. Överhuvud taget kan det sättas i fråga, om icke denna extraordinära löneförbättring borde ha fått formen av enbart barnbidrag, i så fall givetvis rikligare än de i propositionen föreslagna.

Det må i detta sammanhang, herr talman, tillåtas mig att göra några kortfattade reflexioner rörande statens allmänna lönepolitik under dessa krisår. Gentemot ämbetsverken ha restriktionerna varit så stränga, att det på många håll varit förenat med synnerligen stora svårigheter att rekrytera alldeles oundgänglig personal. Detta gäller såväl kvalificerad personal som personal för enklare arbetsuppgifter. Samtidigt har staten tillåtit kristidskommissionerna att betala avsevärt högre löner än de gamla ämbetsverken. Jag motser med verklig bävan den tid, då kommissionerna skola avvecklas och ansträngningar komma att göras för att pressa in deras överflödiga personal i ämbetsverken för att där konkurrera med den personal, som med sämre villkor år efter år och ibland årtionde efter årtionde fått vänta på befordran. Förhållandet är verkligen på många håll sådant, att befordringsgången blivit alldeles oskäligt försenad och att verkligt dugliga befattningshavare fått vänta i 20 år och mera på sin första ordinarie tjänst. På detta sätt kan det icke fortgå länge till, om icke för staten obotliga skador skola åstadkommas.

Att statstjänstemännens stora flertal tålmodigt och utan knot burit kris tidens bördor, beror på att denna kår till sin alldeles övervägande del består av ansvarskännande medborgare, som insett tidslägets svårigheter och varit beredda att bära sin del av bördorna. Statsmakternas beslut om pris- och lönestopp ha de betraktat som nödvändigt. Det viktigaste av allt i detta sam-

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

manhang är ju dock, att penningvärdet icke försämras, att vi icke få en inflation.

Hur intresserad jag än är av att de sämst ställda statstjänargrupperna skola få en välförtjänt löneförbättring, kan jag dock inför den nu framlagda propositionen icke frigöra mig från en fruktan för att den kommer att rubba förutsättningarna för den allmänna stabiliseringspolitik, som finansministern vill föra. När man tar del av det uttalande av bankofullmäktige, som finnes bilagt propositionen, får man ett starkt intryck av att bankofullmäktige äro mycket betänksamma gentemot den nu inaugurerade lönepolitiken och att deras uttalande ingalunda kan åberopas till stöd för propositionen.

Utan oro kan man icke heller tänka på den inverkan denna proposition kan komma att få på de stora avtalsförhandlingar som inom kort skola påbörjas.

För min del är jag dock icke beredd att på förhand framställa yrkande om avslag på vare sig denna eller någon annan av de nu framlagda propositionerna. Huvudsyftet med mitt anförande är att göra en bestämd erinran mot den ordning, i vilken detta ärende beretts. Sedan början av detta år ha inga sådana förhållanden framkommit, som göra denna proposition nödvändig nu, om den kunde underlätas vid början av årets ordinarie riksdag.

Häri instämde herr *Gärde*.

Överläggningen blev nu för en stund avbruten för att begärt tillfälle skulle beredas herr statsrådet *Bergquist* att avlämna en kungl. proposition.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 300, med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 september 1943 (nr 691) om villkorlig frigivning.

Fortsattes överläggningen angående Kungl. Maj:ts proposition nr 288.

Herr **Johansson, Johan Bernhard**: Herr talman! När riksdagen för två år sedan samlades och diskuterade det ekonomiska läget, ställdes den inför ett fullbordat faktum i så måtto, att regeringen några dagar dessförinnan hade utfärdat parollen om pris- och lönestopp. När riksdagen nu samlas, sker det på grund av ett tillkännagivande nere i Göteborg, som reellt, om också icke formellt, var en kallelse till höstriksdag. Det torde vara första gången i vår historia som riksdagskallelse utfärdas — bildligt talat — av finansministern på ett valmöte i rikets andra stad i stället för genom en av justitieministern kontrasignerad skrivelse, anslagen i riksdagshuset och på en av slottets portar.

Men eftersom finansministern tog detta uppseendeväckande steg, måste vi förmoda, att han, liksom även statsministern kort tid därefter, hade överlagt med regeringens övriga medlemmar om ett så viktigt ärende. Ty även om man kunnat konstatera, att den s. k. ministerstyrelsen utvecklats till en betydande intensitet under de gångna åren, torde dock varsel om riksdagens in kallande höra till de mera betydelsefulla ärendena på regeringens föredragningslista.

Men detta tillkännagivande av finansministern om att man avsåg att förelägga riksdagen en proposition om vissa provisoriska löneförstärkningar för lågt avlönade grupper i statens tjänst m. m. orsakade icke endast, att vi i dag samlats här i kammaren. Andra och betydligt mycket viktigare konsekvenser ha följt på detta finansministerns meddelande. För att till fullo förstå deras

Kungl. proposition ang tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944 45.
(Forts.)

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

innebörd blir det kanske nödvändigt att något rekapitulera de senaste två årens politik på det ekonomiska området.

När pris- och lönestoppet genomfördes 1942 ville man genom en mobilisering av alla goda krafter försöka stoppa den penningpolitiskt ytterst farliga växelverkan mellan stigande priser och stigande löner. Läget såg mörkt ut för uppgiftens lyckliga genomförande, och förhoppningarna sträckte sig väl knappast längre än till att man skulle försöka att dämpa takten i pris- och lönestegringarna. Det utrymme som indexmässigt hade givits för prisstegringen, tio enheter, var sannerligen icke stort, och försörjningsläget såg icke särskilt ljust ut. Men alla voro villiga att våga försöket, och praktiskt taget utan några avfällingar lyckades näringslivets och arbetsmarknadens organisationer att medverka till ett resultat som både förvånat och glatt oss.

Det har emellertid varit märkbart, hur lönestoppet varit påfrestande för stora löntagargrupper i samhället, och det är naturligt, att det särskilt för de lågt avlönade blivit svårt att få debet och kredit att gå ihop. Genom en intensiv agitation från kommunistiskt håll såväl inom fackföreningarna som under valkampanjen har emellertid avogheten mot lönestoppspolitikerna avsevärt förstärkts, och de reformistiska medlemmarna i fackföreningarna ha tydligen icke kunnat behärska denna opinionsbildning. Tydliga tecken härpå ha kunnat skönjas vid fackföreningsval i hela landet och i de fördubblade röstsiffrorna för det kommunistiska partiet. Även om vi på sätt och vis betrakta denna förskjutning inom fackföreningsrörelsen som en aktivisering av en facklig opposition, vilken ej kan vinna fritt spelrum inom det socialdemokratiska partiets ram, måste man ändock med ängslan iakttaga en sådan överflyttning av makten från de ansvarskännande men passiva grupperna till energiska fraktioner som påverka en lättroblig medlemskader. Utvecklingens innebörd framstår ännu klarare genom att det knappast är de lägre avlönade fackförbunden som radikaliserats mest, utan de förbund, vilkas medlemmar åtnjuta relativt sett goda lönevillkor.

I detta ytterst labila läge på löne marknaden framträdde finansministern med det här omnämnda tillkännagivandet. Jag skall nu icke på något sätt diskutera det berättigade i en lönehöjning för dessa grupper av statsanställda — den saken får anstå till utskottsbehandlingen. Men jag avser att något söka belysa följderna av detta finansministerns anförande.

Kännedomen därom spreds som en löpeld, särskilt genom att det icke kunde anses helt betydelselöst för det socialdemokratiska partiets utsikter i valrörelsen. Ehuru det icke hade åsyftad effekt ur partipolitisk synpunkt, fick det vittgående återverkningar på arbetsmarknadens stabilitet. Även om finansministern icke avsett detta, uppfattades uttalandet på många håll inom fackföreningsrörelsen, kanske särskilt ute i de lokala organisationerna, som en antydning från penningpolitikens högste värdare, att lönestoppet vore lovligt byte vid de kommande avtalsförhandlingarna.

Numera ha vi också fått antydningar om de praktiska konsekvenserna därav. En sammanställning av de lönekrav som under hand framförts från olika fack ger en antydning om att hoppet om prisstoppets bibehållande blir en fullständig illusion, för den händelse dessa krav bifölles. Detta mitt uttalande dikteras icke av någon ovilja mot att arbetarna få del av det ekonomiska framåtskridandets frukter. Det är helt enkelt slutsatsen av en enkel matematisk beräkning. Näringslivets nuvarande marginaler ha genom priskontroll och skatter beskurets så avsevärt, att intet utrymme finnes för lönestegringar av denna storleksordning, om prisnivån skall bibehållas oförändrad. Som bekant har en av priskontrollens principer varit, att medgivna lönestegringar skola bäras

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

av företagen själva, och det torde vara klart, att man icke kan driva denna princip utöver den gräns som redan uppnåtts.

Dessutom måste vidare påpekas, att det ekonomiska läget i nuvarande stund visserligen kan synas något bättre än det var på hösten 1942. Men chefen för konjunkturinstitutet, professor Lundberg, påpekade, att vi år 1942 gingo mot ett förbättrat försörjningsläge, under det att vi nu sannolikt måste få ökade svårigheter. Framtidsutsikterna äro ur strängt ekonomisk synpunkt icke så bekymmerslösa som man kanske förmodar. Den begränsning av vår import, som skett genom de senaste månadernas beslut, kan icke undgå att få vittgående återverkningar på våra sysselsättningsmöjligheter. Knappheten på importerade fossila bränslen kan medföra partiella driftstopp. Närvaron här i landet av ett stort antal flyktingar kan icke undgå att försvåra vårt försörjningsläge. Ehuru vi alla äro villiga att bära de därmed följande upppoffringarna, följa vissa ekonomiska konsekvenser därav, vilka måste medtagas i beräkningarna. Samma ekonomiska innebörd har det redan påbörjade hjälparbetet till de krigshärjade grannländernas befolkning. Lejdtrafikens fortsättande hoppas vi alla på, men vi våga icke räkna med den som en visshet, om krigsläget i Nordsjön skulle skärpas. De ekonomiska framtidsutsikterna mana onekligen till försiktighet och större återhållsamhet, om den icke alltför ogynnsamma balansen mellan penning- och varutillgång skall kunna bibehållas.

De psykologiska svårigheterna för en sådan återhållsamhet äro emellertid uppenbara, och de praktiska svårigheterna äro påtagliga för envar. Priskontrollnämndens ordförande, direktör Bergvall, uttalade häromdagen på Nationalekonomiska föreningen, en uttrycklig varning för åtgärder, vilka kunna förstöra det hittillsvarande sambandet mellan pris- och lönestopp och därmed orsaka att stilleståndet förbytes i en uppåtgående rörelse, vilken vi kanske icke bli i stånd att kontrollera. En så framstående medlem av den svenska fackföreningsrörelsen som herr Gunnar Andersson riktade i ett tal häromdagen manande ord av samma innebörd. Utvecklingen är fullkomligt klar för den realistiske och ansvarskännande iakttagaren — det är icke en tillfällig inkomstöverflyttning som det här blir fråga om, utan om en utveckling, som lättare än vi tro kan övergå i inflation. Eftersom priskontrollnämnden och andra myndigheter påpekat, att den svenska prisnivån förskjutits uppåt kraftigare än exempelvis Englands och Amerikas, finns det bl. a. med hänsyn till vår framtida utrikeshandel skäl att icke ytterligare försvåra denna genom att frammana ännu en stegring i prisläget.

I sitt yttrande över priskontrollnämndens skrivelse om den framtida priskontrollen ha bankofullmäktige, med reservation av en ledamot, uttalat, att man eventuellt kunde övertäga att kringgå de svårigheter, som kunna uppstå, genom allmänna subventioner. Det är möjligt att en sådan åtgärd skulle kunna dämpa eller kanske till och med förebygga en prisstegring. Men å andra sidan skulle därigenom också prisnivån komma att sjunka långsammare än vad de kostnadssänkningar, på vilka vi hoppas vid utrikeshandelns återupptagande, skulle giva anledning till. En avveckling av subventionen skulle nämligen få den effekten — om det nu överhuvud är möjligt att avveckla subventioner av den storleksordning som här måste ifrågakomma. Om subventioneringen icke skulle kunna avskaffas, belastar dess belopp i stället statsbudgeten, och så småningom måste ju även den bringas i balans. Hur man än vrider och vänder på detta problem, kommer man som vanligt fram till den tråkiga slutsatsen, att man icke, i ett försörjningsläge som det nuvarande, kan förbättra reallönerna genom höjningar av penninglönerna, om löneökningarna ges lika för alla grupper. Utsikterna att finansiera detta genom ytterligare inkomstöver-

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

flyttningar diskuterades ju redan vid remissdebatten i januari, och det visade sig, att möjligheterna därtill voro ytterst små.

Jag är rädd för att finansministern frambesvurit makter, vilka han icke kan kontrollera eller upphäva genom några finansiella trollerier. Vi måste nog konstatera, att finansministern, i likhet med de andra magiska bröderna, endast försökt att genom skickliga illusionskonster förvända synen på oss alla. Men det går trots allt icke att trola bort de ekonomiska lagarnas verkningar, att upphäva den växande statsskuldens tyngd, att besvärja budgetunderskottens inflationsdrivande inflytande eller att öka den av produktionsfaktorerna och råvaruresurserna begränsade varumängden.

Finansministerns tillkännagivande i Göteborg, som synes kosta statsverket åtskilliga miljoner utom utgifterna för denna riksdagssession, har genom omständigheternas makt därför syntts få ungefär samma effekt som en bomb, vilken med beundransvärd precision fälles vid en dammbyggnad — allt rasar och stormfloden bryter lös. Jag tror icke, att finansministern tänkte sig den följden av sitt framträdande i Göteborg, men det är stor risk för att det blir så, och det är mer än tveksamt, om man kan reparera skadan, innan en verklig olycka inträffar.

Med hänsyn härtill vore det av intresse att få veta regeringens planer för den kommande pris- och lönepolitiken och de åtgärder man överväger för att åstadkomma ett tillrättaläggande av den nuvarande situationen. Bankofullmäktige ha exempelvis antytt möjligheten av gemensamma överläggningar mellan alla berörda parter. Sådana skulle otvivelaktigt kunna bli av stor betydelse, särskilt om man därvid på ett auktoritativt sätt klargjorde de ekonomiska konsekvenserna av löne- och prisstoppets upphörande. Enligt min uppfattning, herr talman, får intet lämnas oförsökt för att bibehålla stabiliteten i vårt penningvärde och därigenom skydda samhället för de förhärjande sociala och ekonomiska verkningar en inflation medför.

Herr Ericsson, Herman: Herr talman! Jag har med största tillfredsställelse inregistrerat, att varken herr Sam Larsson eller herr J. B. Johansson har ifrågasatt det berättigade i de löneökningar, som föreslås i Kungl. Maj:ts proposition nr 296. Med förvåning hör jag emellertid de båda talarnas inställning när det gäller händelseförloppet — man anser att det skulle vara med anledning av finansministerns tal i Göteborg, som denna proposition nu blivit framlagd. Så är inte rätta förhållandet. Långt innan finansministern hade hållit sitt tal i Göteborg, gingo statstjänarna in till sina organisationer och klagade över sitt oerhört betryckta läge. Från organisationernas sida gjorde man allt för att i det längsta försöka vidhålla den överenskommelse, som var gjord beträffande pris- och lönestoppet. Men eftersom kriget blivit långvarigare än vad någon kunnat räkna med, är det helt naturligt att de sämst ställda grupperna bland statstjänarna ha känt trycket av krisen allt hårdare. Jag förmodar att största delen av kammarens ledamöter väl ha i minne den strejkaktion, som den tillfälliga järnvägspersonalen försökte sätta i gång vid en station här i Stockholm. Denna strejkaktion var framsprungen av personalens behov av att få sina dåliga löner förbättrade. Det lyckades förbundet att denna gång genom förhandlingar åstadkomma en tillfällig förbättring. Men den var, eftersom kriget blivit så långvarigt, inte på långt när tillräcklig, för att lämna effektivt stöd åt dessa arbetargrupper.

Det är alltså långt ifrån riktigt att det skulle vara finansministerns Göteborgstal, som gav näring åt statstjänarnas aktion. Det har legat och pyrt och

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

pyrt under en lång tid, och det höll som sagt på att slå ut i flamma i den strejkunge, som man dock lyckades avvärja.

Till förbundens expeditioner kommo under slutet av 1943 och början av 1944 framställningar om aktioner för att höja de sämst ställdas löner. Vad beträffar järnvägsmannaförbundet, vilket jag ju bäst känner till, försökte man emellertid med hänsyn till den kongress, som skulle hållas under veckan 11—17 juni, att uppskjuta igångsättandet av några aktioner, till dess att man i stadgeenlig ordning hade fått behandla frågan vid förbundskongressen. Sedan denna kongress hållits i juni månad och sedan man där dragit upp riktlinjerna för den aktion, som skulle föras, började organisationerna att ordentligt förbereda frågan — man måste komma ihåg att denna fråga är av så stor vikt, att den nog måste förberedas av de därav berörda förbunden, innan man kunde gå in till statsmakterna med förslag till åtgärder.

Så fort järnvägsmannaförbundets kongress var avslutad, sammanträdde statstjänarkartellen för att taga ställning till den behandling, som frågan hade fått. Och på grundval av denna behandling satte man sig också så småningom i kontakt med statsmakterna för att försöka få fram ett resultat. Jag tillbakavisar alltså med den allra största bestämdhet påståendena om att det skulle vara finansministerns Göteborgstal, som kommit denna låga att slå ut. Propositionen är med all säkerhet ingen produkt av detta politiska tal under valrörelsen.

De löner för de statsanställda, som vi nu resonera om, basera sig på 1935 års prisnivå, ty det var denna som låg till grund för den lönerreglering, som skedde 1938. Men under tiden mellan 1935 och fram till krigsutbrottet hade övriga arbetargrupper kunnat få sina nominallöner höjda, på en del håll rätt betydligt, under det att statstjänarnas reallön försämrades undan för undan, eftersom statstjänarna i den uppgörelse, som skedde, gingo med på att ha en del av lönen rörlig. Denna rörliga del, som var toppad vid indextalet 120, gav endast 75 procents kompensation för den levnadskostnadsstegring, som hade inträtt från talet 100, som representerade 1935 års nivå, och upp till talet 120. Alltså förlorades 25 procent av kompensationen för levnadskostnadsfördyringen redan under tiden fram till krigsutbrottet. Sedermera ha ju statstjänarna såväl som andra arbetargrupper i samhället godkänt ramavtalspolitiken, och den ger ju inte mer än 50 procents kompensation för den levnadskostnadsfördyring, som inträtt efter krigsutbrottet. Statstjänarna kunna således aldrig i samma takt som övriga arbetare följa med i den allmänna löneutvecklingen, utan statstjänarnas löner släpa alltid efter på grund av det rörliga tillägget, som inte ger full kompensation. Det finns inte heller någon möjlighet till förbättring av reallönerna, eftersom man aldrig kan få nominallönen höjd förrän efter förnyade förhandlingar och därav följande nya lönerregleringar.

Det är en annan sak, som gör att statstjänarna i de lägre lönegraderna ha en mycket ogynnsam ställning i förhållande till andra arbetargrupper. Andra arbetargrupper kunna nämligen nå sin slutlön betydligt tidigare än vad en statstjänare kan göra. Jag kan ju ta som ett exempel tre unga pojkar, av vilka den ene efter skolåldern blir grovarbetare, den andre elektriker och den tredje stationskarl. Grovarbetaren kan, om han är stor och stark och frisk, redan innan han fyllt 20 år uppnå den högsta lönen i sitt yrke. Elektrikern får gå nio år, innan han kan uppnå den högsta lönen, under det att stationskarlen får gå 17 år, innan han kan uppnå slutlönen i sin löneklass. Skulle han så, när han uppnått högsta lönen i femte lönegraden, råka bli befördrad till konduktör, kan han få gå i ytterligare tolv år och vänta, innan han når slutlönen i konduktörsgraden. Skulle han slutligen bli befördrad till tågmästare, kan han få gå ännu ett antal år, innan han uppnår slutlönen i denna befattning. Det finns många exempel

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

på att sådana befordrade personer inte ens ha uppnått slutlönen, när de ingå i pensionsåldern. Sådan är befordringsgången när det gäller statstjänarna, och sådant är läget, och det måste vi ta hänsyn till när vi skola bedöma statstjänarnas förhållanden.

Även om det är med tillfredsställelse, som man från statstjänarhåll mottager en proposition i den riktning, som nu är framlagd, är det dock helt naturligt att statstjänarkartellen icke kan vara helt belåten med propositionen sådan den nu föreligger, enär ju statstjänarkartellens förslag sträckte sig betydligt längre än vad finansministern här ansett sig kunna gå med på. Statstjänarkartellen är dock inte blind för att man ändå bör söka att i det längsta upprätthålla ramen för pris- och lönestoppet. Är det nu så, att finansministern här anser sig ha gått ända till gränsen för denna ram utan att behöva riskera att spränga den, så få vi naturligtvis, ehuru med vemod, godkänna denna proposition. Jag tror också att alla veta, att statstjänarkartellen har sett så på läget, och vid de förhandlingar, som ha förts har man i den slutliga omgången också godkänt det förslag som innehålles i propositionen.

När jag nu talar om ramen för pris- och lönestoppspolitikens ber jag, herr talman, att få erinra om att det också på ett annat område finns en ram, som jag anser att man bör akta sig för att spränga. Jag syftar på femårsplanen för försvaret. Även för denna har uppgjorts en ram med hänsyn till utgifterna, men hitintills i varje fall ha vi nödgats att överskrida denna ram. Frågan är, om vi inte, när femårsperioden är slut, ha sprängt sönder den ramen. Jag uttalar en förhoppning om att man under de senare åren av denna femårsperiod skall försöka att strama åt, när det gäller utgifterna, så att det vid femårsperiodens slut skall visa sig att man lyckats hålla sig inom den en gång fixerade ramen.

När jag säger att statstjänarna visserligen inte äro helt belåtna, men i alla fall glada över att denna proposition har kommit fram, talar jag särskilt å deras vägnar, som nu genom denna proposition vederfaras rättvisa och få kompensation för ett orättvist förfarande, som tidigare har skett gentemot dem. När de unga män, som det här gäller, börja sin anställning vid statens järnvägar, ha de naturligtvis tagit reda på hur snart de kunna få löneförhöjningar o. s. v. Man har då förespeglat dem, att när de varit tillfälligt anställda i sex månader, bli de aspiranter och efter tolv månader extra ordinarie stationskarlar. År 1942 fann emellertid järnvägsstyrelsen i besparingssyfte på att skjuta fram tiden för befordran. I stället för att det tidigare i överensstämmelse med den upprättade rekryteringsplanen förflutit 18 månader, innan en ung man befordrades till extra ordinarie stationskarl, ökade järnvägsstyrelsen denna tid till 24 månader. Man protesterade från statstjänarnas sida häremot, men det hjälpte inte. När järnvägsstyrelsen märkte, att det gick med 24 månader, ökade den tiden till 30 månader för att till slut hugga till med 36 månader. När det gått så långt, fick man emellertid till stånd förhandlingar mellan järnvägsmannaförbundet och järnvägsstyrelsen. Förhandlingarna resulterade i att järnvägsstyrelsen förmåddes att återgå till rekryteringsstadgans bestämmelser. Styrelsen fick helt enkelt erkänna, att den gjort ett misstag och begått orättvisa mot de unga män, som det här är fråga om. Nu föreslår finansministern, att dessa unga statstjänare, som fått sin befordringstur uppskjuten, skola få kompensation för den löneinsknipning, som de därigenom lidit, och åter placeras i sin förutvarande lönetursrätt. Dessa befattningshavare bli med all säkerhet synnerligen belåtna med den framlagda propositionen.

Om propositionen, trots att finansministern har varit så försiktig, skulle rubba ramen för pris- och lönestoppet, är detta naturligtvis i och för sig synnerligen beklagligt, men vi få ta det som något nödvändigt, ty det finns helt

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

enkelt ingen möjlighet för dessa unga människor att existera på de löner, som de nu ha. I stället för att de tidigare kunde bli extra ordinarie vid 22, 23 års ålder, har denna åldersgräns nu förskjutits avsevärt uppåt, och under tiden ha de kanske bildat familj. Familjebildningen är ju något som har statsmakternas synnerliga bevägenhet. Men vi böra också komma ihåg, hur besvärligt det kan bli för dessa unga människor att bilda familj och försörja den. Jag känner unga män i 25, 26-årsåldern, som bildat familj, fått två barn och nu skola försörja familjen på en lön av för F-ort 277 kronor, sedan pensionsavgifterna avdragits. Familjen har som regel inte kunnat få någon lägenhet i de billigare, äldre husen, ty de, som bo där, flytta inte därifrån. Man har i stället nödgats att skaffa sig bostad i nyuppförda hus, där man får betala så hög hyra, att tredjedelen av inkomsten går åt endast för hyran. Det finns ingen möjlighet för en sådan familj att få pengarna att räcka till att köpa ut ens de livsmedelsransoner, som väl statsmakterna måste anse att svenska folket behöver för att kunna leva. Det är därför absolut nödvändigt att något göres om man skall kunna undgå en fullständig katastrof för dessa unga människor.

Jag har, herr talman, med dessa ord endast velat ge en snabbskildring av hur det i verkligheten ser ut för dessa arbetargrupper. Jag beklagar, att finansministern inte har kunnat gå längre än vad han gjort. Men jag förstår ju också hans inställning och rädsla för att bryta ramen kring pris- och lönestoppet. Om den ramen brytes sönder, skulle det nämligen bli arbetarklassen som skulle göra den största förlusten, eftersom prisstegringen då naturligtvis komme att släppas lös. Med den erfarenhet, som vi ha från förra världskriget, kunna vi förutse, att priserna skulle rusa i höjden betydligt snabbare än vad lönerna kunne följa efter.

Ehuru man, som jag redan yttrat, från statstjänarkartellens sida nödgats godtaga det nu framlagda förslaget, vill jag dock förbereda kammaren på att statstjänarkartellen förbehåller sig rätten att, så snart förhållandena medgiva, på nytt framkomma med förslag om att reallönerna skola återställas till 1939 års nivå även för övriga löneklasser och lönegrader, som inte få del av den nu föreslagna höjningen. Statistiken ger nämligen vid handen, att medan andra lönearbetargrupper i landet ha förlorat omkring åtta procent av sin reallön, ha statstjänarna under tiden sedan 1935 förlorat 13 procent av reallönen. De ha därför all anledning att hos statsmakterna påfordra reglering av dessa förhållanden. Statstjänarna ha rätt att få sina löner reglerade uppåt i samma takt som andra arbetargrupper i landet. Statstjänarkartellen kommer därför med all säkerhet att göra sig påmind, så snart förhållandena ge anledning därtill.

Herr Myrdal: Herr talman! Denna remissdebatt har redan kommit att beröra hela det lönepolitiska problemet och i själva verket hela vår ekonomiska politik under övergångstiden, och kommer sannolikt att göra det ännu mera i fortsättningen. Det är naturligt, att så blir fallet. Vårt ekonomiska läge har förändrats mycket avsevärt under det senaste halvåret. Många tendenser, som i våras bara dunkelt kunde anas, framträda nu allt mera bestämt. Medan vi i våras kunde nöja oss med att ta principiell ståndpunkt till de löne-, pris- och penningpolitiska problemen, gäller det nu att ta ställning till fakta och lägga upp praktiska handlingslinjer. Jag vet med mig, herr talman, att jag inte ofta har brukat besvara kammaren och inte heller har brukat tala länge — det finns ju annars en risk i mitt yrke att man får en klick på sig att man talar för ofta och för länge. Jag känner mig emellertid ursäktad, om jag i dag något mer utförligt framlägger vissa allmänna synpunkter på vår ekonomiska politik.

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

Jag skulle vilja börja med att påpeka, att den planering av efterkrigspolitiken som försiggår i olika utredningsorgan, bl. a. kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering, i första hand ju tar sikte på att göra oss beredda att möta den depression under efterkrigstiden, som vi räkna med. Vi ha fastslagit målet för denna politik att vara »full sysselsättning» för det svenska folket, eller som vi inom den nyss nämnda kommissionen vanligtvis säga: »en hög och jämn sysselsättning». För att nå det syftet har riksdagen redan i våras antagit en jättelik beredskapsplan för offentliga arbeten, och en stor mängd utredningsförslag om olika slags köpkraftuppehållande och depressionsbekämpande åtgärder ha framlagts eller komma inom den närmaste tiden att framläggas för statsmakternas prövning. Inom penningpolitiken ha vi redan i våras bestämt oss för att icke låta den väntade prissänkningen, när importvaror åter äro tillgängliga och bli billiga, gå så långt, att resultatet blir deflation, allt i syfte att undvika den efterkrigsdepression som vi räkna med.

Men under den närmaste tiden är faran, såsom vi alla veta, icke deflation och depression, utan tvärtom inflation och »en högkonjunktur», som lätt kan löpa oss ur händerna. Den nästan ironiska situationen är nu, att, medan vi utreda och bereda oss för att möta den väntade stora efterkrigsdepressionen, kan det hända, att vi icke komma att lyckas att kontrollera inflationen under den tid, som förflyter, innan vi skulle sätta alla våra vackra planer i verket.

Det är visserligen sant, att just nu är spänningen mellan köpkraft och varutillgång kanske inte så stor som den har varit i vissa andra skeden under kriget. Men vi ha väl alla på känn, att det finns vissa krafter, som göra att denna spänning håller på att stiga.

Beträffande den tid, varunder inflations- och icke depressionstendenserna bli vårt huvudsakliga bekymmer, skulle jag vilja säga, att den kan bli rätt lång, längre än vad man väntat. Den kan komma att omfatta ett år eller mer. Det kan tänkas, att vi nästa höst eller våren om ett år stå på en ännu mer jäsande prispolitisk grund.

I den allmänna diskussionen om inflationsfaran har denna enligt min mening allt för mycket hänförs till våra inre faktorer, särskilt arbetarnas och andra grupper, t. ex. jordbrukarnas, press för högre löner och bättre inkomster. Jag tror att det är viktigt att som en allmän bakgrund för vårt lönepolitiska läge göra klart, att huvudorsakerna både till den nuvarande spänningen och kanske ännu mer till vad som kommer att hända under den närmaste tiden, dock ligga på det internationella området. Det är viktigt även av det skälet, att vi inte skola göra det misstaget att ensidigt inrikta våra försvarsåtgärder mot arbetarna och andra, som söka förbättra sitt ekonomiska läge, och underlåta att söka värna oss mot de inflationsdrivande krafter, som nu sätta in utifrån.

Själva grundorsaken till att vi befinna oss i en situation, där det råder inflationstryck och risk för att detta skall bli större, är ju knapphetsläget, sammankrympningen av importen och stegringen av importpriserna. Efter det alltmer fullständiga upphörandet av vår import från Tyskland och kontinenten tenderar denna knapphet att ökas. Och skulle så olyckligt hända, att lejdtrafiken skulle inställas, skulle tendenserna till knapphet ytterligare skärpas. Vi leva nu på våra knappa lager, och vi göra oss på viktiga områden beredda att övergå till vad vi kalla våra nödplaner. Och i vissa fall äro vi beredda att hjälpa våra nordiska grannländer genom att avstå till dem även av sådana varor, som för oss äro mycket knappa.

Nu hoppas vi naturligtvis alla, att kriget i Europa snart skall vara slut och att tillförseln västerifrån åter skall vara öppen. När så sker, är denna spän-

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

ning borta. Då kommer det väntade prisfallet, och då äro vi inne i normala förhållanden igen. Men för det första kan krigsslutet ännu låta vänta på sig åtskillig tid. För det andra är det inte klart, hur fort och hur mycket vi under den närmaste tiden efter krigsslutet i konkurrens med andra länder komma att bli i stånd att öka våra lager och alltså minska knappheten. För det tredje är det möjligt och i fråga om vissa varor kanske rentav troligt, att priserna då komma att ställa sig åtskilligt högre än priserna för vår import från Tyskland, alltså de priser, som nu ha inarbetats i vårt prissystem. Inom parentes skulle jag på den punkten vilja säga, att just nu bör det med hänsyn till vårt intresse att bekämpa inflationstendenserna vara vår politik att med nästan alla medel hålla nere dessa importpriser, även om det måste ske genom statssubvention.

Till de krafter, som nu och för en tid framåt kunna riskeras verka inflationsdrivande, hör också utvecklingen inom exporten. Den begränsade utrikeshandeln, som under den första tiden efter krigets slut kan komma till stånd, kommer från alla länders sida att inrikta sig på de särskilt begärliga, de särskilt knappa varorna, och det kommer att betyda en tendens till uppressning av priserna i den internationella handeln. Vissa av våra exportvaror höra till de särskilt begärliga i den internationella handeln. Kunna då inte internationella överenskommelser nås om gemensamma ansträngningar att hålla nere priserna inom utrikeshandeln — vilket framstår mycket osäkert — böra vi enligt min mening i vårt land självständigt vidta åtgärder för att ta undan en del — och en mycket stor del — av exportörernas höga priser och vinster, närmast för att subventionera importen och hålla nere importpriserna. Detta förutsätter, och den saken vill jag inte dölja, en relativt hård statlig reglering av hela utrikeshandeln under denna övergångstid.

Av både humanitära och handelspolitiska skäl äro vi dessutom beredda att lämna stora krediter, och denna riksdag har redan förelagts ett förslag att öka återuppbyggnadskrediterna till vissa oss närstående länder med 150 milj. kr. Ej heller i andra riktningar komma vi sannolikt att kunna helt undgå exportkrediter. Lägga vi ihop och göra upp en kalkyl över vad dessa krediter sammanlagt komma att gå upp till, blir det fråga om för ett litet land som Sverige mycket avsevärda belopp. Exportkrediter betyder nettoexport, betyder alltså, att det kommer pengar in till landet och — om vi inte hindra det — ut i rörelsen, som inte motsvaras av varor, vilket naturligtvis inte kan undgå att verka inflationsdrivande.

Det är alltså mot denna bakgrund, som jag vill se vårt nuvarande lönepolitiska problem, och jag drar därav vissa slutsatser: för det första, att inga ansträngningar få lämnas oförsökta att mildra knapphetsituationen och bringa ned priserna — jag har redan sagt, att enligt min mening bör subventionsvägen inte på förhand uteslutas. Det är klart, att om detta lyckas, vidgas möjligheten att höja den reala levnadsstandarden i landet, alltså vidgas våra möjligheter att höja realinkomsterna och reallönerna. Men för det andra drar jag den slutsatsen, att denna knapphetsituation, sådan den avtecknar sig för den närmaste framtiden, dock sätter en öoverkomlig gräns för vad som är möjligt i fråga om stegring av levnadsstandarden inom landet. Det blir också en gräns för lönestegringar, en gräns som emellertid — vilket jag strax kommer att tala om — är åtskilligt elastisk. Den beror bland annat på inkomstfördelningen i landet.

I alla våra penningpolitiska deklARATIONER ha vi dragit med oss en allmän reservation om att lönestegringar för de sämst ställda befolkningsgrupperna skola vara medgivna. Och som i proposition nr 296 erinras, ha åtskilliga lönestegringar, som motiverats på detta sätt, även genomförts efter lönestoppets

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

införande 1942. Jag anser det viktigt, att vi i kammaren äro medvetna om att vi genom bifall till denna proposition dels ytterligare understryka denna allmänna reservation till våra penningpolitiska deklARATIONER, dels också faktiskt skapa ett precedensfall för hur pass högt upp man skall räkna, att de sämst ställda arbetargrupperna nå, alltså var gränsen för tillåtna lönestegringar rimligen bör bestämmas även inom det privata näringslivet.

Jag har velat ge denna allmänna bakgrund om knapphetssituationen i landet, som ju begränsar våra möjligheter att stegra levnadsstandarden, för att motivera den uppfattning jag har, att löneförbättringen för de statsanställda knappast kunde drivas längre.

Finansministern har mött kritik från vänster, där det förmenats, att han borde ha gått statstjänarna till mötes avsevärt mera. Det skulle i och för sig ur statsfinansiella och prispolitiska synpunkter måhända inte ha varit omöjligt att gå längre, om vi bara tänkt på denna begränsade grupp. Men med hänsyn till de återverkningar, som vi böra hålla alldeles klara för oss, på hela den lönepolitiska situationen anser jag för min del — och jag har försökt giva skälen för det — att det inte skulle vara möjligt att gå längre. Å andra sidan tror jag, att man kan gå så långt som här föreslås, och jag har velat giva den ganska pessimistiska uppfattning jag har om utvecklingen under det närmaste året som bakgrund för att våga hävda, att det omdömet inte är lättsinnigt grundat.

Den fråga, som oavbrutet reses från arbetarhåll, är naturligtvis: var går egentligen gränsen för den ekonomiskt möjliga lönestegringen? Jag tror, att det är viktigt i klarhetens intresse att understryka, att utrymmet för lönestegringar kan ses från två alldeles skilda synpunkter, som ofta, för att inte säga oftast, blandas ihop. Frågan kan ses ur företagens räntabilitetssynpunkt. Den kan också ses ur hela den nationella hushållningens synpunkt, och gäller då vilken levnadsstandard vi som nation ha möjlighet till med nuvarande utsikter till produktion, export och import.

Räntabilitetsgränsen för möjliga lönestegringar är inte lätt att utifrån säkert fastställa. Jag skulle här vilja tillfoga, att ur allmänna synpunkter, med hänsyn till önskvärheten att nå resultat sammanjämningsvägen, skulle det vara mycket angeläget, om det från industriföretagarnas sida kanske beredvilligare än hittills lämnades uppgifter inte bara om räntabilitetsförhållandena utan också om fördelningen av arbetarstammen i olika lönelägen. Man kan från ett studium av vad vi känna om räntabilitetsförhållandena allmänt konstatera, att det uppenbarligen finns enskilda företag och hela industrier, som skulle kunna bära rätt stora lönestegringar. Ibland är det fråga om industrier och företag, där det finns lågt betalade arbetargrupper, men ibland förhåller det sig emellertid tvärtom. Alla industrier kunna emellertid uppenbarligen bära högre lönekostnad, om de få höja priserna på sina produkter. Men detta skulle gå emot vårt fastställda penningpolitiska program.

Det bör erinras, att denna gräns för lönestegringar, som beror på att lönen är en produktionskostnad, i sista hand dock är relativt elastisk. Jämviktslönen, som vi tala om i nationalekonomien, är ingen fast, smal linje, utan den är ett helt litet obestämdhetsområde, och detta är ju bakgrunden för hela fackföreningspolitiken. En industri kan vara mer eller mindre beredd att tillfälligt skära in på sin vinst för att behålla arbetsfreden och slippa göra de förluster, som äro förbundna med en konflikt. I nuvarande läge för landets ekonomi, där arbetarna ha burit stora bördor under kriget, böra vi också kunna räkna med — och jag tror vi kunna räkna med det — att de enskilda företagen kalkylera så generöst mot sina arbetare som de kunna.

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

Enligt det penningpolitiska program, som vi ha bestämt oss för, borde vi med undantag för de allra sämst ställda föredra en realinkomststegring, ernådd genom prissänkning, framför en stegring genom höjning av penninglönerna. Det skulle enligt detta program i alla händelser inte få bli fråga om en allmän inkomststegring. Motiven för den inställningen äro, som vi erinna oss, dels önskemålet att kunna återföra penningvärdet åtminstone en bit på väg ned mot den nivå, som det intog före kriget, dels också hänsyn till landets och närmast exportindustriens intresse att efter kriget få med utlandet konkurrenskraftiga priser. Vi räknade ju även med att på den vägen mera rättvist låta produktivitsstegringen inom näringslivet komma alla konsumenter till godo och inte bara arbetare och företagare inom de näringsgrenar, där produktivitsstegringen skett.

Jag anser fortfarande, att dessa skäl äro starka. Det allmänna lönestoppet bör bibehållas. Framför allt få vi inte ge upp prisstoppet. Vi få inte förlora greppet över prisutvecklingen. Det skulle, som jag har sagt, vara av stort intresse att få en mera kvantitativ precisering av hur dessa förhållanden ställa sig i olika industrier, alltså vilka möjligheterna äro att höja lönerna för de lågt ställda arbetargrupperna utan åtföljande prisstegring. Jag föreställer mig, att hädanefter en praktisk utgångspunkt för en sådan kalkyl vore frågan, hur mycket det skulle kosta industrierna att företa lönestegringar för de arbetargrupper, som stå i motsvarande läge som de statstjänargrupper, vilka nu få löneförbättring.

Som jag nyss har framhållit, kan man emellertid lägga en helt annan synpunkt på frågan om var gränsen går för möjliga lönestegringar. Frågan kommer då att gälla, vilken levnadsstandardstegring vår hushållning som helhet kan rymma. Den frågan bör kunna belysas rätt ingående på grundval av det statistiska material, som vi ha i våra kriskommissioner och på andra håll, och vi böra på den frågan kunna ge ett rätt tillförlitligt svar. Innan en sådan utredning och ett sådant svar föreligga, vill jag inte uttala något bestämt omdöme i den saken, men jag vill gärna framhålla vissa allmänna synpunkter.

Jag vill till en början framhålla, att svaret på frågan icke kan bli fullt entydigt, även om det blir bestämt. Svaret beror nämligen på hur vi välja att handla i en hel mängd olika hänseenden. Utrymmet för lönestegringar blir naturligtvis trängre, ju försiktigare vi lägga upp våra försörjningsplaner, men ju mera optimistiskt vi äro beredda att se på knapphetsutvecklingen under den närmaste tiden, desto större utrymme bjuder hushållningen för lönestegringar. Utrymmet blir också trängre, ju mer vi inrikta oss på att kunna hjälpa andra nödställda nationer omedelbart efter kriget. Utrymmet blir även trängre, om sparatet är mindre. Skulle vi kunna stegra sparatet, så hade vi ur denna synpunkt ett större utrymme för lönestegringen. Vi kunde t. ex. ur denna synpunkt medge betydligt större lönestegringar, om dessa avsattes för framtida bruk genom något slags tvångssparande. Utrymmet för lönestegring bleve vidare större vid skärpt ransonering. Vid en sådan skulle vi ju ur denna synpunkt, som jag här anlägger, ha råd att stegra inkomsterna så mycket, att alla verkligen hade råd att köpa upp sina ransoner, vilket inte för närvarande är fallet och i alla händelser inte var fallet för ett halvår sedan, när ransonerna voro större än nu.

Lönefrågan i synnerhet för de sämst ställda blir ur dessa synpunkter väsentligen en fråga om fördelningen av inkomsterna och konsumtionen i landet, och med hänsyn därtill skulle jag till slut vilja beröra skattefrågan. Det framstår för mig ganska klart, att för den närmaste tiden, varunder med all sannolikhet relativt kraftiga inflationstendenser komma att råda, kan det

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

näppeligen bli tal om skattesänkningar. Jag vet, att det talet kan låta som ett hårt tal för många människor, som under valstriden förförts av kanske alltför lätt sinniga löften om förestående skattesänkningar. Sådana skulle för närvarande direkt motverka syftet att hålla prisutvecklingen under kontroll.

Jag vill dock göra ett undantag. Det skulle möjligtvis vara skäl att ta bort omsättningsskatten, om nämligen borttagandet av denna vore villkoret i en stor uppgörelse för en överenskommelse, varigenom en väsentlig allmän lönestegring undvekes, och särskilt om omsättningsskattens borttagande kompensades genom stegring av andra skatter.

I jämförelse med många andra stater, som varit i krig och därför haft en ännu större stegring av sina statsutgifter på grund av kriget än vi, ha vi i Sverige visat en relativt låg förmåga att betala de extraordinära utgifterna genom beskattning. Vi ha helt enkelt haft vid en internationell jämförelse relativt mycket låga skatter, och jag skulle vilja säga för låga skatter. Naturligtvis ha vi ändå faktiskt betalat kostnaderna för vår krigsberedskap ur vår löpande produktion. Ingen utomlands har hjälpt oss. Vår kraftigt stigande statsskuld har helt enkelt motsvarats av en extra stegring av de enskilda förmögenheterna i landet. När väl ingen skulle ha velat inskränka den förbrukning vi under kriget ha kunnat uppehålla och väl allra minst velat inskränka förbrukningen för de breda lagren, för de fattiga samhällsklasserna, så skulle en stegrad beskattning under dessa år i syfte att bättre balansera budgeten rimligtvis ha fått läggas på förmögenheterna och särskilt på förmögenhetsökningarna.

Det har diskuterats att någon gång efter kriget lägga på en engångsskatt på förmögenheten för att bringa ned den huvuddel av statsskulden, som har ådragits oss för improduktiva ändamål och för att rättvrida förmögenhetsfördelningen. Dess värre skulle en sådan åtgärd sannolikt komma lagom till den stora efterkrigsdepressionen och följaktligen kunna vara mycket olycklig ur konjunkturpolitiska synpunkter. Men funnes det en möjlighet att pålägga denna engångsskatt just nu eller inom det närmaste året, medan inflationskonjunkturerna förstärkas, skulle en sådan beskattning vid sidan av de fördelningspolitiska och de budgetpolitiska syftena även tjäna ett viktigt konjunkturpolitiskt ändamål. Under den närmaste tiden behöver nämligen konjunkturen dämpas. Jag vet väl, att det kan anföras viktiga skäl mot att på detta vis hastigt improvisera en förmögenhetsskatt, men det kan måhända tänkas andra skatter eller skattestegringar, som ha en motsvarande fördelning och en motsvarande incidens.

I alla händelser är det min uppfattning, att i den allmänna diskussion om vår ekonomiska politik, som måste äga rum i samband med de stora uppgörelserna på arbetsmarknaden nu i höst och omkring nyårsskiftet, böra skattefrågorna inte helt försummas.

Herr Wagnsson: Herr talman! Det klander, som högerns ledare i denna kammare nyss riktade mot finansministern för att en proposition om provisorisk löneförbättring för vissa grupper statstjänstemän överlämnats till höstrikdagen, synes mig inte berättigat. Då de inträdda prisstegringarna visat sig bli varaktigare än vad man från början räknat med, måste det nämligen anses ofrånkomligt, att en bättre kompensation för penningvärdets minskning beviljas de sämst ställda av statens befattningshavare. Ett obevekligt nej till från dessa grupper framställda krav skulle ha haft återverkningar, som säkerligen inte ur samhällsbevarande synpunkt hade varit önskvärda. Jag tror därför,

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

att riksdagen bör vara herr Wigforss tacksam för att han utverkat ett regeringsförslag om vissa löneförbättringar.

Då jag haft tillfälle att som representant för Tjänstemännens centralorganisation delta i de underhandlingar, som förts med finansministern rörande denna fråga och som resulterat i propositionen nr 296, må det vara mig tillåtet att till denna proposition knyta några reflexioner.

I propositionen ha de provisoriska lönetilläggen begränsats till de allra sämst ställda löneklasserna, så att några tillägg inte enligt förslaget komma att utgå till klasser över den åttonde och så att redan från och med sjätte löneklassen en reduktion av tilläggen sker. I åttonde löneklassen utgör tillägget endast fem kronor per månad. Från tjänstemännens sida hade man helst sett, att tilläggen kunnat utgå även i några högre löneklasser, ty också de tjänstemän, som befinna sig i de s. k. mellangraderna, ha under kristiden på grund av reallönesänkningen i många fall det mycket svårt ställt. Detta gäller i synnerhet familjer med ett eller flera barn.

Finansministern har emellertid i propositionen framhållit, att det varit omöjligt för honom att sträcka sig längre än som skett. I så fall skulle möjligheterna för ett upprätthållande av det sedan hösten 1942 tillämpade pris- och lönestoppet upphävts. Finansministern säger vidare, att om man skulle sträcka sig längre, skulle man inte kunna säga, att löneförbättringarna endast avsåge de sämst ställda grupperna. Därmed skulle återverkningarna på lönerörelserna på den privata arbetsmarknaden bli sådana, att man där med hänvisning till statsmakternas ställningstagande skulle kräva löneförbättringar även för sådana arbetargrupper, som inte vore särskilt lågt avlönade.

Ur tjänstemannasympunkter måste det alltjämt betraktas som ett önskemål, att pris- och lönestoppet upprätthålles. Vid ett nyktert ekonomiskt bedömande kommer man till den slutsatsen, att vi ännu inte befinna oss i det läget, att lönereglerna kunna genomföras utan hänsyn till de återverkningar, som dessa få på pris- och lönepolitiken.

Från tjänstemännens sida har man alltså ansett sig inte böra avböja det slutliga förslag, som finansministern framlade vid de förhandlingar, som föregått avgivandet av den kungl. propositionen. Man hade så mycket starkare skäl till att inta denna ställning som finansministern meddelade de delegerade, att han icke ämnade framlägga någon proposition till riksdagen, om inte överenskommelse om dess innehåll kunde träffas med de av propositionen närmast berörda grupperna.

Från tjänstemännens centralorganisations sida hade man visserligen helst sett, om finansministern och regeringen kunnat sträcka sig något längre upp på löneskalan än vad som nu blev fallet. Krav därom ha ju också under förhandlingarnas gång framställts.

I propositionen ha de provisoriska lönetilläggen kombinerats med vissa provisoriska barntillägg av engångsnatur. Också dessa tillägg ha begränsats till högst den åttonde löneklassen. Det förefaller mig verkligen, som om man, också om man godtar det resonemang, som finansministern för beträffande de provisoriska lönetilläggens inverkan på den allmänna lönepolitiken, nämligen att de endast böra avse att ge kompensation åt de sämst ställda, likväl skulle ha kunnat medge, att barntillägg också utgått i högre löneklasser än den åttonde. Som jag tidigare framhållit, ha ju framför allt familjer med ett eller flera barn kommit att lida mest av reallöneminskningen under kriget. Större lönetillägg till dessa familjer kunde därför ur rena skälighetssynpunkter anses berättigade, och det skulle inte heller kunnat sägas, att dessa tillägg medförde någon risk för inflation, då man härigenom knappast skapade ett köpkraftsoverskott

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

— dessa tillägg skulle säkerligen kunna användas till livets absoluta nöd-
torft.

Förslag om införande av de provisoriska barntilläggen ha under förhandling-
arnas gång framställts från tjänstemännens centralorganisations sida, och från
detta håll hälsar man också med glädje och tillfredsställelse, att i propositionen
återfinns förslag om sådana tillägg, även om man här utan tvekan kan,
som jag nyss framhöll, hävda, att dessa tillägg bort sträcka sig något högre
upp på löneskalan. Det föreföll egendomligt, att man från statstjänarkartellens
sida under förhandlingarnas gång motsatte sig införandet av dessa tillägg.
Också om, som finansministern understryker, barntilläggen äro engångsbelopp,
synes det mig uppenbart, att om prisnivån inte sjunker, blir det ofrånkomligt
att även nästa budgetår bevilja barntillägg. Det kan ske utan att verka preju-
dicerande i framtiden.

Jag vill också i detta sammanhang uttrycka min tillfredsställelse med den
uppmjukning i fråga om barntilläggen, som återfinnes i propositionen. Från
TCO:s sida hade framställts yrkande om att möjligheterna att erhålla barn-
tillägg skulle göras förmånligare för kvinnor, än enligt de nuvarande bestäm-
melserna är fallet. Finansministern har helt behjärtat de synpunkter, som
från vår sida uttalats, och hans förslag ansluter sig till de önskemål, som vi
framfört till honom.

Såsom det här framhållits, finns det ur statstjänstemannasympunkt vissa in-
vändningar att göra mot den kungl. propositionen. Men då man från tjänste-
männens sida vid förhandlingarna funnit sig böra godtaga de synpunkter, som
finansministern framhållit såsom bärande för den fortsatta lönepolitiken, avser
man att också lojalt stödja regeringens förslag och att, om riksdagen antar det,
verka för att medlemmarna i våra organisationer, de enskilda tjänstemännen,
skola förstå, att man i det nuvarande läget inte vore betjänt av en politik, som
skulle upphäva lönestoppet. Å andra sidan måste det klart sägas ifrån, att så
snart Sveriges ekonomiska läge blir ett annat därigenom att tillförselvägarna
utifrån öppnas och produktionen inom landet fått en mera normal inriktning,
kommer man att framställa krav på en allmän lönereglering. Vi hoppas att i
Sverige liksom i världen i övrigt så snart som möjligt en återgång till mera
normala ekonomiska förhållanden skall äga rum. Intill dess så sker, är det
emellertid av vikt, att den nuvarande prisstoppspolitikens upprätthålls.

De senaste indexsiffrorna peka emellertid på ganska avsevärda prishöjning-
ar. Skulle man från regeringens sida inte lyckas åstadkomma, att priserna verk-
ligen bli stabila och att de så snart som möjligt sänkas, komma krav på gene-
rella löneförhöjningar att framföras med ökad skärpa.

Det bör också ur dessa synpunkter vara angeläget för finansministern att
allvarligt överväga, om inte staten kan vidta vissa åtgärder för att åstadkom-
ma prissänkningar. Bland annat borde det övervägas, om man inte kunde åstad-
komma en omedelbar effekt genom att avskaffa omsättningsskatten. Ett så-
dant övervägande skulle kanske visa, att fördelarna med ett avskaffande av
denna impopulära skatt väga tyngre än fördelarna med dess bibehållande.

Herr Hage: Herr talman! Jag skulle naturligtvis liksom flera föregående
talare vara intresserad av att yttra mig i den nu pågående debatten om ett löne-
tillägg till vissa små inkomsttagare bland de statsanställda. Men då nu redan
flera talare yttrat sig i den frågan och antagligen än flera komma att göra
det, skall jag i stället anföra några synpunkter på Kungl. Maj:ts proposition
nr 297 med förslag till provisorisk förstärkning av tilläggs pensioner och in-
validerstöd till vissa folkpensionärer. Talmannen har ju medgivit, att alla

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

nu framlagda propositioner, som beröra statens utgifter, få behandlas i ett sammanhang.

Jag var en av dem som vid vårriksdagen energiskt påyrkade, att det skulle avlåtas en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en snar förbättring för vissa grupper bland folkpensionärerna, och skrivelse i ärendet avläts även efter beslut av riksdagen. Jag måste nu med tacksamhet konstatera, att redan vid denna höstriksdag föreligger en proposition med ett förslag i angiven riktning. Men jag måste samtidigt i all anspråkslöshet beklaga, att jag är nödsakad att säga att vi, som ivrade för denna sak, nog hade tänkt, att det förslag, som skulle komma att framläggas, skulle ge något mera åt de därav berörda folkpensionärerna än vad som nu föreslås. Jag vet också, att det förslag, som nu har lagts fram, har åstadkommit en viss besvikelse hos de folkpensionärer, förbättringen skulle avse.

Det är kanske inte så lätt för dem, som hastigt läst igenom propositionen, att få klart för sig, hur små fördelar den erbjuder. Jag skall emellertid nämna några siffror för att visa, att så är fallet. Om man delar upp de hundra kronor, som skulle givas till vissa folkpensionärer, på årets 365 dagar, blir tillskottet genom förslaget 28 öre per dag. När det gäller förslaget att ge femtio kronor till vissa pensionstagare, blir det ett tillskott på 14 öre per dag.

Var och en förstår ju, att det är betydelselösa belopp, med det penningvärde som vi för närvarande ha. Det förhåller sig ju för övrigt på det sättet, att de, som skulle hjälpas med dessa tillskott, i fråga om inkomster höra till botten-skiktet. Inför detta faktum bjuder det emot att alltför starkt framhålla inflationssynpunkten såsom ett motiv för att man inte nu vågar gå längre. Det är visserligen sant, att ett stort anslag på detta budgetkonto inverkar på prisutvecklingen, men, å andra sidan, när det gäller samhällsmedborgare, som i inkomsthänseende ligga så långt ned och av vilka de flesta leva på existensminimum, föreställer jag mig, att man har anledning att något starkare betona nödvändigheten av att ge ett rimligt anslag, även om det i någon mån skulle verka inflationsbefrämjande.

Nu säger kanske någon, att om man ger ett så litet anslag från staten, komma i alla fall kommunerna i allmänhet att släppa till medel fattigvårdsvägen för att hjälpa vederbörande. Men det är ju ett bekant förhållande, att man hela tiden, sedan folkpensioneringen kom till stånd år 1913, har betonat, att man skulle försöka slippa att på det sättet fylla ut pensionerna. Det hade därför varit önskvärt om man hade försökt att göra detta anslag något större och något litet ökat det tillskott, som det här är fråga om.

Jag vet inte, om det kommer att väckas någon motion i denna fråga. Det är väl mycket möjligt om en motion väckes med förslag om större tillskott, att det blir avslag på motionen. Det blir kanske då ett slag i luften, och därför är det väl inte så mycket bevänt med att väcka en sådan motion. För övrigt tror jag, att man, om det framföres en sådan motion, kommer att besvara framställningen med att man förklarar, att det bara är fråga om ett *tillfälligt* tillskott, som inte skall bestå så synnerligen lång tid, utan endast fram till den tidpunkt, då det blir en omreglering av folkpensionerna. Det pågår ju för närvarande en utredning om detta. Men å andra sidan är det dock att märka, att när man läser propositionen får man icke alldeles den uppfattningen, att det är fråga om ett tillskott som skall utgå under en ganska kort tid. Det står tvärtom på s. 20, att »det måste beräknas dröja ännu åtskilliga år, innan en på grundval av socialvårdskommitténs utredningsarbete byggd definitiv folkpensioneringsreform kan börja tillämpas». Man talar alltså här såsom något

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

tänkbart om, att det nog blir fråga om en ganska lång övergångstid, under vilken detta mycket ringa tillskott skall utgå. Från den utgångspunkten vill jag här göra några reflexioner.

En medlem av socialvårdskommittén, som sysslar med den nyss omtalade utredningen, har antytt för mig, att det kan tänkas eller rent av är troligt, att socialvårdskommitténs förslag till en förbättring av folkpensioneringen kommer att framläggas i år. När det nu inte är troligt, att man kommer att hjälpa folkpensionärerna med ett större tillskott än som i propositionen föreslagits, skulle jag vilja kasta fram denna tanke: är det inte tänkbart, att försöka forcera utredningen, så att den kan framlägga sitt förslag någorlunda tidigt i år och alltså regeringen kan framkomma med proposition i ärendet helst till vårriksdagen eller åtminstone till en eventuell höstriksdag 1945? Går inte det, finns en annan utväg, nämligen att man till 1945 års riksdag lägger fram ett förslag om ökade dyrtidstillägg, alltså ökade månadstillskott av den typ, som vi hittills ha haft. Skulle man inte vilja gå fram på den vägen, skulle man ha kvar den möjligheten, att man till 1945 års riksdag framlägger ett förslag, som medger något högre tillskott av det slag som nu är i fråga.

Jag har velat kasta fram dessa synpunkter, då det för de människor, som beröras av det förevarande förslaget, skulle vara tilltalande, om man kunde hitta på någon utväg för att förbättra deras ekonomiska situation. Det finns ju en gammal princip, som vi ofta ha hävdat här i riksdagen även på ledande håll, att om staten i dessa tider skall påtaga sig ökade kostnader i sociala angelägenheter bör man främst hjälpa dem, som ha det sämst ställt. Lika väl som jag erkänner, att de lägst avlönade statstjänarna äro i en ställning, som motiverar en förbättring av deras löneförhållanden, kan jag även påstå, att detta i ännu högre grad gäller i fråga om pensionerna till de folkpensionärer, som ha det sämst ställt och för vilka det är synnerligen motiverat, att något göres för att hjälpa dem och detta så fort som möjligt.

Det finns därutöver en detalj i förslaget, som jag särskilt vill fästa uppmärksamheten på. Av första paragrafen i förslaget framgår det, att om t. ex. en man, som åtnjuter folkpension, har en hustru, som fyllt 60 år men inte ännu har blivit folkpensionerad, då skall det till de båda makarna utgå ett tillskott av ethundra kronor per år, trots att hustrun ännu inte har uppnått folkpensionsåldern. Detta förslag är mycket tacknämligt och tilltalande. Men om mannen dör, blir fallet — såvitt jag kan förstå — det, att änkan varken får dessa hundra kronor eller femtio kronor, som i vissa fall skola utgå, utan antagligen får hon vända sig till fattigvården för att omhändertagas av denna för sin försörjning. Jag tycker, att det hade varit rimligt, om man kunnat medgiva, att en hustru, som en gång, på sätt jag beskrivit, biståtts av staten, finge vid mannens bortgång behålla det tillskott, som hon en gång fått, även om hon inte uppnått folkpensionsåldern.

Jag har naturligtvis inte begärt något svar, när jag nu framkastat dessa tankar i frågan, men jag har i alla fall velat anföra dessa synpunkter i debatten. Det är ett känt förhållande, som man kan utgå ifrån, att respektive utskott komma att åtminstone något litet titta på vad som sagts i remissdebatten rörande denna fråga. Jag vill rekommendera utskotten att till välvilligt övervägande uppta de av mig berörda frågorna, så att om dessa folkpensionärer inte kunna få ett så stort tillskott, som de väntat sig, de åtminstone på ett eller annat sätt inom en rimlig tid få en bättre hjälp från det allmänna än enligt den nu framlagda propositionen.

Jag har, herr talman, intet ytterligare att anföra i denna sak.

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

Herr förste vice talmannen: Herr talman! De erinringar, som den förste ärade talaren under denna debatt gjorde beträffande anledningen till sammankallandet av riksdagen under hösten, kan jag till fullo understryka. Det är svårt att förstå, att under sommarmånaderna har inträffat någonting av den betydelse, att man nu skall behöva lägga fram förslag om löneförbättringar till statstjänarna eller förslag om förstärkning av folkpensionerna. De ekonomiska förhållanden, som råda, voro desamma vid riksdagens början i år eller till och med förra hösten. Såvitt man inte skall anse det under sommaren förrättade valet till andra kammaren såsom en händelse, som i och för sig har föranlett riksdagens sammankallande för framläggande av dessa förslag, har man svårt att kunna inse, att sådana förändringar inträtt, att det varit nödvändigt att redan av denna anledning framlägga förslagen. Därmed har jag inte sagt, att jag har någonting emot vare sig propositionen angående provisorisk förbättring av löneställningen för vissa befattningshavare i statens tjänst eller den angående provisorisk förstärkning av tilläggs pensioner och invalidunderstöd till gamla orkeslösa och behövande. Tvärtom är det med varm tillfredsställelse som man kan konstatera, att en dylik förbättring för folkpensionärerna nu kan äga rum. Det är endast emot uppfattningen att av denna anledning sammankalla en höstriksdag, som jag har velat rikta mig.

Beträffande frågan om lönetilläggen anser jag, att man bör gå fram med en viss försiktighet. Det har finansministern också gjort, och redan den omständigheten, att man till denna proposition om förbättring av lönerna för statens befattningshavare såsom bilaga har fogat bankofullmäktiges utlåtande över priskontrollnämndens förslag till revision av prisregleringslagen, utgör i och för sig ett mene tekel. Finansministern hyser givetvis vissa farhågor för att en löneförbättring nu för vissa grupper av statstjänare kan få konsekvenser, som icke äro önskvärda. Naturligtvis kan ett sådant förslag föranleda krav på löneförbättring även från andra grupper av statstjänare och i ännu högre grad av arbetargrupper inom det enskilda näringslivet. Och skulle detta leda till en förhöjning av lönerna över lag, ha vi ju inflationen för dörren, och det är fråga, om vi då kunna hålla den tillbaka så att inte lavinen sätter sig i rörelse. Ha vi lyckats att under dessa fem krigsår hålla inflationen tillbaka och behärska prissättningen, böra vi inte under den tid, som nu återstår, öppna slusarna och giva strömmen fritt lopp. Detta är ett intresse inte minst för arbetargrupperna men i ännu högre grad för statens befattningshavare, ty det är en känd sak, att sker det en prisfördyring eller penningförsämring, är det i första hand näringslivet som tar intryck därav. Det är varuprisstegringen, som först påverkas, därefter lönerna i det enskilda näringslivet, men allra sist erhålla statens befattningshavare förbättring av sina löner. Jag kan emellertid ge min anslutning till den föreliggande propositionen, därför att finansministern endast låtit den avse de sämst ställda befattningshavarna och även begränsat löneförbättringen till att avse, jag vågar säga ett begränsat belopp, varigenom förslaget icke bör påverka det allmänna statsfinansiella läget.

Vid utformandet av förslaget har finansministern velat tillgodose behovsprincipen inte blott i så måtto, att det är de sämst ställda, som skola hjälpas, utan även därigenom, att man velat lätta försörjningsbördan genom införande av tillfälligt barntillägg. Motsvarande kan sägas beträffande ålderdomspensionerna.

I båda propositionerna har finansministern vid utformandet av förslagen knäsat ett gammalt bondeförbundskrav om större likhet mellan olika dyrortsgrupper. Finansministern har uttalat, att vid den undersökning, som gjorts, har det visat sig, att skillnaden i dyrortshänseende är åtskilligt mindre än vad

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

tidigare utredningar givit vid handen, och att han därför har funnit rättvist att nu förorda en likställighet i detta avseende. Dessa synpunkter ha ju vid flerfaldiga tillfällen i riksdagen framförts av representanter för bondeförbundet, och nu har man således även från regeringens sida godtagit denna princip och utformat föreliggande förslag med hänsyn därtill.

I sak har jag, såsom av det anförda framgår, herr talman, inte så mycket att invända mot det föreliggande förslaget om förbättring av lönerna för vissa befattningshavare i statens tjänst, när det nu godtagits av deras egna organisationer, utan jag kan i stort ge min anslutning därtill.

Jag har inte heller mycket att invända mot förslaget om förbättring av ålderdomspensionerna. Det är dock därvidlag en liten sak, som jag skulle vilja påpeka. Bidragen till finansiering av förstärkningarna av folkpensionerna skola i huvudsak bestridas av staten, men kommunerna skola även erlægga sin tribut när det gäller dessa tillskott. Det är ju en gammal princip, som här fastslås, ehuru beträffande dessa tillägg icke i så hög grad som beträffande de ordinarie folkpensionerna. Men även landstingen skola bidra till dessa provisoriska tillägg för vissa kategorier av pensionärer. Det kan ifrågasättas, om det är riktigt, att landstingen skola lämna sådana bidrag. Landstingen ha intet inflytande på folkpensionernas utbetalande. Det är staten, som bestämmer riktlinjerna därför, och det är kommunerna, som pröva vilka personer som skola vara berättigade att erhålla folkpension. Landstingen kunna inte heller sägas ha något intresse i saken, och man sökte ju också vid reformen i denna fråga år 1935 frigöra landstingen från bidragsskyldighet i fråga om folkpensionerna. Det kunde därför ha ansetts berättigat, att man, när man nu inför vissa tillägg, inte hade betungat landstingen med bidrag i detta avseende. Därtill kommer, att förslaget framlagts vid en tidpunkt, då landstingen redan ha uppgjort sina stater för nästa kalenderår, och därför ha några medel för detta behov inte kunnat anvisas av landstingen, utan de måste då bestridas med tillgängliga medel och utanordnas av landstingens förvaltningsutskott. Det synes därför ha varit i princip riktigare, att staten hade åtagit sig erläggandet av de bidrag, som enligt propositionen landstingen skola betala.

Jag vill emellertid, herr talman, vid detta tillfälle icke underlåta att kasta en blick på vårt allmänna ekonomiska läge. När vi nu förbättra folkpensionerna och lönerna för vissa kategorier av statstjänare, bör det samtidigt påpekas, att även inom det enskilda näringslivet ha förbättringar för de sämst ställda under krisåren vid åtskilliga tillfällen ägt rum. Arbetarna såväl inom industrien som jordbruket ha fått förbättrade löneinkomster. Därför kan man kanske inte ha så mycket att erinra mot att även de sämst ställda statstjänarna komma i åtnjutande av bättre löner. Men då uppställer sig frågan: kan man hålla igen, så att inte vid de stora avtalsuppgörelserna i höst, vilka herr Myrdal erinrade om i sitt anförande, man även sök · pressa upp lönerna inom det enskilda näringslivet? Vilka verkningar skulle det icke få, om man inte kan hålla tillbaka krav, kanske långt gående, på ökade löner! Vårt ekonomiska läge och försörjningsläget äro ju för närvarande goda, men kommer detta att framdeles bestå? Det beror naturligtvis på krigets långvarighet. Dess avslutning tyckes dröja längre än vi hade hoppats. Skulle vår import söderifrån nu upphöra och kanske även lejdtrafiken minskas eller kanske rent av upphöra och vi uteslutande skulle hänvisas till våra egna tillgångar, när vi samtidigt åtagit oss så stor försörjningshjälp till Finland och naturligtvis även böra hjälpa Norge och även andra länder, i den mån vi förmå, kan då vårt ekonomiska läge förbli oförändrat? Det beror inte bara på skatter, herr Myrdal, och inte bara på penningtillgången, utan strängt taget är det varutill-

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

gången som bildar det ekonomiska underlaget. Kommer denna varutillgång att vara lika god i framtiden?

Det kan bli ett ganska allvarligt problem. Vi ha i år haft ett gott skördeår, varigenom vårt försörjningsläge ju förbättrats. Statsmakterna ha inte dragit sig för att medverka till att jordbruket skulle kunna lämna god avkastning. Men skulle vi icke kunna ge jordbruket den stimulans, som erfordras för att få fram en god skörd, medför redan detta ett försämrat läge. Sedan tillkomma sådana omständigheter, som vi inte kunna behärska, såsom väderleksförhållanden och skördeutfall, av vilka vi i stor utsträckning äro beroende.

När statsmakterna nu skola taga ställning till de ekonomiska problemen, är det därför mycket viktigt, att man med öppen blick för dessa frågor fattar beslut, som framför allt inte komma att verka återhållande på produktionen inom jordbruket utan i stället verka befrämjande i detta avseende. Dessa frågor kunna för oss bliva mycket betydelsefulla, även i det sista skedet av kriget.

Varutillgången och det ekonomiska läget ha ett starkt inbördes sammanhang, och det är med öppen och klar blick för detta förhållande, som man har att fatta beslut i anledning av de nu diskuterade propositionerna — det är för övrigt inte blott dessa två propositioner som jag i mitt anförande berört, som ställa krav på statskassan, utan vi ha nu att remittera åtskilliga andra propositioner om tilläggsanslag. Man hade väntat, att vissa av dessa utgiftsposter, såsom en ärad talare tidigare framhållit, inte skulle ha behövt föras fram vid denna höstriksdag. Så har emellertid blivit förhållandet, det har ansetts nödvändigt att äska ytterligare medel. I den mån detta är nödvändigt för hjälpåtgärder gentemot våra grannländer, har väl ingen något att erinra, men i den mån det låter sig göra att hålla igen på utgifterna, böra vi följa den principen.

Herr Holmberg: Herr talman! Det sades i måndagens debatt av min partivän herr Linderot, att man inte kunde betrakta valresultatet såsom ett förtroendevotum för regeringens utrikespolitik. Jag tror att man kan utvidga det påståendet och säga, att valresultatet inte i något avseende innebar ett förtroendevotum för samlingsregeringens politik. Majoriteten av väljarna röstade nämligen inte för regeringspolitiken utan för arbetarrörelsens efterkrigsprogram, och det innebär som bekant någonting helt annat än samlingsregeringens politik, som på det ekonomiska området har gjort de rika rikare och de fattiga fattigare.

Arbetarrörelsens efterkrigsprogram, som var valplattform såväl för det socialdemokratiska som för det kommunistiska partiet, vilka partier tillsammans fingo över en halv miljon röster mer än övriga partier sammanlagt, går inte in för lönestopp. Dess paroll är tvärtom, att reallönerna skola höjas. Det är inte inriktat på att såsom den nu rådande ekonomiska politiken låta kapitalistiska bolag och enskilda kapitalister berika sig på de arbetande massornas bekostnad. Det talar tvärtom om en rättvis fördelning, och de över 1 700 000, som röstade för detsamma, togo därmed ställning såväl emot den hittillsvarande ekonomiska politiken som emot de element på borgerligt håll, vilka, för att begagna finansministerns ord i valkampanjen, ställa sig alldeles oförstående inför den tankegång, som arbetarrörelsens efterkrigsprogram representerar. Att man verkligen på arbetarhåll är inställd på att nu få se en annan ekonomisk politik understrykes ytterligare av det faktum, att nu över 400 000 arbetare sagt upp avtalen till nyåret i syfte att erhålla löneförbättringar. Detta är någonting som har inträffat och som, såvitt jag kan se, är en mycket

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

god motivering för en höstriksdag, ty de som på allvar kalla sig demokrater behöva ju nu inte sväva i tvivelsmål om vad de böra göra därest de vilja taga vederbörlig hänsyn till väljarmajoritetens vilja. Deras skyldighet måste efter detta val vara att snarast omsätta kraven i arbetarnas efterkrigsprogram i praktisk verklighet. Man kan visserligen säga att detta ju är ett efterkrigsprogram, att kriget ännu pågår och att ingen kan med bestämdhet säga när det kommer att sluta, men det är ändå klart att staten, när den, i en situation då det är tydligt att kriget lider mot sitt slut, planlägger sin politik, måste taga sikte på fredstidsförhållandena, och ligger det allvar i efterkrigsprogramets tal om att »fattigdomen skall avskaffas såväl i stad som på land», måste nuvarande konjunkturen utnyttjas till att leda utvecklingen in på en linje, som överensstämmer med detta löfte.

Den proposition beträffande den ekonomiska politiken, som förelagts riksdagen, ger emellertid, synes det mig, ganska klart besked om att ingenting är samlingsregeringen mera fjärran än att taga hänsyn till den folkmening, som kom till uttryck i valet. Typisk är här den behandling, som man givit de lägre statstjänarnas lönekrav. Dessa statstjänare ha lagt fram, såsom herr Ericsson i Malmö bevisade, mycket starkt motiverade krav på förbättringar. Högsta kravet gäller fjärde löneklassen, för vilken begäras 50 kronor i månaden plus 31 % dyrtidstillägg, vilket skulle innebära att en person i denna löneklass — en extra ordinarie stationskarl — skulle få 786 kronor mera per år än han för närvarande har. Kravet sjunker sedan till tolfte löneklassen, där den begärda årssumman uppgår till 157 kronor.

Detta förslag betecknades vid en lönekonferens, som statens järnvägars personal hållit, såsom ett minimikrav på vilket ingenting får prutas. Finansministern har nu lämnat ett motförslag. I och för sig måste man säga, att det är gott att han har gjort det, ty på järnvägsmannaförbundets kongress i somras lät finansministern veta, att de statsanställda, inklusive järnvägsmännen, befunno sig i ett sådant läge, att de kunde vänta på löneförbättringar, och där gjordes inget undantag för någon grupp. Att det nu ändå kommit ett förslag visar ju, att finansministern kan ändra sig, om bara de berörda med tillräcklig kraft ge anledning till det.

En extra ordinarie stationskarl på billigaste ort har för närvarande i totallön, innan pensionsavgiften avdragits, 254 kronor 65 öre i månaden — i Stockholm har han 338 kronor 50 öre. Järnvägsmannaförbundet hade begärt 320 kronor respektive 404 kronor i månaden. Herr finansministern bjuder 289 respektive 373 kronor. För en extra ordinarie stationskarl i Stockholm innebär det, att hans lön skulle komma upp till per vecka räknat 86 kronor. Hur skall en människa som är gift och har familj kunna klara sig på den lönen här i Stockholm? Herr Ericsson anförde, att de lägre statstjänarna ofta få betala upp till en tredjedel av sin månadslön enbart i hyra. Var finnas de billiga lägenheterna? Så dyra som även de minsta lägenheterna i Stockholms stad för närvarande äro, torde det vara riktigare att säga, att en extra ordinarie stationskarl får arbeta ungefär halva månaden för att kunna betala sin hyra och sitt bränsletillägg.

Finansministern hänvisar i propositionen såsom en motivering för sitt förslag till att statstjänarnas organisationer förklarat sig nöjda, och tacka för det, när man pressat dem med hotet att, om de inte accepterade vad finansministern bjöd, de överhuvud taget inte skulle få någonting. Då går det ju an att efteråt säga, att statstjänarna äro nöjda med vad som bjudits. Statstjänarnas organisationer ha accepterat förslaget, men det innebär ju inte, att de berörda statstjänarna själva eller de, som känna deras och andra arbetares

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

förhållanden, kunna godkänna finansministerns förslag såsom tillfredsställande.

Man frågar sig vilka motiven äro för den utomordentliga njujghet, som kommer till uttryck i förslaget. Några statsfinansiella skäl ha inte anförts. Däremot säga bankofullmäktige i den till propositionen fogade bilagan öppet ifrån, att man fruktar »de ogynnsamma återverkningarna på arbetsmarknaden» som löneförbättringar för statstjänarna kunde få därigenom att de »tagas till intäkt för krav på längre gående lönejusteringar». — Där ha vi alltså ägget. Statstjänarnas löner skola hållas långt under vad som begärts och vad som måste betecknas såsom rimligt för att inte industriens arbetare och anställda skola uppmuntras till att begära löneförbättring. Och varför skulle de inte få göra det? Jo, säger man, om lönerna höjas kunna inte priserna hållas nere utan måste raka i höjden, och så ha vi inflationen över oss.

Det fanns en tid, när man kunde få de breda arbetarmassorna här i landet att ta det resonemanget på allvar, men den tiden är förbi, ty nu har man kommit in i en situation, där reallönesänkningen känns utomordentligt hård. Den märktes inte så mycket till en början därför att arbetarna kunde så att säga försöka kompensera reallönesänkningen genom att förbruka de små tillgångar de hade. Nu ha arbetarfamiljerna i allmänhet slitit ut den blygsamma garderob de hade före kriget. De ha förbrukat sitt husgeråd, som de inte haft råd att nyanskaffa löpande. Nu måste de skaffa nytt både i fråga om kläder och husgeråd, och nu ger sig därför reallönesänkningen på allvar till känna på ett helt annat sätt än tidigare. Nu är situationen den, såsom man till och med har erkänt här i dag från denna tribun, att stora arbetargrupper inte ens ha råd att köpa ut vad de få på ransoneringskortet.

Samtidigt som arbetarna befinna sig i det läget, iaktta de fakta, som tyda på att det alls inte är riktigt, att löneförhöjning oundvikligen måste betyda prisstegring. Det är, tror jag, uppenbart för var man, att gällande priser i Sverige lämna mycket god marginal för löneförbättringar. Om så inte vore fallet, varifrån skulle då den väldiga ökning av kapitalistiska vinster och förmögenheter, som har skett under krisåren och som alltjämt sker, härleda sig. Jag vill inte anföra den rad olika fakta, som kunna dragas fram för att belysa inkomst- och förmögenhetsökningen. Jag vill bara knyta an till professor Myrdals konstaterande, att en löneförbättring mycket väl skulle vara möjlig utan prisstegring, därest man lade en del av lönen under tvångssparande, alltså förhindrade arbetarna att använda en del av löneförbättringen för direkt konsumtion. Det är ju, såvitt jag förstår, ett öppet erkännande av att avståndet mellan löner och priser är så stort, att det mycket väl tillåter en löneförbättring. Det som föranleder professor Myrdal att såsom förutsättning sätta tvångssparande är, såvitt jag förstått honom rätt, det vanliga resonemanget, att ökad köpkraft hos arbetarna skulle leda till en så starkt stegrad efterfrågan på varor av olika slag, att man inte skulle kunna förhindra en inflation. Jag måste säga, att jag inte tror mycket på det resonemanget. De varor, på vilka knapphet råder, äro ransonerade, och av dem har man såvitt det svenska ransoneringsystemet verkligen upprätthålles och verkar — och det få vi väl utgå från — inte möjlighet att skaffa sig mer än ett visst kvantum, oavsett hur mycket pengar man än har till sitt förfogande. Det finns emellertid en mängd varor, på vilka ingen knapphet råder — som inte äro ransonerade — utan på vilka det i stället råder överflöd. Varför skulle nu inte arbetarna få möjlighet att exempelvis lägga sig till med en ny radio, köpa en ny möbel eller en tomt för en sportstuga? Jag kan inte inse att det skulle behöva betyda någon katastrof för nationen eller för det svenska folk-

Kunql. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

hushållet. Det skulle endast innebära en minskning av de kapitalistiska bolagens vinster och de stora möjligheter till snabb förmögenhetsökning, som de hittills haft. Det kan för all del vara illa nog för de berörda, och man kan därför mycket väl förstå att de rikas speciella organ inom den stockholmska dagspressen, Svenska Dagbladet, har betecknat den kommunistiska kritiken av lönestoppspolitikens såsom hets och givit uttryck åt förhoppningen att kommunisterna, om de försöka sig på denna hets även i riksdagen i dag, skola få ett svar, som betar dem lusten att fortsätta. Det går ju an för de ledamöter av kammaren, som eventuellt känna sig uppmanade att följa tidningens uppmaning att försöka göra det, men jag vill försäkra dem, att den effekt som tidningen hoppas på kommer att utebli, ty man kan aldrig beta oss lusten att kritisera någonting som är så orättfärdigt som samlingsregeringens ekonomiska politik och att gentemot den ställa krav på omedelbara åtgärder till förverkligande av arbetarrörelsens efterkrigsprogram, dess krav på höjda reallöner och en rättvis fördelning.

Däri innesluta vi då även kravet på att de gamla löften till folkpensionärerna äntligen skola infrias. Regeringen föreslår här en provisorisk förbättring av tilläggs pensioner och invalidunderstöd. Man skall ge 100 kronor per år till ensamstående pensionärer och samma summa till äkta makar gemensamt. Därmed kommer en pensionär utan egen inkomst i högsta dyrortsgrupp upp till 874 kronor per år i stället för nuvarande 744. Det beloppet förslår inte ens provisoriskt till vederbörandes uppehälle. Den provisoriska förbättringens enda betydelse är att den kommer att minska den hjälp, som pensionären i fråga i en eller annan form erhåller från kommunen. Någon förbättring för pensionären blir det alltså inte, såvida man inte skall anse det såsom en förbättring att han kan ställa mindre anspråk på kommunens hjälp nu än tidigare. I och för sig är det naturligtvis önskvärt och vore mycket bra om pensionärerna kunde helt och hållet befrias från att behöva ställa några anspråk på kommunens hjälpverksamhet, på fattigvården, men då borde man ju se till att befria dem därifrån helt och inte bara delvis, inte bara i fråga om 100 eller 50 kronor per år. Trots att förbättringen är av provisorisk karaktär, vilket väl inte kan undgås sedan socialvårdskommittén i så många år verkat utan att förmå prestera ett förslag till slutgiltig reglering av folkpensionerna, borde man ändå — och i det stycket ansluter jag mig helt till herr Hage — ha sett till att göra den större, så att den kunde få en verklig betydelse för pensionärerna, åtminstone den betydelsen att den helt befriade dem från att behöva hänvända sig till fattigvården.

Arbetarnas efterkrigsprogram syftar till att undanröja några av de mest framträdande orsakerna till de arbetande massornas missnöje. Den politik, som man hittills bedrivit och som man nu vill fortsätta att bedriva på det ekonomiska området, måste skärpa detta missnöje och tillspetsa de sociala motsättningarna. Av vissa tecken att döma äro statsmakterna inte ovetande därom. Det synes tvärtom som om de i all stillhet förberedde genomförandet av ett annat slags krisprogram än arbetarrörelsens.

Det finns företeelser, som kanske inte stå i direkt samband med statstjänarlönerna och folkpensionerna men som ge uttryck åt en sådan uppfattning om hur arbetarrörelsen och individer inom densamma skola behandlas i samband med den ekonomiska politiken, att jag, herr talman, inte kan underlåta att taga upp dessa företeelser.

Helt nyligen slog den syndikalistiska tidningen Arbetaren larm med anledning av att den kunnat fastställa, att polismyndigheterna i landet sysselsatte sig med att registrera syndikalister. Tidningen ställde öppet frågan, vad me-

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

ningen var, men fick naturligtvis aldrig något svar från någon myndighet. Att en dylik registrering inte bara av syndikalister utan även av kommunister sedan länge pågått är känt, men alla myndigheter hos vilka saken påtalats ha förnekat all kännedom om denna registrering och inte velat ta ansvar, än mindre naturligtvis ge skäl för vad som skett. Nu finns det emellertid sådana bevis i saken, att det väl inte längre lär kunna förnekas, att dylik registrering sker på direkt order från högsta ort. Jag skall tillåta mig att läsa upp en avskrift av en cirkulärskrivelse, som utgått till samtliga polismän inom Väse landsfiskalsdistrikt. Det heter där:

»Tidigare har infordrats uppgift å antalet kommunister inom distriktet. I många fall hava personer kända såsom syndikalister uppförts å förteckningen tillsammans med rysskommunisterna. Sedan det ansetts nödvändigt att åtskilja dessa kategorier, anmodas Ni, att, var och en vad sitt distrikt beträffar, senast den 5 maj 1943, hit inkomma med uppgift å antalet syndikalister hemmahörande inom distriktet. Uppgifterna skola vara så kompletta som möjligt och lämnas å närlagda blanketter. Övertaliga blanketter skola hit återställas i samband med uppgifternas insändande.

I fall då tveksamhet kan råda, huruvida en syndikalist även kan betraktas som kommunist, skall detsamma särskilt angivas.

Skattkärr i Väse distrikts landsfiskalskontor den 29 april 1943.

F. O. Carlsson.»

Man skulle kunna förstå dylika tilltag, om läget vore sådant, att en eller annan tilltänkt Gauleiter någonstans uppe i den högsta apparaten hoppades att kunna skaffa sig en framtid genom att hålla en lista på kommunister och syndikalister beredd vid en eventuell nazistisk ockupation, men läget var redan 1943 inte sådant här i landet, och det är det ännu mindre i dag. Likväl beordrades dylik registrering 1943 och pågår alltjämt. Man måste fråga: vad är egentligen meningen? Sverige är ju ett demokratiskt land enligt sin konstitution. Folk här i landet skola ha rätt att hysa vilken politisk eller annan uppfattning de vilja. Förföljelse för politisk åskådning skall är någonting mycket förkastligt, om man skall döma av de toner, som hördes då problemet om krigsförbrytarna i måndags debatterades. Vad menar man då med att låta polisen registrera folk över hela landet för deras politiska uppfattnings skull? Är det meningen att skaffa sig en förteckning över dem som betraktas såsom de mest aktiva motståndarna till den nuvarande ekonomiska politiken för att vid lämpligt tillfälle, när motståndet mot denna politik blivit litet hårdare kanske än det är i dag, slå ned på dem i syfte att kväsa oppositionen. Det ser med förlov sagt inte bättre ut. Jag beklagar att ingen av regeringen är här, så att jag direkt till regeringen kunnat få rikta en hemställan att ge besked om vem det är som givit order om denna registrering och framför allt vad syftet med den är, ty det har folk här i landet rätt att få veta, och tystnad i frågan kan man inte tolka annat än på ett sätt, nämligen att här är fråga om planer så reaktionära och antidemokratiska, att man inte vågar ens viska om dem förrän de skola sättas i verket.

Det finns i detta samband mer än denna registrering att påtala. Jag läste i förra månaden referat i alla tidningar om huruledes polisen i Stockholm med tårgasbomber och kulsprutepistoler hade tränat sprängning av demonstrationer. Jag måste fråga om igen, vad meningen är. Väntar man att den politik, som föres här i landet, skall utlösa demonstrationer på arbetarhåll, vilka man sedan tänker slå ned efter mönster från Berlin, där polischef Zörgiebel under åren närmast före nazisternas maktövertagande gick fram med ungefär samma slags

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

metoder och medel mot arbetarna som polisen här i Stockholm har tränat sig att använda? Jag vill varna för en dylik politik. Den har förts på många andra håll och överallt lett till katastrof. Här i Sverige böra vi ta lärdom därav och inte söka lösa frågan om de sociala motsättningarna genom att upprepa samma slags reaktionära dårskaper. Vi böra i stället lösa den genom en politik som undanröjer åtminstone de viktigaste skälen till missnöje hos de breda massorna här i landet.

I detta sammanhang kan jag, herr talman, icke heller underlåta att åtminstone med några ord påtala de godtyckliga inskränkningar i enskilda människors försörjningsmöjligheter, som göras, därför att de tros vara kommunister, exempelvis emedan man vet så pass mycket om dem som att de vid något tillfälle varit prenumeranter på en kommunistisk tidning.

Jag skall tillåta mig att med två exempel illustrera vad jag menar. Det första gäller en stenarbetare i Göteborg. Såsom inkallad till försvaret sysselsattes han på grund av sin yrkesskicklighet med vissa befästningsarbeten, som bedrevs i försvarsmaktens egen regi. Arbetet med dessa befästningars slutförande övertogs av en privat entreprenör, och hos honom fick den ifrågavarande stenarbetaren efter uttryckningen anställning i sin egenskap av mycket skicklig yrkesarbetare. Hans anställning blev emellertid mycket kortvarig, ty samma militära myndigheter, som under hans inkallelsetid använt honom till arbete vid de här ifrågavarande befästningsanläggningarna, vägrade nu att lämna honom passerkort emedan han ansågs vara kommunist. Vad är det för någonting? Det är huvudlöst trakasseri gentemot en oförvitlig medborgare.

Det andra fallet gäller en facklig funktionär, en mätare i grovarbetarförbundets avdelning i Karlskrona. I hans åligganden ingår bland annat att för medlemmarnas räkning mäta vissa ackordsarbeten vid anläggningar för försvaret. Detta arbete tillåtes han att utföra i den mån som dessa försvarsanläggningar sortera under chefen för kustartilleriet där nere, men icke i den mån de sortera under chefen för flottans station i Karlskrona. Då duger han inte, därför att han är kommunist. Han har, utan att lyckas, försökt få rättelse i detta förhållande. Däremot har han av vederbörande chef fått det vänliga erbjudandet att låna hem till sig de hemligstämplade ritningarna till anläggningarna, som han icke får tillstånd att gå in i, för att med hjälp av dessa ritningar kunna utföra sitt arbete. Detta vänliga erbjudande att emottaga de hemliga ritningarna har han dock avböjt med hänsyn till att man ju anser honom misstänkt och till följd därav skulle kunna ta sig före att anklaga honom för att ha missbrukat de anförtrodda ritningarna.

Ett dylikt godtycke måste betecknas såsom upprörande. Att man på detta sätt hindrar oförvitliga människor att försörja sig genom att utföra de arbetsprestationer, som äro nödvändiga för att de skola kunna erhålla en avlöning, framstår som så mycket mer upprörande, när man samtidigt på annat håll är så liberal, att man såsom chef för en av våra viktigaste fästningar tolererar en herre, som är ägare till 50 aktier i Dagsposten, vars osvenskhet numera till och med överbefälhavaren har upptäckt.

Arbetarna här i landet påtogo sig vid krisens början mycket villigt att bära sin andel av de ofrånkomliga bördorna i tro att det, såsom man då utlovade, skulle ske en rättvis fördelning av dessa bördor. Denna rättvisa fördelning har emellertid uteblivit. Arbetarna ha tillsammans med småfolket, och i den kategorien inkluderar jag alla landets småbrukare, fått bära huvudparten av, för att icke säga hela krisbördan, medan de stora, kapitalistiska företagen och deras ägare berikat sig. Efter det val, som nu har ägt rum, måste det bli en ändring i detta förhållande, och riksdagen bör se till att den, genom att tillmötes-

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

gå statstjänarnas minimikrav och genom att gå in för en verklig förbättring av folkpensionerna, ger arbetarna och därmed också väljarmajoriteten det stöd i kraven på bättre ekonomiska villkor och en rättvisare fördelning av nationalinkomsten, som de ha rättighet att fordra.

Vi i den kommunistiska riksdagsgruppen komma för vår del att i motioner hävda dessa krav, och vi hoppas att alla ärliga anhängare av efterkrigsprogrammet, alla som vilja ta hänsyn till det utslag för folkmajoritetens vilja, som valrörelsen gav, skola lämna sitt stöd till dessa motioners godkännande här i kammaren.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7.30 eftermiddagen.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Denna debatt började med en del angrepp mot finansministern för det sätt, på vilket meddelandet om riksdagens inkallande till denna höstsession kom till allmänhetens kännedom. Dessa angrepp ha här delvis bemötts av herr Herman Ericsson och andra. Jag har givetvis inte någon fullmakt att tala på finansministerns vägnar i denna sak, men jag skulle ändå vilja säga, att det innebär en oerhörd överdrift när man, såsom herr Johansson i Fredrikslund, vill karakterisera detta meddelande från finansministerns sida så, att »det är första gången i Sveriges historia som kungörandet av en riksdags inkallande sker genom finansministern i ett valtal».

För det första vill jag upplysa om att det vid det ifrågavarande tillfället icke kunde vara fråga om något valtal från finansministerns sida. Det var i stället ett slutet sammanträde, där finansministern med uppvaktande från olika tjänstemannagrupper resonerade om just dessa ting. I ett inlägg en passant yttrade han därvid, att eftersom det tydligen finns andra skäl att under hösten inkalla riksdagen för behandling av olika frågor, så föreligger givetvis också möjlighet att vid denna höstriksdag upptaga frågan om statstjänarnas löner.

Det antyddes också av dessa herrar i början av debatten, att detta bara var någon sorts socialdemokratiskt valfläsk och att det hade varit lika goda skäl att upptaga lönefrågan i våras som att göra det vid en särskilt sammankallad riksdag nu på hösten. Det finns dock kanske en inte oväsentlig skillnad, nämligen att någon framställning om löneförbättring i våras ej hade gjorts från statstjänarnas sida. Naturligtvis är inte detta någon avgörande faktor, men för en finansminister, som handlägger just dessa ärenden, är dock en framställning från berörda grupper, som känna sig nödlidande, en ganska väsentlig omständighet.

Jag vill också understryka, att det oavsett dessa lönefrågor funnits mycket starka skäl att inkalla riksdagen; framför allt gäller detta hänsynen till det utrikespolitiska läget och de faror, som detta har medfört för vårt land. Jag skulle för min del inte ha känt mig tillfredsställd, om regeringen hade tillmötesgått kravet på riksdagens inkallande för dessa frågor skull bara genom att anordna ett par informationsdagar. Jag tror att både inom riksdagen och ute i nationen finnes en ganska stark känsla av att det under dessa allvarliga dagar är en anledning till ökad trygghet, att riksdagen är samlad.

Jag finner alltså, att dessa på ett pärlband trädde inlägg, som alla togo sikte på att angripa finansministern, mycket väl hade kunnat vara borta.

De ekonomiska bekymmer, som läget utlöst, och den känsla av ett inflationshot, som också tog sig uttryck i dessa första anföranden, delas på socialdemokratiskt håll. Faran finns och får ej bagatelliseras på det sätt, som utan tvi-

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

vel skedde i det här sist hållna anförandet. Alla de talare, som så hotfullt yttrade sig om inflationen i samband med frågan om löneförbättringen för vissa statstjänargrupper, slutade dock med att buga för dessa statstjänare och sade att de inte ha någon erinran mot själva saken, utan mycket väl kunna reflektera på den begärda förbättringen. Om detta var något annat än en fras för att vinna tid eller i andra syften, tycker jag att också den kritiken kunde ha utblivit. Jag vågar hävda, att finansministern framför allt har haft principerna för den ekonomiska politik, som förts under krigsåren, i tankarna när han handlagt dessa löneärenden, men han har å andra sidan icke heller kunnat bortse från det verkliga nödläge, som många av dessa befattningshavare befinna sig i.

Någon definitiv löne reglering för statens anställda är ju inte detta. När en sådan sker, kommer den säkert att se ut på ett helt annat sätt. Här gäller det i stället en provisorisk löneförbättring för de allra sämst ställda. Finansministern har gått mycket restriktivt fram och prutat ungefär hälften på de krav, som uppställts från statstjänarnas egen sida. Dessa inknappningar äro sådana, att även enligt min uppfattning mycket tungt vägande anmärkningar kunna riktas mot det framlagda förslaget.

Tyngdpunkten i detta förslag, såsom jag uppfattar det, har varit hänsynen till själva konstruktionen av statens lönesystem. Såsom jag tror att herr Herman Ericsson redan framhållit, är det en radikal skillnad mellan statstjänarna och arbetaren i den privata industrien, exempelvis så till vida att de senare relativt snabbt och ofta nästan omedelbart komma upp i full lön, under det att statstjänarna i allmänhet få vänta länge, innan de komma upp till den högsta lönen och innan de överhuvud taget få någon höjning av begynnelselönen, beroende på att ålderstilläggen komma så sent. Det är mot detta finansministern har velat skapa en kompensations genom de tillägg på upp till 420 kronor om året, som föreslås för dessa grupper. Självfallet hade de anställda velat ha, vad statstjänarekartellen begärde, men även det föreliggande förslaget är sådant att de säkert känna sig relativt belåtna. Utan tvivel är det dessa lägst avlönade grupper, som bäst äro i behov av denna hjälp. Detta har å andra sidan lett till att de anställda i löneklasserna närmast över klass 5 ha fått ett tillägg, som man kan säga nästan är mera formellt: 60 kronor i den högsta löneklass som kommer i åtnjutande av denna hjälp, nämligen löneklass 8. Också det är ju en slant, men när det gäller att avhjälpa ett så pass stort lidande, som det här är fråga om, räcker det naturligtvis inte långt.

Man kan förstå det missnöje, som detta förslag mött bland de anställda, ty de ha givetvis kommit att uppfatta det såsom ett försök till definitiv lösning av deras lönefråga. För att kunna förstå de inadvartenser, som finnas i det samma, måste man fasthålla vid att det utgör en provisorisk lösning. För min del skulle jag ändå vilja säga, att jag inte går så långt att jag betraktar varje kommatecken i denna proposition som något orubbligt. Jag kan mycket väl tänka mig att vissa skönhetsfläckar, som där finnas, med fördel kunna arbetas bort och även att andra grupper komma i åtnjutande av en hjälp, utan att det behöver kosta staten något nämnvärt och utan att det behöver lädera principerna i den ekonomiska politik, som statsmakterna ha inlåtit sig på.

Herr Myrdal var i sin mycket intressanta och utförliga uppläggning av denna ekonomiska politik inne på kapitlet om var den gräns går, där lönehöjningarna bli ett hot för inflation. Herr Myrdal kom inte till något bestämt svar på frågan, och jag tror inte heller att det är möjligt att säga exakt var gränsen finns. Man får, som jag tror finansministern i ett annat sammanhang har yttrat, pröva sig fram.

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

Men jag vill upprepa vad som många gånger har sagts, nämligen att den politik, som statsmakterna inlåtit sig på, inte innebär ett orubbligt lönestopp. Även från regeringens sida har uttryckligen förklarats, att den ger utrymme för korrigeringar till förmån för de sämst ställda grupperna. Sådana korrigeringar på den allmänna löne marknaden ha också i inte så liten utsträckning kommit till stånd; jag tänker bland annat på lantarbetare, skogsarbetare och andra.

Herr Gränebo ville framhålla faran att dessa privata lönearbetare, sedan de fått detta prejudikat i handen, komma att strömma till och begära löneförbättringar också för sin del. Såsom jag tror redan är påpekat, ha dessa framställningar redan gjorts. Det mullrar redan en åska från en ganska omfattande lönerörelse. Säkert få vi medan riksdagen är samlad uppleva åtminstone upptakten till denna löne kampanj, som kanske inte kommer att kunna genomföras utan allvarliga konflikter. Enligt min uppfattning, och jag tror att den delas av finansministern, får propositionen dock uppfattas såsom ett moraliskt stöd för de sämst ställda grupperna av arbetare även i enskild tjänst, som framställa krav på förbättringar ungefär i den omfattning, som propositionen anger för de nämnda statstjänaregrupperna.

Jag hoppas för min del att arbetarnas organisationer — och i det fallet avviker jag bestämt från herr Holmberg — alltjämt vidhålla den nuvarande ekonomiska politikens principer om både löne- och prisstopp, och jag tror att det skulle vara olyckligt, om utvecklingen infriade herr Holmbergs heta önsningar i det fallet. Det skulle framför allt gå ut över den svenska arbetarklassen.

Herr Holmberg gjorde några reflexioner rörande valutslaget senast. Han överflyttade på det ekonomiska planet vad herr Linderot i förrgår tillämpade på det utrikespolitiska området. Samlingsregeringen hade enligt hans mening blivit underkänd för sin politik i fråga om såväl de utrikespolitiska som de ekonomiska spörsmålen. Han gjorde gällande, att valet har stått om arbetarrörelsens efterkrigsprogram, och det innefattar, sade han, inte något lönestopp. Jag tror också, att arbetarrörelsens efterkrigsprogram har spelat en mycket stor roll i valmännens ställningstagande i år, det framgår ju inte minst av den mäktiga uppslutningen kring de socialdemokratiska kandidaterna. Men det är en liten fingerfärdighet av herr Holmberg, när han försöker få fram att valet skulle innebära något underkännande av den hittills förda politiken med pris- och lönestopp. Efterkrigsprogrammet hör framtiden till, medan löne- och prisstoppet hör den gångna tiden till, samtidigt som det också pekar mot framtiden. Såsom vi socialdemokrater under alla förhållanden ha betraktat saken, utgör detta lönestopp ett medel att underlätta övergången till de tider, då arbetarrörelsens efterkrigsprogram skall komma i tillämpning.

Samlingsregeringen står inte, såsom herr Holmberg sade, främmande för de arbetande klassernas intressen. Jag vill påstå, att den kanske i det avseendet tar saken mycket allvarligare än herr Holmberg och hans parti. För att bevisa sitt påstående pekade herr Holmberg på att finansministern inte hade gått med på de krav, som statstjänarna uppställt. Jag beklagar, att han inte har kunnat göra det. Det finns och fanns utan tvivel fullt fog för de löneförbättringar som från statstjänarnas sida begärdes. Men man får å andra sidan fasthålla vid att de villkor, som finnas upptagna i propositionen, ha framgått såsom resultat av förhandlingar mellan denna statstjänarekartell och finansministern samt att båda parterna godkänt uppgörelsen. Detta utesluter ju inte, att statstjänarekartellen skulle velat ha mer och att den med suckan

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

och gnissel har gått med på uppgörelsen. Men här föreligger dock ett avtal, som regeringen har konfirmerat och som väl riksdagen ur den synpunkten får ta ställning till.

För egen del beklagar jag lika djupt som herr Holmberg, att inte finansministern ansett sig ha möjlighet att gå med på allt vad statstjänarna begärt. Men jag upprepar ännu en gång vad jag nyss sade, att det här icke är fråga om en definitiv reglering av statstjänarnas lönefråga. Förslaget utgör bara en provisorisk och tillfällig lösning för att lätta det betryck, som vissa grupper befinner sig i. När den slutliga revisionen sker, kommer den, som jag nyss sade, med säkerhet att se ut på ett helt annat sätt. Framför allt har jag en stark känsla av att hela statens lönesystem är oriktigt konstruerat och att man vid denna revision har anledning att undersöka, om det inte kan utformas på ett smidigare sätt än som nu är fallet.

För finansministern såväl som för regeringen i dess helhet har säkerligen endast det skälet varit avgörande och föranlett prutningarna på det av statstjänarna uppställda programmet, att man befarat att hela systemet skulle brista sönder med ödesdigra verkningar för alla, icke minst för de grupper det här är fråga om, därest man skulle gå med på samtliga krav. Det är givet att andra grupper på det privata området då också skulle ha rest krav i överensstämmelse med de förmåner, som enligt det förslaget hade beviljats statstjänarna. Även om herr Myrdal inte kunde ge ett bestämt svar på var den gräns går, ovanför vilken lönehöjningarna få inflationsdrivande verkningar, uppfattade åtminstone jag hans utläggning så, att denna gräns ligger mellan det av finansministern här godkända förslaget och det förslag, som statstjänarna själva framlagt.

Herr Holmberg såg mycket lättfärdigt på faran för inflation. De svenska arbetarna ta inte längre den saken på allvar, sade han. Jag å min sida är däremot övertygad att de svenska arbetarnas stora massa tar mycket allvarligt på frågan om inflationen. Arbetarna vilja säkert inte vara med om en politik, som leder till ett upprepande av de förhållanden, som rådde här i landet under förra världskriget och som framför allt formade sig till en katastrof just för statstjänarna.

Herr Holmberg halkade som sagt mycket lätt över hela frågan om inflationen. Han resonerade som om något sådant problem överhuvud taget inte existerar. Här går skillnaden mellan honom och mig. Jag tror på inflationsfaran och anser att det alltjämt är en huvuduppgift för statsmakterna att tillse, att den inte tränger oss alltför nära in på livet. Jag tror att herr Holmberg är tillräckligt begåvad för att förstå, att inflationsfaran är ett faktum, men han låtsas i så fall inte om det. Jag tror för min del mera på herr Myrdal i det fallet än på herr Holmbergs officiella förklaring.

Det gör ingenting om folk får högre löner, menade herr Holmberg, ty de flesta varorna äro ransonerade, så att man inte kan köpa mera än korten berättiga till. Men jag vill erinra om hur det var under förra världskriget. Då försvunno de ransonerade varorna från den marknad, som korten togo sikte på, ut i en marknad, som inte var synlig och som hade en helt annan omfattning och betydelse för folkhushållet än vad vi nu kalla för svarta börsen. Den marknaden var kanske lika väsentlig som den andra, och där betalades de varor, som undandragits den öppna marknaden, med fantastiska priser. Jag tror som sagt inte, att Sveriges arbetare vilja ha det tillståndet åter, och jag betraktar mig i det avseendet såsom en bättre tolk för arbetarnas uppfattning än herr Holmberg.

Herr Holmberg sade, att samlingsregeringen har fört en orättfärdig ekono-

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

misk politik. Jag tror, att den förda politiken har varit den enda möjliga. En politik i herr Holmbergs sinne, alltså med ett lössläppande av de fria krafternas spel, skulle ha lett till samma elände som under förra kriget, vilket framför allt, såsom jag nyss påminde om, gick hårt och orättfärdigt fram över statstjänaregrupperna. Jag erinrar om att man på hösten 1918 måste inkalla en urtima riksdag för att reglera statstjänarnas löner och att det sedan inte dröjde mer än ett par, tre månader förrän samma tillstånd återigen var rådande.

Jag skulle vilja understryka, att det nog är bäst att man med lugn resonerar även om dessa ting. Herr Holmberg ville värja sitt parti mot beskyllningen för att ha bedrivit hets i dessa frågor. Jag vill inte ta det ordet i min mun, men nog måste jag säga, att utgångspunkterna för kommunisternas resonering i dessa ting äro färgade av en ganska långt driven demagogi. Den socialdemokratiska politiken på detta område tar sikte på att tillförsäkra alla arbetande människor högsta möjliga standard. Men vi ge oss i alla fall tid att stanna och resonera om vilka verkningar varje åtgärd medför och vad som i det långa loppet är det allra bästa. Det göra faktiskt inte kommunisterna. Allt vad de med sin politik eftersträva är ögonblickets agitatoriska vinst. Hur det går sedan, göra de nog i allmänhet en konst uti. Jag anser det för min del uteslutet att kommunisterna genom denna politik skulle få majoritet här i landet, men om man gör detta antagande såsom ett tankeexperiment, skulle jag tro att de genast nödgades göra den fruktansvärda erfarenheten, att de måste frångå sin nuvarande politik och övergå till den politik, som socialdemokraterna sedan gammalt ha fört.

Jag beklagar som sagt att regeringen ej ansett det möjligt att sträcka sig längre. Jag respekterar de motiv, som från finansministerns sida ha anförts för denna återhållsamhet, och jag tvivlar med hänsyn till läget för dagen på möjligheten att komma avsevärt högre än det bud, som finansministern här har avgivit. Men jag uppstår ännu en gång, att jag icke ser så stelt på sakerna som talare från andra håll, då de här ha gjort gällande att det bud, som nu föreligger, inte på någon enda liten punkt kan ändras. Jag tror att statsutskottet bör taga tid på sig och ägna förslagen en grundlig och ansvarig prövning samt om möjligt försöka undanröja de skönhetsfel, som propositionens yrkanden utan tvivel äro behäftade med.

Herr Andersson, Alfred: Herr talman! I denna allmänna debatt bör det kanske också vara tillåtet att säga ett par ord om jordbrukspolitiken och det ramavtal, som träffats på detta område.

Den överenskomna ramen är ganska vid, och jag har ingenting att anmärka däremot. Vi veta ju alla, att i överenskommelsen ingick, att jordbruket skulle få ta en vinst respektive förlust av 70 miljoner kronor beroende på läget. 1943 års skördeutfall, liksom säkerligen också 1942 års, var en bidragande orsak till att läget på jordbrukets område ganska starkt hade förbättrats. Från denna utgångspunkt kom man i ramavtalet till det resultatet, att en reducering av priserna på jordbrukets produkter skulle vara berättigad. Med hänsyn till höjningen av lantarbetarnas löner kom man dock överens om att jordbruket skulle få behålla en del av den ganska stora vinsten, och därom är ju ingenting annat än gott att säga.

Men vad jag nu vill vända mig mot är att man, enligt vad det vill synas, gått något för hastigt fram vid prissättningen på jordbrukets produkter. Man räknade med att 1944 års skörd skulle bli hart när rekordartad och byggde då sin uppfattning på de rapporter, som lämnades i juli månad. Tyvärr äro

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

dessa i mycket hög grad missvisande. Det verkliga skördeutfallet kom långt under vad som på grundval av dessa uppgifter beräknades.

Likväl har man med denna utgångspunkt gått in för en prisnedsättning på vissa av jordbrukets produkter. Även om en prisnedskärning på en del av jordbrukets produkter skulle vara berättigad, trots det i förhållande till beräkningarna mindre gynnsamma skördeutfallet, förefaller det mig som om man gått alltför ensidigt till väga. Prisreduceringen har nämligen nästan uteslutande drabbat animalieproduktionen. Bortsett från en reducering av kornpriset med 50 öre per deciton har hela minskningen lagts på fläsk- och köttpriserna. Denna åtgärd har väckt uppseende icke minst bland de mindre jordbrukarna, något som är naturligt och ganska förklarligt, när vi veta att en grupp bland dessa för sin utkomst är och måste vara i huvudsak beroende av animalieproduktion. Jag skall inte i detalj uppehålla mig vid prissänkningarna för olika viktclasser och fläsksorter, utan nöjer mig med att säga, att prissänkningen på en normal slakterigris sammanlagt blir 10 kronor. Vad en sådan sänkning betyder för en fattig småbrukare bör vem som helst kunna förstå.

Om nu en prisreducering trots allt var berättigad just i detta läge, borde man väl ha sökt fördela bördan lika över hela linjen och låta hela den svenska jordbrukarklassen få känna verkningarna av densamma. I stället har man skonat spannmålsodlarna. Vad detta kan bero på vet jag inte, men det förefaller mig som om storbrukets representanter hade haft alltför mycket att säga till om i de organ, där man drar upp riktlinjerna för och fattar besluten om jordbrukspolitiken.

Vid nyårsskiftet blir det emellertid en slutlig justering av jordbrukets produktpriser, och man frågar sig om en mera rättvis avvägning då kommer att ske. Det är med tanke härpå, herr talman, som jag nu har upptagit denna fråga. Enda tillfället att föra fram denna sak till debatt här i riksdagen synes mig nämligen vara just i samband med dagens överläggning om den allmänna ekonomiska politiken. Enligt min mening föreligger ett mycket starkt behov av ändringar i jordbrukets prissättning. Läget kan tänkas vara sådant att en prisreducering överhuvud taget icke är berättigad, utan att man för att undvika katastrof på livsmedelsmarknadens område i stället kan bli nödsakad att gå in för vissa prishöjningar. Vi behöva ju bara lägga märke till det faktum att den levererade mjölmängden vid denna årstid ligger väsentligt under siffrorna för motsvarande tid i fjol. Detta måste ju ha sin särskilda innebörd, och jag förmodar att statsmakterna och de organ, som närmast ha ansvaret på detta område, observera vad som händer och sker.

Jag har, herr talman, som sagt begärt ordet endast för att framhålla dessa synpunkter i förhoppning att en rättvisare sakernas ordning skall kunna åstadkommas vid den stundande slutjusteringen av jordbrukets produktpriser.

Herr Anderson, Axel Ivar: Herr talman! Så vitt jag kunnat finna, har här inte riktats någon invändning mot det sakliga innehållet i den proposition, som är det egentliga föremålet för dagens debatt. Man har erkänt att det finns starka sakliga skäl för en sådan löneförbättring åt de lägsta inkomsttagargrupperna bland statstjänarna, som här är föreslagen, och jag tror att vi alla lätt kunna ena oss om att det hade varit önskvärt att man kunnat utsträcka denna förbättring, så att den inte bara gällt de lägsta inkomsttagargrupperna, utan även mellangrupperna och de högre inkomsttagarna bland statstjänarna. För samtliga statstjänare gäller otvivelaktigt att de icke blivit delaktiga av den förbättring av nationens ekonomiska villkor, som inträtt

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

efter år 1935. Men skälen till att förbättringen inte kan utsträckas längre, än som här är föreslaget, äro ju övertygande. De äro i propositionen framlagda i största korthet, men vad som där anföres är tillräckligt för att motivera den återhållsamma politik, som statsmakterna nu måste iakttaga.

Under debatten har också i auktoritativa inlägg från olika håll understrukits, att vad som här föreslås är resultatet av en kompromiss, som man efter förhandlingar har kommit fram till och som nu också tillstyrkes av statstjänstemannaorganisationernas ansvariga ledning. Jag fäster det största avseende vid den upplysning, som här har lämnats, att statstjänstemannakartellen godkänner propositionen. Låt oss noga hålla fast vid att det är förhandlingar mellan finansministern och representanter för de stora statstjänstemannaorganisationerna, som utgöra den grundval på vilken propositionsarbetet har byggts. Gör man det, blir man ganska betänksam inför ett sådant anförande som nyss hölls här i kammaren av herr andre vice talmannen. Det var nog flera än jag som märkte, hur han gång på gång svävade på målet. Han både började och slutade sitt anförande med att säga, att propositionen inte får betraktas som ett så heligt aktstycke, att man icke får ändra ett kommatecken i den. Vi veta från tidigare diskussioner i ekonomiska ting vad detta betyder. När det gäller propositioner, som efter moget övervägande framlagts, heter det ofta till en början så där försiktigt, att vi inte få betrakta detta förslag såsom det allra sista ordet, där inte ett enda kommatecken får rubbas o. s. v. Sedan kommer det en flod av motioner, och statsutskottet presas steg för steg till den ena eftergiften efter den andra.

Jag är förvånad över att herr andre vice talmannen, som ju också intar en mycket betydelsefull politisk position inom det största partiet i denna kammar och i riksdagen, kan tillåta sig sådana, jag måste säga, lättfärdiga uttalanden som här ha förekommit. Sedan han börjat med att deklarerat, att man inte fick betrakta propositionen som ett sådant heligt alster, att inte minsta justering kan tillåtas, förklarade han att han för sin del tvärtom gärna skulle se vissa justeringar uppåt. Sådana kunde enligt hans mening vidtagas utan fara för principerna i den ekonomiska politiken och utan våda för statsfinanserna.

Vad den sista frågan beträffar kan jag ge herr Myrdal, som också yttrade sig något på den punkten, rätt i att ett tiotal miljoner kronor givetvis icke spelar så stor roll i nuvarande budgetläge. Vi se på dessa summor med andra ögon nu än bara för några år sedan. Däremot vill jag kraftigt understryka vad herr Myrdal också påpekade, nämligen faran för att även principerna uppgivas. Skulle herr andre vice talmannens ståndpunkt också bli riksdagens, är det fara å färde. Då är risken mycket stor för att vi glida ut på det slutande planet.

Herr andre vice talmannen förklarade sedan — hans anförande var inte så värst konsekvent — att han för sin del inte trodde på möjligheten att komma avsevärt längre än som föreslagits i propositionen. Han var mycket angelägen att hela tiden skjuta fram regeringen. Han beklagade, att inte regeringen ansett sig kunna gå längre, men när den nu inte gjort det, finge man trösta sig med att detta i alla fall var en något så när tillfredsställande lösning. Men, som sagt, för sin egen del såg han inte ogärna, att man ändå gick ett steg längre. Jag skall inte anstränga mig att försöka få något sammanhang i detta. Jag vill bara beklaga, att ett sådant anförande skulle inleda behandlingen av denna fråga i riksdagen.

Herr Åkerberg polemiserade sedan mycket kraftigt och verkningsfullt mot

Första kammarens protokoll 1944. Nr 29.

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

de kommunistiska talarna, men jag undrar om han har klart för sig, i hur hög grad han själv genom sitt anförande gav stöd åt den kommunistiska argumenteringen.

Jag lade också märke till att herr andre vice talmannen i en passus i sitt anförande förklarade, att man nog finge betrakta denna proposition såsom ett slags moraliskt stöd åt de grupper inom den privata verksamheten, som också få anses höra till de missgynnade. Det stämmer mycket väl överens med en ledare i den tidning, som herr Åkerberg redigerar. Där hette det i går: »Det får väl anses vara avsett av regeringen, att regeringspropositionen skall för dessa grupper — av enskilda löntagare — vara ett moraliskt stöd för deras eventuella aktioner i syfte att åstadkomma en motsvarande utjämning till deras fördel.»

Här ha vi just en av de konsekvenser av det framlagda förslaget, som bland andra herr Myrdal pekade på såsom betänkliga. Såsom herr Myrdal sade, skapar man genom denna proposition lätt ett prejudikat. Detta var hans huvudinvändning mot propositionen, och det är den huvudinvändning många av oss göra, även om vi samtidigt äro ense om att vad som här föreslås är sakligt väl motiverat. Om man betraktar saken så, som tydligen herr andre vice talmannen gör, är det ofrånkomligt att vad som här sker kommer att behandlas och utnyttjas som ett prejudikat och att det således kan få ett mycket ödesdigert inflytande på de avtalsrörelser, som äro i gång, och vid de löneförhandlingar, som förestå. Det borde för var och en, som ser ansvarsmedvetet på dessa frågor, vara angeläget att i stället varna för sådana konsekvenser och göra allt för att avstyra dem.

Faran för inflation är ju, som herr Åkerberg också medgav och kraftigt underströk, ingalunda avlägsnad. I närvarande stund är den tvärtom, skulle jag vilja säga, minst lika allvarlig som under hösten 1942. Vi stå i många avseenden i samma kritiska läge som då. Jag skall inte upprepa vad en rad talare här förut anført, utan instämmer helt och fullt med dem som framhållit nödvändigheten av en stor återhållsamhet när det gäller lönepolitiken. Det är dock ofrånkomligt, att lönesidan för närvarande är den kritiska. Det är där faran ligger, och det är den som är avgörande. Kommer lönerörelsen i gång, pressas också priserna i höjden. Sedan hösten 1942 har läget karakteriserats av en svagt fallande prisnivå, men alla förhoppningar om en fortsatt kontinuerlig prissänkning skulle omintetgöras om löneskraven kommer i gång. Men risken är inte bara att denna sakta fortgående prissänkning upphör, utan att den snabbt kommer att vändas i en prishöjning, och därmed äro vi inne i inflationen. Då komma pris- och lönehöjningar att avlösa varandra, och det blir till sist omöjligt att stoppa denna olyckliga utveckling.

Vi stå således i ett verkligt kritiskt läge. Det gäller nu att hålla emot, även om det svider för många. Kravet på att så sker är ofrånkomligt, ty följderna av en inflation skulle, såsom här har understrukits, hårdast drabba de stora löntagargrupperna, arbetare, statsanställda, småföretagare o. s. v.

Om den saken behöver här inte mycket diskuteras och inte heller om de olika allvarliga symptom, som just nu kunna iakttagas på det ekonomiska området. När det gäller de allmänna principerna härvidlag kan jag instämma med herr Myrdal. Det är bara på två punkter som jag vill göra en reservation mot hans anförande.

Den första reservationen gäller hans förord för ett subventionsförfarande, enligt hans mening ett mindre ont än en eftergift som skulle leda till prisstegringar. Jag kan ge honom rätt i att en stark prisstegring är någonting som vi måste avvisa, men jag menar att det bör ske med andra medel än subventioner.

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

Dessa äro och förbli palliativ och kunna ej i det långa loppet få den avsedda verkan. Däremot kunna de få mycket allvarliga biverkningar, och de ha en elak benägenhet att stanna kvar, även sedan det omedelbara motivet till deras införande bortfallit.

Den andra punkten i herr Myrdals anförande, som jag vill opponera mig mot, gäller skattefrågan. Herr Myrdal kom till slut in på skatteproblemet och framhöll, att man i nuvarande situation hade anledning att upptaga detta till allvarligt övervägande. Han ansåg, att det under den närmaste tiden inte kunde bli tal om någon skattesänkning. Visserligen fann han att man skulle kunna diskutera borttagandet av omsättningsskatten, men det måste i så fall kompenseras genom höjning av någon annan skatt. En nödvändig konsekvens skulle då också vara, att en skärpt förmögenhetsbeskattning togs under övervägande. Framför allt syntes herr Myrdal vilja rekommendera en skatt på ökning av förmögenhet. Hans slutomdöme blev, att skattetrycket i vårt land dock alltjämt är jämförelsevis lågt, lägre än i de flesta andra länder. Han syntes också vilja rekommendera, att man redan nu till behandling uppstår förslaget om en engångsbeskattning. En sådan beskattning just nu skulle enligt hans mening ha en särskild god verkan, nämligen att bekämpa inflationen.

Vad först beträffar herr Myrdals uppfattning om det jämförelsevis låga skattetrycket i vårt land, är det naturligtvis en sak som kan diskuteras. För att kunna göra någon exakt jämförelse härvidlag måste man ha ett fullt hållbart jämförelsematerial, och det saknar man för närvarande. Det är mycket svårt att sammanställa de uppgifter, som föreligga från olika länder. Den erfarenheten tror jag att herr Myrdal själv har gjort, jag har i varje fall gjort den i allra högsta grad. Jag sitter ju inte inne med samma möjligheter som han, men så mycket har jag kunnat konstatera, att det är utomordentligt svårt att nu göra någon exakt jämförelse.

Men om en sådan jämförelse skulle vara möjlig, måste man ändå säga sig att det är felaktigt att jämföra förhållandena i vårt land och i de krigförande länderna. Vad som där har framstått såsom en tvingande nödvändighet är ej och kan ej anses vara det i vårt land. Det kan väl inte vara något önskemål att för beskattningens egen skull få taga på sig en större börda än som ur statsfinansiell synpunkt är absolut nödvändigt och med hänsyn till företagen och den enskilde medborgaren önskvärt. Något självplågeri på beskattningens område behöva vi dock inte kosta på oss; vad vi redan fått utstå är tillräckligt hårt ändå. När det gäller länder där en jämförelse verkligen är möjlig, t. ex. Schweiz, tror jag inte att man skall kunna konstatera en hårdare beskattning än i Sverige.

Vad vi däremot med säkerhet veta är, att skatteskärpningen i vårt land under dessa sista år har varit utomordentligt stark och att beskattningen i närvarande stund är så pass hård i olika skattebetalarskikt, att man med största oro måste se fram mot en ytterligare skärpning. Jag har inte nu kunnat få fatt i de siffror, jag här skulle vilja draga fram, men jag skall i alla fall ge några exempel. En person med 10 000 kronors arbetsinkomst, d. v. s. en rätt låg medelklassinkomst, som numera inte så få arbetare komma upp till, betalar i inkomst- och förmögenhetsskatt 880 kronor och i värnskatt 730 kronor, d. v. s. sammanlagt 1 610 kronor. Det är en sammanlagd genomsnittlig skattesats av 16,10 procent. Ligger man sedan till de indirekta skatterna, finner man, att för inkomstklassen 8 000—12 000 (taxerat belopp) uppgå samtliga skatter — direkta statsskatter, direkta kommunalskatter och konsumtionsskatter — till 29,1 procent av den taxerade inkomsten. Om jag tar det första exemplet och lägger till kommunalskatten, blir det 20 procent bara för de direkta skatterna.

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

Så ligger det till med dessa inkomsttagarskikt. Och vi veta, att man ganska snart kommer till den gräns, där skatten uppgår till 50 procent och däröver av inkomsten. Går man ned till inkomstgruppen 6 000 kronor och till de ännu lägre skikten, måste man konstatera, att skatten redan nu tar så betydande del av inkomsten, att det för de flesta medborgare är ytterst svårt att komma ut med ännu mera.

Nu menar herr Myrdal, att det här är fråga om en omfördelning: vi taga bort den indirekta skatten, det vill säga omsättningsskatten, och öka i stället på den direkta skatten. Ja, vad omsättningsskatten beträffar, är det nog ingen som är principiell vän av denna. Det fanns för tjugo år sedan en av många högt skattad och aktad ledamot av första kammaren, som hade till sin specialitet att förorda en allmän omsättningsskatt. Det var bevillningsutskottets vice ordförande Herman Fleming. Jag tror, att om han levat nu, skulle han funnit sig bönhörd över hövan. Den indirekta beskattning, som den nuvarande omsättningsskatten är uttryck för, är långt ifrån idealisk. Men å andra sidan undrar jag, om det är någon, som anser sig kunna för närvarande förorda ett avskaffande helt och hållet av omsättningsskatten. Jag tror inte, att vi kunna tänka oss att taga bort den i nuvarande läge. Härför fordras en mycket grundligare utredning än som nu står till buds. Det kräves mycket noggranna överväganden i fråga om fördelningen mellan direkta och indirekta skatter. Vi få nog dragas med omsättningsskatten ännu några år, och när vi skola taga bort den, får det ske successivt. Vi få börja med att taga bort skatten på sådana förnödenheter, som vi anse att skatten drabbar hårdast och mest orättvist, och tills vidare behålla den på sådana förnödenheter, där den är lättare att bära.

Vad så de direkta skatterna beträffar, måste vi ha klar för oss en sak. Om vi skola ytterligare skärpa den direkta beskattningen och detta skall ske i sådan utsträckning att den kan ersätta omsättningsskatten, måste det bli en så omfattande skärpning, att den för den stora massan av skattedragare i landet kommer att framstå såsom ytterligt betungande. Jag undrar, om de som nu förorda en ytterligare skärpning av de direkta skatterna ha noga övervägt detta. Det går inte längre att taga ut några väsentliga skattebelopp av de större inkomsterna och förmögenheterna. Det går kanske att pressa ut ytterligare ett tiotal miljoner av dem som ha en inkomst överstigande 10 000 kronor. Finansministern har flera gånger sagt, att det finnes en outnyttjad skattekraft i inkomstskikten mellan 10 000 och 25 000 kronor och det är som sagt möjligt att man där kan taga ut några miljoner till. Men då drabbas just de grupper, som aldrig bli delaktiga av löneförbättringar, exempelvis stora grupper av stats-tjänare. Dessa grupper äro i närvarande stund mycket hårt pressade i olika hänseenden. Det finns alltså inte så mycket att taga ut där, men låt oss säga att det går att få ut ett tiotal miljoner. Vad beträffar inkomsttagarna över 25 000 kronor, tror jag att man även med en mycket kraftig skärpning inte får ut några miljoner alls. Skall man få några verkliga belopp, måste man alltså gå på inkomster under 10 000 kronor. Är man beredd att rekommendera en politik, som går ut på att taga ut låt oss säga 100 miljoner kronor av inkomster under 10 000 kronor? Lägg fram ett skatteförslag, där skattesatserna äro avpassade efter den förutsättningen, och jag undrar om inte reaktionen kommer att bli mycket stark och allmän. Och jag undrar om inte många i det läget hellre skulle vilja behålla en — gärna modifierad — omsättnings-skatt.

Med dessa erinringar har jag velat inlägga en gensaga mot vad jag tycker är en något för hastigt framkastad propå om skattehöjningar. Vi behöva säkerligen — jag upprepar det — en omprövning av skatteproblemet, en om-

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

prövning, som emellertid kräver ett mycket noggrant förarbete. Skola vi göra en avvägning mellan direkta och indirekta skatter, är detta inte gjort i en handvändning. Hela problemet har blivit mycket komplicerat under de senaste årens utveckling. Jag skulle vilja med anledning av herr Myrdals uttalande förorda, att man i dagens diskussion låter skattefrågan vara. Det är inte den som är relevant för vad vi här diskutera. Skattefrågan har i detta fall inte någon större betydelse för den ekonomiska politiken. Vad vi nu skola göra, det är — däri instämmer jag med herr Myrdal — att uppmärksamma faran i den utveckling, som hotar oss, om vi inte hålla hårt emot de krafter, som vilja sätta i gång löneskruven och därmed också komma att sätta i gång prisskruven. Vi stå, jag upprepar det, i en verkligt kritisk situation, vi stå vid en skiljeväg. Kommer löneskruven i gång, pressas priserna i höjden, och alla försök att med konstlade medel hejda detta bliva i längden fruktlösa. Vi skola inte heller glömma, att risken för penningvärdet ökas genom den kreditgivning till utlandet, som synes bliva ofrånkomlig. Men om det lyckas oss att i nuvarande kritiska läge hålla tillbaka de krafter, som vilja sätta löneskruven och prisskruven i gång, finnes det alla utsikter för att vi i fortsättningen skola kunna något så när hålla det nuvarande penningvärdet. Det finnes utsikter för att vi genom successiva prissänkningar skola kunna genomföra den reallöneförbättring, som ju är målet för vår ekonomiska politik. Därom äro väl alla ense, att vi böra snarast möjligt söka åstadkomma en verklig reallöneförbättring. Men detta skall inte ske genom höjning av penninglönerna, vilket i närvarande stund inte har någon annan effekt än att priserna drivas upp, så att lönehöjningen blir illusorisk, utan det skall ske genom att möjlighet skapas för en fortgående sänkning av priserna, i den mån detta blir möjligt genom att försörjningsläget förbättras, genom att priserna på importvaror sjunka och genom att så småningom normala förhållanden åter inträda.

Herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Det är kanske nästan litet banalt att jag sticker in med en replik — eller snarare en upplysning — till herr Holmberg i anledning av några yttranden, som han fällde i min frånvaro. Men jag vill i alla fall begagna tillfället att lämna en sådan upplysning.

Bland de beredskapsåtgärder, som ansågos nödvändiga vid krigsutbrottet, ingick även anskaffande i den mån det var möjligt av uppgifter å personer, som tillhörde eller kunde betraktas såsom aktiva i det kommunistiska partiet och de olika nazistiska grupperna. Anledningen härtill var helt enkelt den, att man ville vara beredd på olika slags krigsfall. Dessa båda partigrupper representerade åsiktsriktningar med andlig frändskap, för att uttrycka mig milt, till andra länder än vårt eget. Det finnes ingen anledning för mig att sticka under stol med vad jag menar. Kommunisterna betraktade Ryssland såsom ett land som — höll jag på att säga — överhuvud taget inte kunde begå några fel. Om vi eventuellt skulle råka i konflikt med Ryssland, voro kommunisterna enligt vår mening icke att anse såsom pålitliga personer. Det samma gällde nazisterna, om vi tilläventyrs skulle råka i konflikt med Tyskland. För båda dessa eventualiteters skull ansåg man sig böra ha reda på vilka personer, som inte kunde anses vara pålitliga vid konflikten. Och jag förmodar, att jag inte blottar någon hemlighet, om jag säger, att avsikten var att i ena fallet internera den ena sorten och i det andra fallet internera den andra sorten för att isolera och oskadliggöra vederbörande på det mest effektiva sätt.

Vad däremot syndikalisterna beträffar, kan det finnas många, som ogilla

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

deras allmänna samhällsuppfattning, men ingen kan förebrå dem att de såsom sitt andliga fädernesland ha vare sig det kommunistiska Ryssland eller det nazistiska Tyskland. Deras opposition — vi behöva ju bara se litet på deras tidningar — är ju åtminstone i stort sett precis lika våldsam gentemot den kommunistiska politiken som mot den nazistiska politiken. Jag blev därför, det måste jag erkänna, överraskad, när man i syndikalisternas organ i Stockholm fick se, att polisen hade inlet registreringsåtgärder mot syndikalisterna. Detta stod i varje fall helt utanför de principiella riktlinjer som från början iakttagits ur beredskapssynpunkt.

Detta är alltså den förklaring jag har att lämna. Att kommunister och nazister registrerats har skett med regeringens vetskap, men så har inte varit fallet med registreringen av syndikalisterna. Jag betraktar den åtgärden såsom olämplig och orimlig, därför att den saknar de utgångspunkter, från vilka registreringen av aktiva medlemmar i de andra båda partiriktningarna har skett.

Herr **Linderot**: Herr talman! Eftersom jag fick ordet omedelbart efter statsrådet Möllers anförande, är det kanske tillbörligt att jag gör en liten kommentar till det, även om statsrådets inlägg egentligen gällde min partikamrat herr Holmberg. Statsrådet gav uttryck åt en sak, som inte var någon nyhet utan som varit allmänt känd och även varit på tal i riksdagen, nämligen att man i varje fall i krigets tidigare skede ansåg, att personer, som voro organiserade i eller eljest hade förbindelse med det kommunistiska partiet, prenummerade på dess tidningar o. s. v., inte voro pålitliga i händelse av en konflikt mellan Sverige och Ryssland. Vi ha tidigare diskuterat dessa ting, och jag tror inte, att det är nödvändigt att upprepa allt vad som sagts. Det kan räcka med att framhålla, att hittills ha i denna diskussion endast framställts nakna påståenden utan att några som helst gripbara bevis för deras riktighet framlagts. Skulle man inte kunna ha samma åskådningssätt som de styrande i ett annat land utan att man därmed ovillkorligen blir predestinerad till förrädare mot det egna landet? Det är denna fråga vi alltid ha ställt. Jag har för min del, på den tiden då läget var annorlunda än nu, ställt den frågan här i kammaren vid ett par tillfällen. Det har ännu inte kunnat förebringas några antagbara skäl för att kommunisterna i Sverige icke skulle vilja ha Sveriges och svenska folkets välfärd såsom sin ledstjärna. Jag tror därför, herr statsråd, att vi lika gärna kunna upphöra med denna debatt, där förutsättningar för att komma till något resultat icke äro till finnandes. Ty om den ena ser svart och den andra ser vitt och båda vidhålla sin uppfattning, saknas ju förutsättningar för en diskussion om något kulört. Jag tror inte, att någon ytterligare utläggning av denna sak är erforderlig.

En liten anmärkning till. Socialministern blev mycket överraskad över att man registrerat syndikalister från samma utgångspunkter som man registrerat kommunister. Och det har inte skett med regeringens vetskap. Jag tror, att det förhåller sig så som statsrådet säger. Detta blottar ett förhållande, som jag tidigare tillåtit mig att påtala och som av mina partikamrater påtalats även i andra kammaren, nämligen det ur demokratisk synpunkt allvarliga förhållandet, att det här i landet finnes en polismakt, som i viktiga angelägenheter handlar utan regeringens vetskap. Det är ytterligt värdefullt att nu för första gången få detta bekräftat av statsrådet och chefen för socialdepartementet, som är den främst ansvarige för dessa förhållanden. Och jag noterar med synnerlig tillfredsställelse, att regeringen nu äntligen upptäckt, att det finnes en polismakt i landet, som — jag skall använda en mjuk formulering — tenderar till att bli en stat i staten och handla och vandla i ytterst

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

viktiga angelägenheter bakom ryggen på de ansvariga myndigheterna, framför allt bakom ryggen på regeringen. Jag tror, att statsrådet Möller vet åtskilligt om dessa ting, som gör honom benägen att instämna i den förhoppning jag här uttalar, nämligen att det skall lyckas myndigheterna att i snabbt tempo omställa vissa polisiära förhållanden här i landet, så att det blir större trygghet för de enskilda medborgarnas rättssäkerhet och större garanti för att regeringen får vetskap om de åtgärder som vidtagas.

Jag skall sedan, herr talman, övergå till den fråga, för vilken jag egentligen begärde ordet. Det har förvånat mig, att herr Myrdals anförande rönt så ringa gensaga i debatten, särskilt vad beträffar de borgerliga representanterna här i kammaren. Ty så öppet ha inte tidigare från det socialdemokratiska partiets sida framförts vissa linjer för den ekonomiska politiken, som det gjorts av herr Myrdal här i dag. Herr Ivar Anderson har genom sitt anförande tagit bort en del av min förvåning över att de borgerliga representanterna så lugnt åhörde vissa formuleringar i herr Myrdals anförande. Ty herr Ivar Anderson gick dock in i polemik mot herr Myrdal, ehuru den kamp han förde var ytterligt defensiv. Det var nästan som om han urskuldade sig med ett »härtill är jag nödd och tvungen».

Vad sade då herr Myrdal? Jo, han sade inte bara, att han själv gärna skulle se en engångsbeskattning på förmögenheter just nu. Han sade, att den skulle kunna vara bra just nu, men att den i en annan situation eventuellt skulle kunna verka i ett syfte motsatt det avsedda. Det är klart, att detta måste möta en gensaga från herr Andersons sida, men den gensagan blev mycket moderat. Men vad jag väntat skulle möta en kraftigare gensaga, det var herr Myrdals påstående, att man måste räkna med en relativt hård statlig reglering av utrikeshandeln efter kriget. Här stöter ju herr Myrdal mycket märkliga intressen för huvudet. Vi ha å ena sidan de stora exportindustriernas finansledning, och å andra sidan ha vi vissa storimportörer. Jag tänker därvid på de herr Myrdals egna partivänner, som vi bruka kalla kooperatister. Dessa äro i den svenska ekonomiska diskussionen de mest frenetiska motståndare till statlig reglering av utrikeshandeln.

Vad som vidare chockerade mig i herr Myrdals anförande var, att han såvitt jag förstår talade, inte, såsom herr Ivar Anderson tydligen fattade det, för skattehöjningar, utan för att någon skattesänkning överhuvud taget inte kan komma i fråga, såvida man inte möjligen skulle kunna avskaffa omsättningsskatten. Jag inkasserar detta såsom ett erkännande av en framstående ekonomisk expert, att omsättningsskatten inte hör till de ekonomiska nödvändigheterna i vår hushållningspolitik. Det är ett mycket värdefullt erkännande, eftersom vi aldrig, trots att vi pressat hårt, lyckats få finansministern att erkänna, att omsättningsskatten hör till de diskutabla och möjligen till avskaffande ifrågakommande skatterna.

Jag återkommer senare till herr Myrdals anförande, men först skall jag ge ett par små repliker till herr Akerberg. Han sysselsatte sig rätt utförligt vid det anförande, som hölls av min partivän herr Holmberg. Det var ju inte bara herr Holmbergs privata mening, som herr Akerberg intresserade sig för, utan han angrep överhuvud taget kommunisternas ekonomiska propaganda särskilt under valrörelsen, och jag vill därför som sagt ge honom några repliker.

Bland annat sade herr Akerberg, att vi gjort oss skyldiga till demagogi i vår ekonomiska propaganda under valrörelsen. Ja, det där har jag hört och läst på många håll. Senast såg jag det i Svenska Dagbladet, som yttrade, att om kommunisterna bara våga komma med denna demagogi i riksdagen, skola

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

de nog vänjas av med det. Men det vore bättre, om man ville tala om vad det är som inte passar i den propaganda vi fört på det ekonomiska området och om man sakligt påvisade vad som eventuellt är felaktigt, i stället för att bara säga, att det är demagogi. Om vi säga, att de rika blivit rikare och de fattiga blivit fattigare under kriget, är ju det en förenklad och lättfattlig formel för ett faktiskt ekonomiskt förhållande. Detta kan man väl inte kalla för demagogi. Man kan väl inte begära, att vi skola hålla nationalekonomiska föreläsningar från talarstolarna under valrörelsen. Om man på ett enkelt och för alla begripligt sätt framhåller ett ekonomiskt förhållande eller ett faktum, vill man ju inte bli bemött med att man är ute såsom demagog. Det vore bättre att tala om, huruvida inte de fattiga blivit fattigare och de rika blivit rikare. Vi ha lagt fram en rad siffror, som visa att så är fallet. Har man något annat att påvisa, bör man göra det och inte avfärda vår ekonomiska propaganda med att den är demagogisk

Man säger, att pris- och lönestoppet hör nutiden till, under det att efterkrigsprogrammet hör framtiden till. Ja, det är ju ett mycket bekvämt sätt att komma ifrån hela diskussionens kärnfråga med denna enkla formel: i dag pris- och lönestopp, i morgon efterkrigsprogrammet. Det ena måste hänga ihop med det andra. Det är ju inte så, att läget vid ett visst datum och ett visst klockslag ändrar sig från krigsläge till efterkrigs-läge. Det hela är en process, vars olika moment verka i dagens ekonomiska utveckling. Då kriget ändå befinner sig i sitt slutskede — även om man inte kan avgöra, hur många månader det kommer att vara — anse vi, att man redan i dagens politik bör föra fram sådana moment, som äro avgörande för morgondagens ekonomiska utveckling. Detta är vad vi ha sagt om efterkrigsprogrammet. Vi ha inte påstått, att man i och med att detta program är publicerat skall störta i väg i utskott och riksdag med 27 punkter och försöka formulera en ekonomisk politik för de svenska statsmakterna, som tillgodoser allt vad som tänkas kan inom ramen av arbetarrörelsens efterkrigsprogram. Men vi förmena, att man måste taga hänsyn till, att det är 1 700 000 väljare, som röstat för den ekonomiska politik, som är utformad i efterkrigsprogrammet. Man måste då, om man vill regera demokratiskt, efter ett val, där detta efterkrigsprogram stått i förgrunden, från statsmakternas sida taga hänsyn härtill och redan i dagens ekonomiska politik införa sådana nödvändiga moment, som förbereda de större avgörandena i efterkrigsprogrammets riktning. Detta vill jag ha sagt i anledning av herr Åkerbergs allmänna polemik mot vårt parti.

Jag skall göra ett tillrättaläggande i fråga om en detalj i herr Åkerbergs anförande, eftersom denna även togs upp av herr Ivar Anderson. Herr Åkerberg anförde beträffande propositionen om förhöjning av statstjänarnas löner — och detta accentuerades av herr Ivar Anderson — att propositionen är resultatet av en överenskommelse mellan statstjänarkartellen och finansministern. Det är riktigt vad herr Åkerberg här har sagt, en sådan överenskommelse föreligger. Men man gör sig skyldig till en halvsanning, om man bara stannar vid ett konstaterande härav. För att sammanhanget skall vara klart är det tillbörligt att man meddelar, att propositionen i dess huvuddrag, särskilt beträffande lönesatserna, förelades statstjänarkartellen, och mot dess mycket enständiga opposition tillkännagavs från regeringens sida, att om icke statstjänarkartellen ville godkänna propositionen, skulle det inte bli någon proposition alls. Det måste man också veta för att förstå, hur detta avtal har kommit till, nämligen under press och statstjänarna själva anse sig ha fullkomligt fria händer att här i riksdagen och på annat sätt propagera

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Fortis.)

för en annan lösning av den provisoriska löne regleringen än den som propositionen förutsätter.

Med utgångspunkt från detta kan man måhända tolka vad speciellt statstjänarnas förste företrädare här, herr Ericsson, sade — jag hade tyvärr inte tillfälle att vara inne i kammaren och höra herr Hages anförande. Herr Ericsson gav uttryck åt den uppfattningen, att om man nu måste godkänna propositionen, så gör man det, som han ordagrant sade, med vemod, och om pris- och lönestoppspolitik skulle brytas genom en tillbörlig förbättring av statstjänarlönerna, så måste, säger herr Ericsson, pris- och lönestoppolitiken brytas. Så energiskt företråda statstjänarna alltså sina meningar, att de anse, att hela denna ekonomiska politik, som nu populärt rubriceras som pris- och lönestoppolitiken, den må ryka för hin i våld, om det inte går på annat sätt att förbättra statstjänarnas löner. Sådant är det faktiska läget. Och när sedan herr Ericsson, för att man inte skall bli utsatt för inflationens risker, ändå säger sig med vemod kunna tillstyrka propositionen, veta vi, att han i verkligheten därvidlag är mera partitrogen än kollegial mot statstjänarna.

Man laborerar i diskussionen med talet om att inflationen skulle komma och att den skulle bli så farlig utan att egentligen närmare konkretisera vad man menar. Ofta nog veta vederbörande icke ens vad som menas med inflation, när de gå omkring och skrämna med farorna därav. För det första är det ändå så att vi redan ha en inflatorisk ekonomisk utveckling här i landet, och en inflation är därför inte något, som vi oväntat skulle ställas inför och behöva vara så förskräckta för. För det andra är det ju ganska märkvärdigt, att man, icke minst bland de borgerliga, visar sig så förfärligt ömhjärtad för arbetarnas ekonomiska läge så snart inflationsfaran kommer på tal. Senast talade herr Ivar Anderson här i kammaren om hur synd om arbetarna det skulle vara, om det bleve inflation, och han var så ömhjärtad om deras ekonomiska förhållanden, att han enträget varnade för alla åtgärder, som skulle medföra inflation; han menade givetvis en ytterligare stegrad och accentuerad inflation. Ja, det är rätt intressant att höra detta — som om den största faran för arbetarna skulle vara inflationsfaran! Den största faran för arbetarna är naturligtvis den att behöva hungra, att lida umbäranden, brist på kläder, brist på skor och brist på bostäder. Just sådant representerar de konkreta faror, som hota arbetarklassen i en dålig ekonomisk situation. Men inflationen är till dels ett intresse för finansministern och till dels farlig speciellt för åtskilliga, som ha sparpengar, ävensom för vissa andra grupper, som jag här inte närmare skall redogöra för. För somliga är det mycket bra med inflation; de tjäna pengar, kapitalkoncentrationen brukar stegras i synnerlig grad o. s. v., o. s. v. Jag menar med dessa små anmärkningar till talet om inflationsfaran — vilka må räcka som kommentar på den punkten — att man inte skall vända upp och ned på begreppen, ty det väsentliga för arbetaren är den ersättning i varor som han får, när han har levererat ett visst kvantum av sin arbetskraft, och det väsentliga är inte, hur mycket pengar han får; om han får 10 kronor, 100 kronor eller 1 000 kronor, är icke det väsentliga för honom, utan det väsentliga är den kvantitet varor, tjänster och nyttigheter som han kan tillgodogöra sig för en viss mängd av sin arbetskraft. Om vi se problemet så, kan inte frågan om inflation bli en huvudfråga ur arbetarklassens synpunkt, och det blir i längden därför verkningsslöst att söka få arbetarna att avstå från kraven på löneförhöjningar med hänvisning till att om de få löneförhöjning, blir det inflation.

Arbetarna kunna kanske icke röra sig med så invecklade ekonomiska termer och begrepp som vi kunna göra här i riksdagen, men de ha ju två ganska osvikliga ledstjärnor för sin ekonomiska politik och sin ekonomiska uppfattning. Det

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

är dels plånboken och dels skafferiet — mera invecklat är problemet icke för arbetarna. Och statstjänarna ha nu tittat dels i plånboken och dels i skafferiet och därvid upptäckt att det inte går ihop. »Det är omöjligt», säger vederbörande statstjänare, »på den lön jag har, kan jag inte klara familjen. Nu måste jag gå ut i kväll och sälja rakblad på kaféerna». Det är givet, att det då inte är någon idé att komma med nationalekonomiska utredningar till dessa statstjänare — det biter absolut inte på dem — utan det enda som det är någon idé att komma med är att ge dem mera betalt. Och vi ha anfört, att det regeringsförslag, som nu föreligger i den frågan, inte är tillräckligt i det hänseendet. Av det skälet skulle vi önska att hjälpen bleve större, och vi komma också, såsom herr Holmberg redan har omnämnt, att motionsledes föra fram detta.

Jag skall nu bara göra ytterligare en liten kommentar till herr Åkerbergs anförande. Jag har här sökt bemöta hans invändning, att vi skulle ha för lättvindigt halkat förbi inflationsfaran. Jag har sökt bevisa, att vi inte alls så lättvindigt ha halkat förbi den, utan att vi ha velat framställa den på rätt sätt och visa, vad den har att betyda för arbetarna. Man hänvisar till förra kriget och till att det då blev så väldigt svårt för arbetarna, när inflationen kom. Detta skall jag inte nu diskutera, men jag vill säga, att det avgöres av styrkeförhållandena och inte bara av sedelpressarna.

Till sist vill jag bara beröra en liten sak med anledning av herr Myrdals anförande.

Jag är överens med herr Myrdal i fråga om den bakgrund till den ekonomiska situationen, som han i sitt anförande har skisserat. Jag vill bara utöver vad jag tidigare noterat framhålla, att herr Myrdal konstaterade, att läget i dag är bättre ur synpunkten att kunna göra löneförhöjningar än vad det tidigare har varit. Han formulerade icke detta uttalande så — det är min formulering — utan hans formulering var följande: »Spänningen mellan köpkraft och varor är mindre nu än tidigare under kriget.» Detta betyder alltså, att det i det här diskuterade fallet om statstjänarlönerna är lättare att ur penningpolitisk synpunkt höja lönerna nu än vad det skulle ha varit tidigare under kriget. Efter att ha konstaterat, att lönen är en produktionskostnad, säger herr Myrdal, att gränsen — alltså gränsen för lönens fixerande — är mycket elastisk. Detta hör till de väsentliga argument, som vi ha framfört och som då kallas demagogi. Men när det såges av professor Myrdal, är jag övertygad om att ingen djärves tala om demagogi. Det är faktiskt det vi sagt, att gränsen för lönens fixerande, lönen tagen som produktionskostnad, är mycket elastisk, och vi ha med konkreta exempel visat på hur oerhört stor elasticiteten är exempelvis inom den mekaniska industrien, med jättevinsten och låga löner.

Det förhåller sig emellertid så, och det bekräftades ytterligare på ett värdefullt sätt av vad herr Myrdal här har sagt, att statsfinansiella skäl icke egentligen hindra löneförhöjningar för statstjänarna. Då återstå bara de lönepolitiska.

Jag kommer nu till det sista jag har att säga i detta anförande. Jag vill fråga, närmast herr Myrdal, och jag hoppas att möjligen få svar på den frågan: vore det icke lämpligt att klart utsäga, vilka lönepolitiska skäl som göra det omöjligt att ge statstjänarna vad de ha begärt, alldenstund statsfinansiella skäl tillåta det men lönepolitiska skäl hindra det? Det är säkerligen nödvändigt, att herr Myrdal på ett konkret sätt förklarar, varför de lönepolitiska skälen skulle hindra ett bifall till statstjänarnas krav och varför något högre bud än finansministerns icke vore tillrädligt. Herr Myrdal stannade nämligen vid finansministerns bud och sade, att längre kunde man inte gå. Nu begär jag icke någon teoretisk utredning som svar på denna fråga — jag har inte tänkt,

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

att första kammaren skulle bli något seminarium för politisk ekonomi — utan jag begär bara att få några teser, som vore litet mera gripbara än ett enbart konstaterande av att gränsen för det möjliga är nådd med herr Wigforss' bud. Varför jag framställer just en sådan här fråga, beror på att ekonomi och ekonomi inte är detsamma för alla; det finns olika slag av ekonomi och det finns olika slag av ekonomisk teori. Så länge ekonomin här i samhället baseras på den privatkapitalistiska hushållningens fundament, så länge måste det alltid föreligga minst två olika uppfattningar om vad som är rätt och riktigt i de ekonomiska problemen. Men det finns inte någon objektiv, oomkullrunklig och riktig ståndpunkt i fråga om dessa ekonomiska problem, utan det hela är oerhört relativt.

Jag har tidigare en gång i en liten diskussion med en annan ekonom, professor Ohlin, här i kammaren försökt försvara just min kritiska ståndpunkt med hänvisning till att det inte finns någon sådan där objektiv och odiskutabel uppfattning om den ekonomiska politik, som föres och som alltså skulle vara lika riktig för alla, utan att vad som är riktigt för Per, är oriktigt för Pål. Och om vi säga, att herr Wigforss företräder Per, så företräda alltså herr Holmberg och jag i dag Pål, och vi påstå, att Pål inte nöjer sig med vad Per tycker är bra. Därför kräva vi, att statstjänarnas önskemål i betydligt högre grad än enligt propositionen komma att av riksdagen beaktas.

Herr Ström: Jag tänkte under en liten stund motionera min gamla käpphäst: folkpensionerna.

Det är ju mycket glädjande, att socialministern nu kommer med det förslag angående folkpensionerna, som vi tagit del av i propositionen. Men ännu mer glädjande hade det varit, om vi hade kunnat få ett löfte om ett inom kort framlagt förslag till reformering av hela det folkpensionssystem, som vi ha i vårt land. Det är nämligen ett oerhört dåligt, ineffektivt och under nuvarande förhållanden dessutom mycket orättfärdigt system.

Få kulturländers åldringar torde i fredstid ha det så dåligt ställt som vårt lands gamla — det är inte anständigt det sätt varpå vi behandla de uttjänta medborgarna i vårt land. En utredning har nu hållit på, om jag inte har räknat fel, i åtta år för att komma till ett resultat. Jag tror att jag fyra år å rad har efterlyst något praktiskt resultat av denna utredning om folkpensionerna. Men varje gång har jag fått det svaret, att det skall komma. Det har dock ännu inte kommit, och jag drar därav den slutsatsen, att samlingsregeringens sammansättning är sådan, att man där inte kan enas om att lägga fram ett verkligt effektivt förslag till reformering av vår ålderdomspensionering.

Det är klart att vi icke just nu kunna låta samlingsregeringen bryta upp, men jag fruktar, att om den lever mycket länge till utan att effektiva sociala reformer genomföras, så blir det val, som nyligen ägde rum, bara ett förebud till ett ännu värre resultat för de demokratiska krafterna, ty vi kunna enligt min mening inte fortsätta som nu utan att det svenska folket reagerar.

Efter denna kritik vill jag dock säga, att man måste ge ett erkännande åt socialministern för att han nu framlägger detta provisoriska förslag om respektive 100 och 50 kronors pensionsförbättring. Det måste vi ju vara tacksamma för. Men det innebär dock en alldeles för liten hjälp åt alla de fattiga åldringarna, hela den ålderdomens armé här i Sverige, som i mycket stor utsträckning inte kan leva på sina pensioner, utan måste tigga av fattigvård eller enskilda. Jag hade bara för ett par dagar sedan besök av en gammal folkpensionär, som ville att jag skulle köpa en hans tillhörighet för 25 kronor för att han överhuvud skulle kunna existera för ögonblicket.

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

Jag måste säga, att man får en skamkänsla, när man möter sådant, när man finner att folkpensioneringen är så otillfredsställande ordnad, att åldringarna skola behöva gå omkring och sälja sina ägodelar, när de på grund av sin stolthet icke vilja gå till fattigvården — och det kan man inte tvinga dem till.

Jag vill också påpeka att jag tycker, att man här i landet kunde vara litet mer tillmötesgående när det gäller pensioner åt änkorna efter sådana, som stupat för landet under beredskapstjänstgöring. De änkor med barn, som äro efterlevande till beredskapsmän som stupat — ofta efter utomordentligt gott arbete t. ex. vid minsvepning, varunder de ha räddat värden och människoliv i oerhört stor utsträckning — avspisas nämligen med en pension, som visserligen är något högre än ålderdomspensionen för våra gamla men som ändå är förfärligt låg. Detta måste orsaka ett missnöje och en bitterhet, som sprider sig bland folket.

Jag förstår att man inte kan begära — och jag begär det ju inte — att regeringen skall kunna följa med och hinna granska alla detaljer. Det är omöjligt, ty den har så stora ting att syssla med. Men jag tycker, att tjänstemännen i departementen och de centrala verken skulle kunna ta initiativ och framlägga förslag för regeringen i sådana frågor. Varom icke, så borde väl riksdagen kunna rycka upp sig och ändra något på sin uppfattning att alla motioner böra avslås; genom denna nedvärdering av motionsvägen till reformer berövas svenska folket i val möjligheterna att göra sig gällande direkt genom sina representanter. Det har ju blivit en allmän riktlinje inom utskotten, att motioner bara skola slås ihjäl. Men motionerna återspegla folkets tänkesätt mer än propositionerna göra. Jag tycker som sagt, att de inkallades rätt och särskilt de här ifrågavarande efterlevandes rätt till hjälp från det allmänna mera borde beaktas.

De angrepp, som ständigt och nu senast i dag riktas mot finansministern från olika håll — kommunister och högermän — kan jag inte gilla. Alla tro de, att de kunna göra det bättre än finansministern. Att vara finansminister i denna tid är väl det värsta av allt man kan vara, och jag tycker inte att man beaktar den omständigheten tillräckligt. Man kan ha önskemål att framföra till finansministern och regeringen, men att komma med, som man ofta hör ske, allmänna angrepp på finansministern, anser jag vara orätt. Enligt min mening ha vi en ovanligt skicklig finansminister, och att regeringens åtgärder på finansernas område ha varit oerhört lyckade, bör man ge sitt erkännande åt. Man kan anmärka på vissa regeringens åtgärder på andra områden — vilket jag också har gjort — men mot åtgärderna på finansernas område kan man, det vill jag säga, rättvisligen inte rikta någon befogad kritik. Under denna oerhört hårda tid, då invånarna i andra länder, bortsett från kriget, ha lidit otroligt, ha vi dock alla i vårt land i stort sett, med undantag för t. ex. dessa gamla, som jag nyss talade om, och några andra grupper av de allra fattigaste bland arbetare och småbrukare, haft det ganska drägligt. Man kan inte framställa några berättigade anmärkningar därvidlag. Jag skulle vilja se den, som skulle ha kunnat sköta statsfinanserna bättre än vår nuvarande finansminister. Jag tror inte att herr Linderot, om han hade varit finansminister, skulle ha kunnat göra det bättre, inte ens om han haft alla diktatoriska fullmakter, som ju finansministern i en demokratisk stat inte har.

Därefter skulle jag vilja säga ett par ord till dem, som representera motståndet mot varje om än aldrig så liten förbättring trots lönestopp och prisstopp genom ett tillmötesgående av arbetarnas krav. Till min ärade bankkamrat, herr Wistrand, som visst skall tala efter mig och som har varit företrädare för ar-

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

betsgivarna och väl känner till dessa förhållanden, skulle jag även vilja säga, att när revolutionen bankar på portarna, vilket sker i hela Europa, är det inte särskilt klokt att bara rida spärr och säga: »Non possumus!» Det går inte. Man måste söka finna en möjlighet till jämkning i fråga om lönestopp och prisstopp för att bereda de sämst ställda arbetarna bättre levnadsförhållanden.

Det har av någon talare framförts krav på ökade skatter. Med anledning därav skulle jag vilja säga, att det måhända skulle vara möjligt att höja skatten på t. ex. de nyrikas förmögenheter och på bolagens inkomster. Man kan däremot inte höja beskattningen av t. ex. de smärre spararnas kapital eller arbetarklassens och medelklassens redan mycket hårt beskattade inkomster, ty det skulle, tror jag, få mycket olyckliga verkningar. Vad kan man då göra i stället? Vi ha nu — och det med all rätt — hållit på med att förstärka vårt försvar under alla dessa år, så att vi ha fått ett gott försvar, och det måste vi givetvis upprätthålla, och vi få offra något för att bibehålla det starkt. Men vi kunna inte hålla på i det oändliga med att öka utgifterna för försvaret på andra riksviktiga uppgifters bekostnad, ty då uppstår det en allmän animositet mot hela försvaret, vilken kan leda till ett återvändande till 1925 års linje på detta område. Det är bättre att försöka få militärerna att förstå att man måste hejda denna miljonrullning vid en viss punkt, för att i stället rationalisera försvaret.

Det vore mycket klokt, om staten lade ut mera pengar för forskning på alla sådana områden, där en ökning av produktionen och folkets andliga kraft i landet härigenom skulle kunna åstadkommas. Medel beviljas visserligen för forskning på en del områden, men icke alls i den utsträckning som man skulle önska.

Ökad produktion och handel, utvidgad vetenskaplig forskning ge ökade statsinkomster och ökade inkomster för kommuner och enskilda. En väg till ökad ekonomisk kraft, som åtminstone demokratin utan vidare kan acceptera, är kooperationens väg. Kooperationen representerar medborgarna själva, och när vi ha en stark kooperation få vi en stark slagkraft. Det vore klokt att lyssna till vad som säges från kooperationens män i stället för att, som herr Linderot tycktes vilja göra, vända sig emot kooperationens linjer. Det är säkerligen klokare att följa den väg, som kooperationen anvisar, än att slå in på tvångets väg. Vi måste hålla på frihandel, det är ett gammalt socialdemokratiskt och demokratiskt krav, som vi ha slagits för under många, många decennier, och det kravet få vi inte uppge för några totalitära krav, som komma från det ena eller det andra hållet.

Jag tror att varje form av tvångslagstiftning på det ekonomiska området är av ondo och leder raka vägen till undergång. Vi skola i stället hålla på frihandeln och kooperationen och försöka förmå de andra staterna att också hålla på dem — även Sovjetunionen skulle vi nog försöka övertala att återgå till frihandel. Det vore säkerligen mycket nyttigt, om frihandels väg röjdes upp igen, ty då skulle vi ju mycket lättare än eljest kunna öka handeln t. ex. på Ryssland och även på Sydamerika, med vars länder vi nu, när Norge, som vi hoppas, snart är befriat, ha stora möjligheter att få i gång handeln.

Vi måste också öka sparandet. Var är förresten statens sparpropaganda? Någon gång ser man visserligen på någon lyktstolpe en liten affisch med en postsparbanksbok på, men varför inte göra en mycket effektivare och kraftigare allmän sparpropaganda? Med praktiskt sparande skulle vi kunna få helt andra möjligheter att lösa våra ekonomiska problem.

Jag tror nog att inflationsfaran är mycket allvarlig, och skulle inflationen komma, så vore det bland det värsta som kunde hända. Det torde nog också herr Linderot känna till. I Sovjetunionen känna de till det, och de hade stora

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

svårigheter att komma ut ur den inflation, som för 20 år sedan under någon tid rådde där. Men å andra sidan ligger det något i vad herr Linderot sagt, att man i vissa kretsar använder ordet inflation till ett skalkeskjul för att hindra även berättigade löneförhöjningar. Arbetsgivarna och högern förstå inte att de därigenom begå ett stort fel, som diskrediterar alla strävanden att upprätthålla vårt penningvärde.

Slutligen, herr talman, endast ett par ord om småbrukarna. Jag har vid många tillfällen fört fram den frågan, och jag gör det nu om igen. Småbrukarna anser jag vara de sämst ställda och mest illa medfarna av vårt lands samhällsklasser — om vi nämligen räkna småbrukarna som en särskild samhällsklass. Då är det ju märkligt, att när det skall ske en reglering för att sänka priserna, skall den läggas så att den går mest ut över småbrukarna. Detta är något verkligt illa gjort. Jag vet inte vem det är inom priskontrollnämnden, som hjälper de stora spannmålsproducenterna på det sätt som sker och låter småbrukarna bära bördorna, men det vore på tiden att vi finge en ommöblering inom priskontrollen. Man skall inte göra så, att med skäl kan sägas, att från den fattige tages det lilla han haver. Storgodsägarna och överhuvud taget spannmålsproducenter ha gyllene tider nu; de ha väl inkomster som få andra ha i vårt samhälle. Om vi kunde finna ut en skatt, som kunde läggas på spannmålsproducenterna, och man skulle kunna fritaga småbrukarna därifrån, tror jag det skulle vara en inte bara rättvis utan också nyttig och nödvändig reform.

Ordet lämnades härefter för kort genmäle till herr **Linderot**, som anförde: I anledning av herr Ströms polemik mot mitt yttrande rörande vad jag kallade kooperatisterna vill jag bara, för att intet missförstånd skall uppstå, påpeka, att jag på intet vis vände mig mot Kooperationen eller dess idéer eller de kooperativa strävandena, utan mot en enda linje i de svenska kooperatörernas ekonomiska politik, den nämligen att de avböja statlig reglering av utrikes-handeln även under första tiden efter kriget. Jag tror att ekonomer i allmänhet anse detta vara fullkomligt omöjligt och att det skulle vara synnerligen riskabelt, om utrikeshandeln skulle bli fri. Det är bara mot detta jag vänt mig och icke mot Kooperationen i övrigt.

Herr **Wistrand**: Herr talman! Herr Ström vände sig i en anteciperad replik mot mig och sade att när revolutionen bankar på dörrarna, går det inte att säga: non possumus. Jag har emellertid inte den uppfattningen, att man i detta fall utan vidare skall säga non possumus. Herr Ström är, så fort det luktar revolution, som en gammal nummerhäst, som fått arsenik och vill leva om sin ungdom, och jag tyckte att hans tal i dag hade bestämda tendenser i den riktningen. Jag vill dock gentemot honom i förbigående säga, att i tider, då det möjligen står revolution för dörrarna här och där i Europa, då fordras det mer än någonsin personer som handla efter fasta grundsatser och som ha överblick och sammanhang i sin tankegång och i sitt handlande.

Men det var inte därom som jag skulle yttra mig.

Den proposition om löneförbättring åt statstjänarna, som här föreligger, innehåller på vissa punkter krav, som jag måste säga att man inte skäligen kan motsätta sig. Det finns statliga löner, som understiga vad som numera ges nästan på något håll inom det enskilda näringslivet, och där är det i och för sig inte oberättigat, att det sker vissa förbättringar. Men jag tror att denna proposition är felaktigt lagd såtillvida, som den ger förhöjning åt alla befattningshavare i respektive lönegrader. Därför att t. ex. en gift stationskarl med

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

barn får en välbehörlig förbättring, är det inte sagt att ogift skrivmaskinspersonal, som efter förhållandena är ganska väl avlönad, skall erhålla en motsvarande förhöjning. Däri ser jag för min del en svaghet i den föreliggande propositionen, en svaghet som jag tycker det skulle vara mycket angeläget, att statsutskottet försökte att komma till rätta med.

Vad som emellertid närmast föranledde mig att begära ordet, var ett yttrande av det socialdemokratiska partiets ordförande här i kammaren, andre vice talmannen, ett yttrande som redan i viss mån har varit föremål för bemötande av herr Ivar Anderson. Jag skulle vilja belysa det i ännu ett avseende, som förefaller mig vara mycket viktigt. Jag ser till min ledsnad, att statsministern nu har gått; jag skulle annars ha tillåtit mig att till honom rikta den frågan, om herr Åkerbergs yttrande står i överensstämmelse med vad som är regeringens uppfattning. Om så är fallet, måste situationen te sig mycket märkvärdig.

Herr Åkerberg yttrade, som vi minnas, att propositionen får uppfattas som ett moraliskt stöd för de lägst avlönade på den enskilda arbetsmarknaden. Det skulle alltså betyda, att staten genom propositionen gjorde en framstöt, som den aldrig tidigare har gjort. Denna framstöt är emellertid både obehörlig och farlig, och den är ny till sin art. Den är obehörlig, ty det skulle förefalla mig mycket märkvärdigt, om man ifrån arbetarsidan och dess huvudorganisation verkligen hade begärt regeringens hjälp till en sådan framstöt. Mycket av vad man sett i pressen i dessa dagar skulle snarast tyda på motsatsen. Den är obehörlig också av en annan anledning. Jag är nämligen övertygad om att båda parterna på arbetsmarknaden ledas av en mycket uppriktig vilja att åstadkomma den uppgörelse som situationen gör möjlig. Men då blir just en aktion för ett moraliskt stöd åt den ena parten på arbetsmarknaden så mycket mera farlig, därför att den i stället för att dämpa överdrivna förhoppningar, som äro särskilt farliga i denna situation, underblåser dem. Vi ha ju under den tidigare diskussionen fått klarlagt, hur liten marginal det överhuvud taget finns att röra sig inom, innan man har inflationen in på sig. Nu säger herr Linderot visserligen att inflationen inte är farlig för arbetarna, men herr Linderot är väl ändå så gammal, att han var i arbete under förra kriget och vet vad inflationen betydde för arbetarna. Jag har ett livligt minne från min dåvarande verksamhet av vad det betydde, att kollektivavtalen undan för undan inte kunde upprätthållas, att man månad efter månad eller kvartal efter kvartal fick börja manövrera med det ena tillägget efter det andra, som arbetarna på grund av att de voro bundna av sina kollektivavtal icke kunde ha någon rätt att fordra och som därför blevo föremål för mycket svåra förhandlingar och föranledde avtalsstridiga strejker. Det blev ju på det viset en allmän oro, som hotade att uppluckra hela kollektivavtalsväsendet och som gick mycket hårt ut över arbetarklassen, något som naturligtvis kanske kunde tjäna herr Linderots speciella syften — det vill jag inte på något sätt förneka — men som sannerligen inte var till gagn för arbetarna och deras bärgning.

Sedan vill jag komma till det sista och viktigaste. Om man får ta herr vice talmannens yttrande som ett autentiskt uttryck för vad man på ledande socialdemokratiskt håll menat med denna proposition, då har en mycket allvarlig situation uppkommit i svenskt samhällsliv. Den skulle innebära, att statsmakten har övergivit den neutralitet på arbetsmarknaden, som varit en så oerhört värdefull tillgång för lugnet i det svenska samhället, därför att den uppfostrat parterna på arbetsmarknaden att redan ifrån början taga de samhällshänsyn, utan vilka ett arbetsliv icke kan fungera. Jag hoppas och

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

jag tror — och det skulle vara mycket värdefullt, om jag skulle kunna få en bekräftelse härpå från regeringsbänken — att detta yttrande av andre vice talmannen icke återger vad man inom regeringen avsett med denna proposition. Skall propositionen givas annan tydning än dess eget innehåll föranleder till, ha vi här i landet givit oss ut på ett stort äventyr.

Herr Myrdal: Herr talman! Jag skall tillåta mig några korta repliker åt skilda håll.

Jag skulle först vilja vända mig mot herr Linderot och herr Holmberg. Jag hörde till dem som sutto i sin bänk och lyssnade med mycket stort intresse till deras anföranden. Deras anföranden voro mycket intressanta. Men jag kände den oro och det bekymmer, som jag känt många gånger, när jag lyssnat till medlemmar av det parti som de företråda och läst den press, som detta parti ger ut.

Om jag förstod herr Linderot rätt, skulle han vara beredd att i nuvarande situation låta både lönestopp och prisstopp ryka, om detta skulle vara förutsättningen för vinnande av väsentliga penninglönestegringar för arbetarklassen. Han tycktes också ha en viss benägenhet att vilja håna oss, som tala om inflationsfaran, den inflationsfara som dock faktiskt består, såvida vi icke handla mycket försiktigt på detta område liksom på många andra områden. Om jag förstod honom rätt, så menade han att en inflation visserligen var farlig för finansministern, men tydligen inte för den svenska arbetarklassen.

I verkligheten förhåller det sig tvärtom. En inflation skulle i och för sig medföra en stor lättnad för finansministern, som då skulle få många nya skatte-källor och som skulle se den reala skattebördan, som beror av statskulden, i hög grad förminskad. Vi kunna fortsätta denna tankegång med att närmare precisera, vilka grupper i det svenska samhället, som skulle kunna utan allt för stor oro motse en inflation. De grupperna äro företagarna och jordbrukarna. Det är de grupper som ha stora skulder, vilkas realvärde skulle gå ned. Men, herr Linderot, de folkgrupper som ha stora skulder, det är inte de fattigaste, utan det är i stort sett de rika. Däremot är det utan tvivel så, att inflationen är skadlig och ytterligt farlig för de breda lagren och särskilt för arbetarklassen. Till en sådan slutsats leder inte bara de mycket enkla teoretiska överväganden, som jag här häntytt på, utan också all historisk erfarenhet.

Herr Linderot påstod, att han helt och hållet instämde i den allmänna målning, jag gav av det ekonomiska läget, men han menade att detta ekonomiska läge icke utgör anledning till någon som helst försiktighet på lönefronten. Han citerade mitt påpekande, att inflationsspänningen — alltså spänningen mellan köpkraft och varutillgång — måhända nu är något mindre än den varit under vissa skeden av den gångna krigstiden, och menade att däri låg ett erkännande av att det nu skulle finnas utrymme för stora lönestegringar. Jag vill då gentemot herr Linderot påpeka, att de lönestegringar, det här är fråga om, icke få bestämmas uteslutande av den ögonblickliga situationen på köpkraftsfronten, utan de måste rimligtvis bestämmas av hänsyn till hur vi tänka oss att utvecklingen skall vara under det närmaste året, och ifall herr Linderot verkligen har samma uppfattning som jag om de faror som denna utveckling innebär, borde han icke draga den slutsats som han har dragit.

Om vi skulle lyckas, herr Linderot, att förverkliga arbetarrörelsens efterkrigsprogram, som herr Linderot anslöt sig till och som naturligtvis för mig utgör en riktlinje för mina ekonomiskt politiska strävanden, så skulle det betyda, att vi lyckades förverkliga full sysselsättning i det svenska samhället. Full sysselsättning skulle bl. a. betyda, att det inom varje liten särskild sek-

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

tion av arbetsmarknaden alltid skulle finnas goda konjunkturer för lönestegringar. Det föreläge då en fara för att dessa lönestegringar skulle komma att gå snabbare än produktivitetens stegring i näringslivet, och detta är i själva verket den mycket viktiga och mycket allvarliga grunden till den kritik mot våra gemensamma politiska strävanden på denna punkt, som brukar riktas mot oss från borgerligt håll. Det enda svar som kan ges denna kritik är, att vi anse, att organisationerna på arbetsmarknaden skola kunna hantera sina maktmedel så vist, att de taga behörig hänsyn till penningvärdets bibehållande. Skulle de inte göra det, skulle de inte bara åstadkomma stora skadeverkningar för sig själva, som jag nyss talade om, utan naturligtvis också fullkomligt kompromettera hela det program om full sysselsättning, som arbetarrörelsen i Sverige gått in för.

Jag har ingen anledning ifrågasätta, att herr Linderot och hans partivänner ha ett allvarligt och fullt ärligt intresse för den svenska arbetarklassens välfärd. Jag har heller ingen anledning att förmoda, att de inte hysa ett lika positivt intresse för hela den ekonomiska utvecklingen i landet. Jag har ingen orsak att förmoda, att de icke förstå de enkla ekonomiska sammanhang jag här pekat på. Jag frågar dem: om det skulle förhålla sig så, att en viss återhållsamhet i lönepolitiken vore en förutsättning för att nå en stor överenskommelse, som behöfle jämvikten och stabiliteten i det svenska samhället, och indirekt en förutsättning för att dessa stora reformer, som krävas i arbetarrörelsens efterkrigsprogram, skulle kunna förverkligas, skulle då det kommunistiska partiet med den betydelse som partiet nu har, särskilt inom fackföreningsrörelsen, verkligen icke vara moget att se så ansvarsmedvetet på dessa ting, att det icke utnyttjade situationen för att vinna mycket enkla och billiga partitaktiska fördelar, utan i stället anlade de synpunkter och följde de intressen, som äro gemensamma för arbetarklassen och i sista hand för hela vårt folk?

Jag skall rent personligt tillägga, att jag kan se en förklaring till den något demagogiska politik, som partiet har fört under valrörelsen och måhända kommer att föra även i fortsättningen — ehuru jag hoppas på en omvändelse — däri att partiet genom ett slags överenskommelse hålles mera utanför de förhandlingar och utredningar, som ligga bakom politiken här i landet, än som skäligen skulle vara motiverat med hänsyn till partiets styrka. Och jag vill rent personligt säga, att eftersom jag menar, att man inte kan kräva ett ansvarsmedvetet övervägande från personer, som bli utsatta för en ostracism och bli förhindrade från att delta i de förberedande förhandlingarna, skulle jag gärna vilja se, att en ändring komme till stånd därvidlag. Jag skulle med andra ord gärna vilja se kommunistrepresentanter i utredningar och ansvariga förberedande församlingar få taga ansvaret för sina rekommendationer, som vi andra få göra. Och jag tillfogar, att jag väl kan tänka mig, att partier till höger, måhända även vi själva, om de skulle ställas så relativt utanför som kommunisterna, även de skulle kunna utveckla ännu mera av demagogiska argument än man stundom redan har märkt, trots att ansvaret har varit stort.

Jag skall därefter övergå till att säga några ord på den andra front, som vi socialdemokrater ha att upprätthålla: den till höger.

Jag är tacksam mot herr Ivar Anderson för att han i sitt mycket sympatiska och intressanta anförande underströk den enighet i många huvudsaker, som består emellan vår inställning till de problem som här behandlas. Han angav emellertid några skillnader i nyanser mellan våra uppfattningar, som han ansåg viktiga, och då även jag anser dem viktiga, skall jag tillåta mig att något understryka dem.

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

Jag hade under förmiddagens lopp sagt, att denna proposition om löneförbättring åt vissa statliga befattningshavare, ifall riksdagen godtar den — vilket efter det mottagande den fått i dag inte utgör någon fråga — kommer att ha betydelsefulla verkningar i hela vår ekonomiska politik och särskilt med hänsyn till utvecklingen på arbetsmarknaden. Denna proposition och ännu mer dess godtagande av riksdagen innebär ett understrykande av den reservation, som vi ständigt fogat till våra penningpolitiska deklARATIONER, nämligen att det skall vara möjligt att förbättra lönerna för de sämst ställda, och det innebär därutöver, att statsmakterna uttala en uppfattning om vilka inkomstgrupper som böra räknas till de sämst ställda.

Till herr Wistrand skulle jag i det sammanhanget vilja säga, att fullkomligt oavsett om detta har varit »regeringens mening» eller icke, kommer det att bli propositionens och riksdagsbeslutets faktiska resultat. Vi komma icke ifrån att vi här ha att taga ståndpunkt till inte bara denna detaljfråga, utan också till frågan, vad vi mena med detta lösa, allmänna uttryck, som vi släpat med oss i våra penningpolitiska deklARATIONER: de sämst ställda grupperna.

I det sammanhanget kan jag kanske tillåta mig att svara på en direkt fråga, som herr Linderot ställde till mig. Han frågade mig nämligen: om så är förhållandet — och det är ju för övrigt medgivet även av många andra talare här i dag — att rent statsfinansiella skäl knappast kunna vara tillräckliga för att motivera, att staten icke är beredd att gå längre i uppfyllandet av statstjänarnas krav, vilka skäl är det då som hindra att man går längre? Jag skulle vilja säga, att det skälet är framför allt återverkningarna på den allmänna arbetsmarknaden.

Om jag förstod herr Ivar Anderson rätt, hade han fattat mig så som om mitt framhållande av dessa prejudicerande verkningar skulle ha varit en invändning mot propositionen. Så var inte min mening. Jag ville bara understryka, att jag med beaktande av dessa konsekvenser och mot bakgrunden av den mycket allvarliga utveckling, som jag förutser, dock var beredd att tänka mig, att en sådan utveckling icke skulle övergå vad vi kunna mäta med.

Herr Ivar Anderson riktade vidare en kritik emot mig därför att jag hade visat på statliga subventioner som en metod, som man inte skulle rygga tillbaka för, om man därigenom kunde vinna väsentliga syftemål i fråga om tillgången på varor och låga priser på dem. Här föreligger naturligtvis en åsiktsskillnad mellan oss, en skillnad som vi tidigare inom bankofullmäktige haft anledning att diskutera med varandra. Min uppfattning är kort sagt denna, att just med hänsyn till det allvarliga intresset av att prisstoppet skall kunna bibehållas är jag beredd att taga statliga subventioner, om detta är villkoret för att man skall kunna få in vissa varor eller kunna producera dessa varor inom landet eller för att undvika en prishöjning, och detta så mycket hellre som vi ju nu mot krigets slut veta, att en sådan subvention har en övergång och icke behöver bli varaktig.

Ungefär på samma sätt ser jag på frågan om omsättningsskattens slopande, som här har dragits in i debatten. Jag var själv skyldig därtill — jag omnämnde frågan i förbigående och gjorde det närmast i form av en reservation till min allmänna inställning, att det i detta läge icke kan bli fråga om skattesänkningar. Jag tillfogade nämligen den reservationen i fråga om ett eventuellt borttagande av omsättningsskatten, vilket ju skulle betyda en nedsättning av levnadskostnadsindex med fyra eller fem enheter eller med ett par procent, att om i en stor uppgörelse detta skulle vara villkoret för att man sluppe undan mycket väsentliga stegringar av penninglönerna, och allra helst

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

om det kunde ske så att samtidigt andra kompensande skattestegringar vidtoges, så skulle jag i för oss gemensamma syftemåls tjänst vara beredd att diskutera frågan.

Vad beträffar skattefrågan i dess helhet skulle jag vilja hålla med herr Ivar Anderson om att innan man därvidlag kan taga ståndpunkt måste man göra frågan till föremål för mycket grundligare utredningar. Det var alltså inte mitt syfte att uttala en bestämd uppfattning i denna fråga. Men jag ville påpeka, att blir det allmänna förhandlingar i samband med ett försök att lösa situationen på arbetsmarknaden, så få skattefrågorna icke, lika litet som någonting annat, hållas utanför diskussionen. Ty de äro ju så till vida av intresse för hela denna sak att de påverka inkomstfördelningen, som i sin tur påverkar det utrymme, som landets försörjningsläge ger för en förändring av levnadsstandarden för arbetarklassen.

Jag noterade dock med viss tillfredsställelse att herr Ivar Anderson gav uttryck åt den uppfattningen, att vi helst borde låta skattefrågan vila vid detta tillfälle. Jag förstod honom nämligen på det sättet, att han tänkte sig att i alla händelser en skattesänkning inte kan ifrågasättas under den närmaste tiden, något som i viss mån kan komma som en överraskning för vissa svenska medborgare, som nog av en hel del yttranden under valstriden ha kommit att göra sig andra och mer optimistiska föreställningar.

Vad till slut angår hela det problem, som jag också framkastade, huruvida skatterna måhända ha varit snarast för låga än för höga under detta krig, vill jag ånyo understryka, att ifall vi äro överens om att det svenska folkets levnadsstandard inte borde ha hållits lägre än vad det varit möjligt att hålla den under kriget, och framför allt om vi äro ense om att de lägre samhällsklasserna inte borde ha haft en lägre levnadsstandard än för närvarande, så kommer man med nödvändighet till den slutsatsen, att de skatter, som ha varit för låga, ha varit skatterna framför allt på förmögenhet. Den stigande statsskulden, beroende på en upplåning för improduktiva ändamål, har ju nämligen, eftersom sannolikt storleken av vårt realkapital här i landet inte minskats, direkt motsvarats av en stegring av enskildas förmögenhet. Ville vi något bättre ha uppfyllt de grundsatsen för budgetens balansering, som jag vet att herr Ivar Anderson måhända är en ivrigare anhängare av än jag, så borde något av denna förmögenhetsstegring ha överförts till staten, vilket i så fall skulle ha betytt att statsskulden inte hade stegrats så mycket och alltså även betytt att budgeten bättre kunnat balanseras enligt våra hävdvunna principer.

I alla händelser är det naturligtvis ett oroande förhållande för framtiden, om vi under en så kraftig inflationskonjunktur, som vi måhända komma att ha under nästa kalenderår, fortsätta att ha en mycket stor underbalansering av budgeten.

Herr Holmberg: Herr talman! Ehuru herr Möller inte är närvarande i kammaren vill jag ändå tacka honom för det svar han gav på mina frågor beträffande registreringen av kommunister och syndikalister. Tacket når honom väl ändå, lika väl som frågan gjorde det.

Till de kommentarer till statsrådets svar, som herr Linderot gjorde, har jag inte så mycket att tillägga; jag har i huvudsak blivit förekommen av honom.

Vad registreringen av kommunisterna beträffar blir den ju begriplig med den motivering som herr Möller gav, ehuru vi naturligtvis på intet sätt kunna godkänna denna motivering — vi kunna emellertid förstå i vilket syfte åtgärden har skett. En fullkomlig nyhet för mig var, det måste jag erkänna, att det

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

också skulle ha skett en registrering av nazister. Om en sådan har faktiskt ingenting trängt ut till allmänheten, ehuru man eljest då och då vid skilda tillfällen och från skilda håll hört talas om den pågående registreringen av kommunister och syndikalister. Man får emellertid hoppas att inte denna registrering av nazister är en lika stor överraskning för de registrerande polismännen som den var för mig, när jag fick höra talas om den. Alldeles riktigt säker på hur det förhåller sig kan man väl ändå inte vara, ty herr Möller gav ju själv en illustration till att det inte alltid går till just så inom polisen, som dess högste chef har tänkt sig. Det sker en hel del som han inte vet om, och det kanske också finns vissa ting, som han har anbefallt, som i själva verket inte alls bli utträttade. Så värst grundlig kan i alla händelser registreringen av nazisterna inte ha varit. Det framgick när man så småningom, sedan den värsta nyordningsskräcken gått över, tog sig för att börja undersöka i vilken mån nazister voro representerade inom polisen och i det syftet tillsatte en speciell kommission. Den hade mycket, mycket svårt att hitta ens några få av de nazister, som redan genom enskilda undersökningar konstaterats vara till finnandes inom poliskårerna på vissa håll. En sådan erfarenhet vittnar inte precis till förmån för den företagna registreringens effektivitet.

Jag skulle endast vilja tillägga, att jag hade önskat att herr statsrådet i sitt svar också hade gått in på frågan vartill man numera använder registret över kommunisterna, och att man fått veta om han kan lämna några garantier för att inte detta register kommer att tjäna som utgångspunkt för diverse politiska trakasserier, även om de icke äro inspirerade från de statliga myndigheters sida, som äro underställda honom. Är det exempelvis med stöd av detta register som de militära myndigheterna nu bedriva de fullständigt godtyckliga och i vissa fall rent av vettlösa trakasserier mot radikala människor, som jag tidigare i dag gav exempel på? Jag skulle i all vänlighet och respektfullhet vilja föreslå statsrådet Möller, att han försäkrar sig om att dessa kommunistregister inte komma att tjäna några andra ändamål än det ursprungligen avsedda.

Herr Ström vill jag ge en liten replik när han klagar över att alla tycka att de kunna sköta vår ekonomiska politik bättre än finansministern — kommunisterna tycka det och högern å sin sida tycker precis detsamma. Ja, det kan väl hända att vi har rätt i det avseendet, både kommunisterna och högern! Vi kommunister anse för vår del att vi företräda en ur arbetarsynpunkt bättre ekonomisk politik än vad finansministern gör. Och så alldeles otroligt att vi under vissa förutsättningar skulle kunna genomföra en dylik politik är det väl inte heller. Faktiskt har man ju exempel på att kommunister leda finanspolitiken till och med i stater av större format än Sverige och göra det på ett sätt, som enligt vårt sätt att se är betydligt mycket bättre än det sätt på vilket den skötes här. Ty den skötes utan kapitalister och utan att kapitalisterna kunna draga några fördelar ur finanspolitiken i fråga.

Jag tror nog också att det är riktigt när man från högerhåll hävdar, att man kan driva en bättre politik än herr Wigforss — ur sin synpunkt givetvis. Jag förmodar att inte ens herr Ström vill göra gällande, att finansministerns ekonomiska politik ur bolagens och rikemännens synpunkt är så bra att inte deras parti, högern, skulle kunna göra det åtskilligt bättre. I annat fall tycker jag faktiskt att herr Ström är bra mycket elakare mot finansministern än vad vi kommunister någonsin ansett oss ha skäl att vara. Ty så långt ha vi i alla fall inte velat gå. Beträffande vad som i övrigt har sagts under debatten vill jag endast göra några få anmärkningar. Herr Myrdal vände sig både till min partivän herr Linderot och till mig och menade att vi hänade dem som varnade för

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

inflation. Herr Wistrand försökte göra gällande att vi kommunister egentligen argumentera för inflation och att vi på något sätt skulle sträva efter inflation. Jag tror att båda talarna misstaga sig. Vi försöka inte häna dem som tala om inflation. Men gentemot dem, som ständigt anföra faran för inflation såsom ett argument för att arbetarna inte skulle försöka förbättra sina löner, vilja vi bara peka på det faktiska förhållandet, att en inflation icke under alla omständigheter behöver betyda att arbetarna bli den förlorande parten. Herr Wistrand anförde utvecklingen under förra kriget såsom ett exempel, men han lyckades därmed bara bevisa, att under vissa givna förhållanden måste arbetarna bli förlorande part. Och under vilka förhållanden? Jo, under sådana förhållanden att arbetarna äro bundna av långfristiga avtal och att dessa avtal inte äro av den karaktären, att de ge arbetarna möjlighet att tillförsäkra sig en kompensation för varje prisstegring som inträffar. I sådant fall bli arbetarna den förlorande parten. Men herr Wistrand skall inte glömma bort att i slutet av den förra efterkrigskrisen, medan priserna ännu stego, men sedan arbetarna hade frigjort sig från de tidigare långfristiga avtalen och kunde börja utnyttja fackorganisationernas hela styrka, så stego faktiskt lönerna snabbare än priserna. Arbetarna inte bara kompenserade sig, utan till och med överkompenserade sig för den prisstegring, som då hade ägt rum. Man kan sålunda inte säga att arbetarna under alla förhållanden måste bli den förlorande parten under en inflation. Otänkbart är ingalunda att lönerna skola kunna hålla takt med och till och med gå före prisstegringarna. Naturligtvis är detta en fråga som man kan diskutera i det oändliga, där man kan ställa påståenden emot påståenden. Den ene kan säga att prisstegringarna alltid måste komma före lönehöjningarna, medan den andre påstår att lönerna kunna stiga snabbare än priserna, och båda parterna kunna ge belägg för sina påståenden med vissa exempel.

Vi diskutera emellertid inte denna fråga därför att vi vilja ha inflation, utan endast för att försöka beröva resonemanget om inflationen den skrämseleffekt, som man avser att det skall ha ute bland arbetarna. Vi sträva inte efter inflation. Vi tro för övrigt inte heller, såsom jag tidigare sade i mitt anförande, att en högre kompensation åt arbetarna ovillkorligen skall behöva medföra inflation. Vi tillåta oss i stället att betrakta resonemanget om inflation, trots att naturligtvis många äro ärligt övertygade om riktigheten av vad de säga, såsom en dimbildning, med vilken man söker motivera en ekonomisk politik som innebär att arbetarna utplundras till förmån för kapitalet.

Om inte just detta vore syftet med den nuvarande ekonomiska politiken, tillåt mig då att fråga: varför utnyttjar man inte den möjlighet att ge arbetarna löneförhöjning, som herr Myrdal berörde, då han sade att man mycket väl skulle kunna stegra lönerna utan att höja priserna, såvida man bunde en del av den ökade köpkraft, som arbetarna sålunda skulle få, genom tvångssparande? Jag är inte på något sätt anhängare av den linjen, det måste jag säga. Jag tror inte att den behöver användas för att ge arbetarna högre kompensation. Men om man menar att det är en möjlighet att på detta sätt ge arbetarna högre kompensation, varför använder man då inte denna möjlighet? Varför låter man inte arbetarna på det viset i sparad form få en andel av nationalinkomsten, som för närvarande sparas uteslutande hos kapitalisterna och bidrar till att öka deras förmögenhet? Att lagra köpkraft för arbetarnas vidkommande till dess att fredskrisen kommer skulle väl inte vara så dumt ur den synpunkt, som man så ofta understryker, att köpkraft är vad som framför allt behövs när fredskrisen kommer.

Den omständigheten att man inte använder denna utväg, trots att man talar

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

så mycket om den, bekräftar ytterligare att hela meningen med den nu förda ekonomiska politiken är att på arbetarnas bekostnad tillföra kapitalet största möjliga andel av nationalinkomsten.

Herr Myrdal ställde en annan fråga till mig. Om det skulle förhålla sig så, sade han, att en viss återhållsamhet i fråga om lönekrav vore en nödvändig förutsättning för genomförande av arbetarrörelsens efterkrigsprogram i framtiden — jag fattade frågan så och jag hoppas att jag fattade den riktigt — skulle då inte det kommunistiska partiet kunna vara med om att ålägga sig denna återhållsamhet? Eller skulle det nödvändigtvis av små partitaktiska skäl uppträda däremot?

Ja, jag tror att det kommunistiska partiet skulle vara med om att ålägga sig en sådan återhållsamhet. Vi äro inte i och för sig emot återhållsamhet. I ett av vårt partis viktigaste dokument under denna kristid, i det öppna brev som vårt partis konferens 1942 tillställde landsorganisationen i fråga om lönepolitiken, erkänner partiet öppet att en viss återhållsamhet kan vara nödvändig. Sedan är det bara fråga om hur pass långt denna återhållsamhet skall gå. Vi anse ju att den återhållsamhet, som landsorganisationen har ålagt sig i och med att den har accepterat den nuvarande ekonomiska politiken, går mycket, mycket för långt. Det är inte nödvändigt att gå så långt som man därvidlag har gjort.

Slutligen bara ett ord om herr Myrdals ursäkter för vad han kallade vår »demagogi». Herr Myrdal var vänlig och förstående och sade att han kan förstå att kommunisterna äro demagogiska, så som de ha blivit behandlade. Han trodde att om högerpartiet hade blivit utsatt för samma slags ostracism som det kommunistiska partiet, så skulle högerpartiet excellera i demagogi i ännu högre grad än vad någonsin kommunisterna ha gjort. Vad beträffar högerns förmåga att excellera i demagogi tvivlar jag inte alls på herr Myrdals omdöme. Jag tycker förresten att högern är alldeles tillräckligt demagogisk även under nu rådande förhållanden.

Men jag tycker inte att herr Myrdals ursäkt för oss var i något avseende behövlig. Den var vänligt menad, och jag är beredd att betrakta den som ett försök från herr Myrdals sida att förstå det kommunistiska partiet och dess motiv o. s. v. Jag måste emellertid icke desto mindre säga att det inte är riktigt att det kommunistiska partiet har bedrivit någon demagogi. Och ännu mindre är det riktigt att det kommunistiska partiets uppträdande och dess propaganda i fråga om exempelvis den ekonomiska politiken skulle vara dikterad av det förhållandet, att det kommunistiska partiet känner sig förorättat och illa behandlat. Det är klart att vi ha anledning att känna oss förorättade och illa behandlade, så som vårt parti och vi kommunister också personligen ha blivit smädade under den tid som har gått. Men det påverkar faktiskt inte på något sätt vårt ställningstagande till de olika politiska problemen. När vi säga det ena eller det andra beträffande den ekonomiska politiken, så göra vi det inte därför att man kallat oss för landsförrädare, vägrat att sätta in oss i utskotten i riksdagen eller i de kommunala styrelserna eller därför att man under tre och ett halvt års tid trakasserat våra tidningar med transportförbud. Utan vi göra det därför att vi anse att den linje, som vi föra fram, obestriddligen är riktig och den enda som står i verklig överensstämmelse med intressena hos den klass av människor i samhället, som vi företräda och som äro våra väljare, nämligen arbetarna.

Herr Björnsson: Herr talman! Det var egentligen ett par detaljer i herr Ivar Andersons yttrande, som gjorde att jag begärde ordet. Nu har i väsentliga punkter herr Myrdal sagt ungefär vad jag tänkte säga, och jag skall därför

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

i det stycket försöka fatta mig så kort som möjligt, närmast med anledning av att jag vill begagna tillfället att säga några ord också om en annan sak.

Det rädde, såvitt jag kunde fatta, en viss oklarhet i herr Ivar Andersons anförande. Han hade ingenting att invända emot att propositionen bifölls. Men jag fick inte riktigt klart för mig, om han fördömde att de löneförhöjningar, som här ges åt vissa grupper statstjänare, vilkas löner ligga under nivån för det stora flertalet, kunna få konsekvenser på den allmänna löne marknaden. Det är alldeles klart att det blir sådana konsekvenser, oberoende av vad regeringen har tänkt i denna fråga eller inte. Jag skulle tro att t. ex. textilarbetarna komma att använda ett bifall till propositionen såsom ett argument vid de förhandlingar som snart komma att äga rum, för att taga endast ett enda exempel från en grupp lågt avlönade arbetare.

Jag förstod alltså inte om herr Anderson betraktade detta som något så olyckligt att han på grund av dessa konsekvenser endast med största motvilja kunde gå med på vad propositionen föreslår. Det föreföll nämligen av en poäng, som herr Anderson kom med i slutet av sitt yttrande, som om han tyckte sig kunna räkna med att det inte skulle behöva bli några sådana följder på den allmänna löne marknaden. Herr Anderson sade ju att man hade tänkt sig att det skulle bli en successiv prissänkning, eller prissänkningar på stora områden, som skulle minska levnadskostnaderna och att folk därigenom skulle få den förbättring i levnadsstandarden, som motsvarar en nominell löneförhöjning vid högre priser.

Jag är fullt på det klara med att de förhoppningar på sådana prissänkningar, som man hyste för bara så kort tid sedan som en månad, kanske komma att grusas — inte så mycket på grund av denna propositions verkningar, om den nu bifalles, utan på grund av utvecklingen i övrigt.

Det *kan* naturligen också tänkas att de verkningar, som denna proposition får, hindra prissänkningar av större betydelse, kanske helt och hållet. Men detta är, menar jag, en konsekvens som man får taga, när det visar sig att vissa grupper av löntagare ha det så illa ställt, att man inte rimligen kan begära att de skola fortsätta att arbeta, om inte en rättvis löneutjämning sker. Den konsekvensen får man taga, även om den går stiek i stäv med våra önsknings, vilket jag beklagar att den gör.

Jag vill påstå att förutsättningen för lönestoppet var i första hand prisstoppet — ett prisstopp i hela dess omfattning, exempelvis även beträffande hyror. Det har här på ett mycket påtagligt sätt ådagalagts, hurusom hyror för nytillträdande hyresgäster faktiskt bli genomgående högre än den genomsnittliga nivån för de äldre, privilegierade hyresgästerna, privilegierade därigenom att de få sitta kvar i sina gamla bostäder. Detta är en omständighet som naturligtvis försvårar budgetens balansering i unga hushåll, och redan det kan naturligtvis, om det får fortvara länge, för dem omöjliggöra en anständig bärning.

Vidare skulle jag vilja säga ett par ord om herr Andersons uttalande i skattefrågorna. Herr Anderson betraktade det som uteslutet att man skulle kunna göra sig av med omsättningsskatten. Jag är glad över att han delade den meningen, som väl är mycket allmän, att det knappast är någon skatt som skulle ligga mer obegränsat, om den komme bort, än omsättningsskatten, icke minst bland köpmännen, men även bland konsumenterna. Herr Anderson menade emellertid att dess borttagande var omöjligt. Jag är inte så alldeles säker på att det är omöjligt, om man ser på något längre sikt. Säkert är, att om man i ett enda slag kunde göra sig av med denna skatt, så skulle därmed öppna sig en möjlighet till en prissänkning, som komme att innebära en stan-

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

dardförbättring för alla löntagargrupper i statens tjänst och i enskild tjänst, lika väl som för andra människor, exempelvis företagare. Men det är givet, att man härvidlag kan stöta på en del statsfinansiella besvärligheter. Herr Ivar Anderson menade, att vi i så fall borde försöka ta bort omsättningsskatten etappvis. Det tycker jag inte är något att reflektera på. Omsättningsskatten är verkligen så besvärlig, att om man kan ta bort hälften av den, bör man enligt min mening våga sig på att avskaffa den helt och hållet. Det skulle visst röra sig om 150 miljoner kronor om året. Herr Anderson säger, att vi inte skulle kunna ta ut detta belopp på den vanliga skattevägen, ty även om skatterna i vårt land trots allt inte äro höga absolut taget, ha dock skatteskärpningarna varit så kraftiga, att vi inte hunnit vänja oss vid dem. Det ligger naturligtvis mycket i det resonemanget. Vi ha faktiskt haft mycket kraftiga skatteskärpningar, och vi ha inte hunnit vänja oss vid dem. Men om man erinrar sig vad som ansågs vara en anständig skatt i början av 1920-talet och jämför det beloppet med vad som nu bäres utan knot, förefaller det uppenbart, att själva tillvänjningen snabbt ändrar blicken på skatternas höjd. Om det bara är vanan som saknas, hinna vi nog lära oss att bära de tunga skatterna.

Det finns emellertid särskilt en omständighet som gör, att de nuvarande skatterna kännas tyngre att bära än vad de behöfve göra, nämligen att de komma så långt efter det att inkomsten förvärvats. Om skatten uttoges i samband med inkomstens förvärvande, skulle skatterna vara mycket drägligare att bära. Dessutom finns det enligt min mening ganska stora objekt för beskattning, som ännu inte utnyttjats. Jag tillåter mig, för att bara ta ett exempel, erinra om att vi ju inte ha någon som helst beskattning av realisationsvinster. I den mån penningvärdet blir lägre än tidigare, göra alla ägare av realkapital genom den värdestegring i penningar räknat, som därav följer, en fullständigt oförtjänt vinst i jämförelse med de medborgare, som inte ha sådana tillgångar. Det vore blott en gärd av rättvisa att genom beskattning av sådana vinster fördela kristidens bördor rättvisare mellan ägarna av realkapital och ägarna av fordringar, sparkapital. Där ha vi en ganska givande skattekölla, som ännu inte utnyttjats. Jag undrar, om inte fastighetsägarna i Stockholms stad t. ex. efter förra kriget förtjänade en miljard kronor bara genom att fastigheterna stego i värde på grund av att det kostade så mycket mer att bygga nya hus.

Detta var, herr talman, några erinringar till herr Ivar Anderson. När herr Anderson vidare säger, att man kan balansera budgeten med skuld, betraktar jag detta såsom tekniskt nödvändigt, men det är ju i grund och botten en subvention. Allt vad vi kostat på oss i beredskapsavseende, ha vi ju tagit ut från det svenska folkhushållet. Hade vi gjort en utskrivning av alla pengar som hade behövts, skulle staten inte ha kommit i någon skuld. Vi hade bara haft att ta ut de erforderliga beloppen. Om det svenska folkhushållet har orkat med att åstadkomma de prestationer och varor, som åtgått för vår beredskap, har det naturligtvis också haft råd att betala dessa utgifter, eftersom ingen annan hjälpt oss att göra det. Genom att på sätt som skett jämna ut betalningen av en sådan skuld som denna på ett årtionde, eller vad det kan bli, ha vi i grund och botten subventionerat skattebetalarna, som ju egentligen redan nu borde ha betalat de nödvändiga beloppen, eftersom det här enligt vanliga regler inte är fråga om räntabla utgifter. Jag vill inte kalla utgifterna för vår beredskap för improduktiva, som herr Myrdal gjorde, ty jag hoppas, att de varit av värde för oss.

Bortsett från dessa meningsskiljaktigheter är jag fullt enig med herr Ivar

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

Anderson och alla som talat för att vi skola vara så försiktiga som möjligt i nuvarande labila läge. Herrar kommunister göra enligt min mening orätt mot sitt eget goda förstånd, när de inte vilja göra klart för sig, vad inflation innebär. De underskatta säkerligen också den svenska arbetarpublikens förstånd, om de tro, att det inte går att klargöra för arbetarna, vad inflation ytterst betyder. Herr Holmberg påstod, kanske med rätta, att arbetarna under en kort period efter förra kriget voro överkompenserade, beroende på att det blev ett kraftigt prisfall. Men prisfallet gick över. Om man erinrar sig de lidanden, som arbetarklassen hade att genomleva under inflationen och inte minst under den därpå följande deflationen med dess arbetslöshet, tror jag inte, att han kan få någon människa, som har minnen från den tiden, att önska sig tillbaka en sådan vågformig utveckling. Jag hade tillfälle att under ett par resor genom Tyskland åtskillig tid efter kriget studera inflationens verkningar på folkstämningen och se, hur snabbt utvecklingen gick under det fåtal veckor, som låg emellan mina båda Tysklandsresor. Det var helt enkelt fruktansvärt. Alla människor i samhället äro nämligen inte arbetare, som kunna få kompensation genom en kappsäck full med pengar. Det finns många medborgare som inte ha löner att leva på. I Tyskland hade man t. ex. alla krigsänkor och invalider, som ledo oerhört under inflationen. Jag hade inte tillfälle att på nära håll se, hur tillståndet i Tyskland var under den depression, som följde på inflationen, men jag har hört vederhäftiga bedömare förklara, att Hitlerregimen är en tämligen omedelbar konsekvens av att man inte behärskade inflationen och depressionen efter förra kriget. Om det är riktigt — och jag har ingen anledning att tvivla därpå — tycker jag, att den tyska arbetarklassens lidanden på grund av att ingen lyckades hjälpa tyskarna att stäcka inflationen, ha varit så stora, att de borde avskräcka från ett nytt experiment i den vägen. Jag förstår inte, att herr Linderot kan bagatellisera faran för inflation så mycket som han ändå gjorde i ett anförande som jag hade tillfälle att höra och där jag bortsett från detta tyckte mig finna åtskilligt av intresse.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Jag skall inskränka mig till ett par ord. En passus i mitt anförande för en stund sedan har föranlett åtminstone ett par talare från högern till inlägg. Jag har tyvärr inte haft tillfälle att höra något av dessa båda anföranden, men jag har fått innebörden i dem redogjörd för mig.

Herr Ivar Anderson förklarade, att det var svårt att finna något sammanhang i mitt anförande. Jag bemötte kommunisternas ståndpunkt i frågan men gav samtidigt, ansåg han, ett finger åt kommunisterna genom att säga, att jag inte uppfattade propositionen såsom ett slutskrivet kapitel, såsom något sakrosankt som inte finge ändras. Herr Wistrand lär ha efterlyst, huruvida min uppfattning är auktoriserad av regeringen. Jag har nu den vanan att säga, vad jag tänker även om mörkrets furste kan få någon uppmuntran av vad jag yttrar. Jag har ju ofta blivit beskylld för att vara ett eko inte bara av Wigforss och Per Albin Hansson, utan av samlingsregeringen överhuvud taget. Men jag har verkligen inte uppfattat mig själv på det sättet. Jag använde för övrigt mycket försiktiga ordalag i den passus, som de båda talarna ha angripit. Jag sade, att jag inte uppfattade propositionen så, att inte ens ett kommatecken finge ändras i densamma. Och den uppfattningen vidhåller jag. Överhuvud taget är det väl så med de frågor, som behandlas här, vare sig de föreligga i form av kungl. propositioner eller på annat sätt, att man behandlar dem sakligt. Om det framföres skäl för en ändring, ta vi hänsyn till dessa skäl. Jag sade också, att jag inte tror på möjligheten av någon större ändring

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

i förslaget. Jag vågar hoppas, att statsutskottet, när det behandlar propositionen, skall göra det mycket grundligt och under hänsynstagande till de sakliga skäl, som kunna anföras för de retuscheringar som äro av behovet påkallade. Jag bevistade i går en uppvaktning, där många representanter för statstjänarkåren voro närvarande. Jag sade dem, att eftersom en överenskomelse nu föreligger, kommer den säkerligen att sanktioneras av riksdagen. Men jag måste erkänna, att åtskilliga av de synpunkter, som dessa representanter hade att anföra, gjorde mig litet villrådig om vissa detaljer. Jag tror, att det kan vara möjligt att i fråga om dessa detaljer komma fram till ett annat och bättre förslag utan att rubba de väsentliga grunderna för regeringens framställning.

Herr Linderot replikerade mig på sin kamrats herr Holmbergs vägnar. Åtskilligt av vad han sade har ju redan bemötts av herr Myrdal, herr Björnsson och andra. Jag vill bara tillägga ett par ord. Herr Linderot frågade mig, om jag kan ge en definition på vad demagogi är. Jag får väl klara mig såsom vår oförglömmelige vän och kamrat Arthur Engberg brukade göra, när han fick en sådan där fråga ställd till sig, om han kunde definiera det ena eller andra. Han brukade svara: »Om man blir tillfrågad om definitionen på en elefant, är det svårt att ge en klar definition, men när denna klump kommer lufsande, känner man igen honom i alla fall!»

Vi ha en ganska god känsla för vad demagogi i verkligheten är, även om jag inte här kan ge några filosofiska distinktioner som kunna tillfredsställa herr Linderot. Men jag kan ge ett exempel. Herr Linderot yttrade, att den ekonomiska politik, som vi ha fört, har gjort de rika rikare och de fattiga fattigare. Överhuvud taget vet jag inte, om det påståendet i och för sig är riktigt, att de fattiga ha blivit fattigare. Såsom herr Myrdal, tror jag, påpekade, har den standard, som de arbetande människorna i landet haft under kriget, säkerligen varit så hög som man kunnat komma upp till, vilket har varit utgångspunkten för den politik som har förts. Vi ha menat, att om man beviljar högre löner, elimineras fördelarna därav genom att priserna stiga, och därför finns det ingen anledning att gå högre. Den politik, som det socialdemokratiska partiet för och alltid fört, har framför allt tagit sikte på att avskaffa fattigdomen. Detta utesluter inte att man i vissa situationer, i en kris som den nuvarande kan vara tvungen att som man gör i krig företa en liten reträtt för att få plats för en större framryckning. Det är i verkligheten vad som har förekommit under det pågående kriget och under den ekonomiska krisen. Det veta kommunisterna, och det vet herr Linderot, men de resonera, som om de trodde, att den politik, som vi fört, har gått ut på att göra de fattiga fattigare. Det är vad jag kallar för demagogi! Andra exempel kunde anföras, men jag behöver inte göra det.

Herr Linderot förklarade på tal om inflation, att den största faran inte är inflation utan hunger, brist på skor, kläder, matvaror och annat dylikt. Jag invänder, att inflation skapar hunger. Jag vill, såsom redan herr Björnsson gjort, erinra om den stora tyska inflationen. Gjorde den människorna rikare? Nej, de blevo fattigare. Herr Myrdal har redan påpekat gentemot herr Linderots påstående, att det bara är finansministern som kunde ha skada av en inflation, att det alldeles tvärtom förhåller sig så, att finansministrarna aldrig ha så gyllene tider som under en inflation. Det tyska folket betalade ju hela sin statsskuld med inflationen. Men löneförhöjningar, som omedelbart utjämnas genom att priserna gå i höjden, kunna inte vara så mycket värda.

Herr Linderot yttrade vidare, att de egna plånböckerna var det enda som arbetarna intresserade sig för. De vilja ha pengar, sedlar, sade han, och se-

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

dan gåve de den ekonomiska politiken i övrigt en god dag. På tal om Tyskland kan man ju erinra om hur mycket sedlar människorna i det tyska samhället fingo. De fingo så många och så stora sedlar, att den stora svårigheten för dem var att skaffa plånböcker som räckte till för dessa sedlar. Men blevo de för den skull rikare och *mindre* fattiga? Nej, bara fattigare. I verkligheten var det denna inflation som var inkörsporren för den tyska nazismen. Hitler hade aldrig fått sin stora chans att komma fram, om inte inflationen hade röjt vägen för honom. Det har han själv villigt erkänt.

Det är ett oerhört förenklat uttryckssätt att säga, att för arbetarna är det plånboken som är huvudsaken. Tror herr Linderot, att de svenska arbetarna under detta krig hade underkastat sig en bristfällig och endast delvis utgående kompensation för den fördyring som inträtt, om de räknade på det sätt, som herr Linderot här gjort, nämligen att allt annat är likgiltigt bara man får mer och mer pengar, sak samma om man får köpa mer för dem eller inte. För arbetarna är det väl huvudsaken vid en löneförhöjning, att de få en höjd reallön. En höjning som i verkligheten inte är någon höjning utan t. o. m. har utsikt att bli en försämring, kunna de ju inte ha anledning att tacka för.

Herr Holmberg var mer försiktig på denna punkt. Han sade, att »vi inte strävade efter inflation». Där står han således i motsättning till herr Linderot, som öppet propagerade för inflation, men det var ju andan även i herr Holmbergs anförande. Jag betraktar det som en stor behållning av denna debatt, att kommunisterna ha bekänt färg på den punkten, att de erkänt, att de sträva efter inflation. De äro redo att spolia hela vinsten av den återhållsamma politik, som statsmakterna och hela vårt folk ha fört under kriget, och att göra detta just nu i krigets slutskede, då vinsterna av denna återhållsamma politik skulle kunna börja inkasseras. Jag anser för min del, att det ur allmän renlighetssynpunkt är välgörande att detta sagts ut, och jag tror, att den politiska vinsten därav kommer att bli ganska betydande.

Herr Strand: Herr talman! Vid debattens början i dag försökte herr J. B. Johansson leta fram en orsak till missnöjet ute i fackföreningarna mot lönestoppet. Han hade för sin del funnit, att kommunisternas agitation i fackföreningarna och även deras propaganda under valrörelsen i mycket stor utsträckning hade medverkat till detta missnöje. Det kan nog vara riktigt, att kommunisterna ha varit framgångsrika opinionsbildare i fackföreningarna och möjligen även framgångsrika i sin agitation under valrörelsen. Men herr J. B. Johansson glömde bort, att det otvivelaktigt finns ett underlag av annat slag för detta missnöje, nämligen de stora vinster, som vissa företagare redovisa och som kommunisterna påpeka skulle kunna användas för att lämna full kompensation till arbetarna vid företagen i fråga. När riktlinjerna för den ekonomiska politiken uppdrogos vid krigets början, räknade man med att sådana vinster skulle elimineras genom krigskonjunkturskatten och andra skatter. Men tydligen har detta inte varit tillräckligt, utan trots dessa skatter ha vissa företag kunnat göra rent av oskäligen vinster. Jag vill inte med detta ha sagt, att det faktum att dessa tendenser ha funnits skulle betyda, att kommunisternas krav på den fulla compensationen skulle ha kunnat förverkligas. Vi ha inom landsorganisationen och fackföreningsrörelsen varit fullt på det klara med att en annan politik för lönekomensation, förd på det sättet att de enskilda grupperna skulle försöka tillkämpa sig all den compensation, som var och en kunde få inom sitt arbetsområde, skulle föra med sig, att inom de högkonjunkturbetonade företagen skulle arbetarna möjligen kunna nå

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

full kompensation men säkerligen på bekostnad av arbetarna i de företag, som ha lågkonjunktur under krisen; där skulle arbetarna få mindre eller kanske ingen kompensation alls. Den politik, som förts, vilja vi rubricera som en solidarisk lönepolitik i fråga om dyrtidskompensationen.

Otvivelaktigt försämrades möjligheterna att upprätthålla en någorlunda hög standard under kriget betydligt av det dåliga skörderesultatet under åren 1940 och 1941. Det medförde också under de två första åren, att reallönen sjönk med i det närmaste 12 procent. Sedan pris- och lönestoppet infördes år 1942, kan man nog säga, att arbetarna i stort sett ha fått full kompensation, då ju prisnivån har varit oförändrad. Detta har i mycket stor utsträckning möjliggjorts genom att vi fått bättre skördar under åren 1942—1943. Framför allt ha därigenom lantarbetarna kunnat få full kompensation utan att livsmedelspriserna ha behövt höjas. Man borde således egentligen icke beklaga, att pris- och lönestoppet överhuvud taget kommit till, utan i stället att det kom så sent. Det borde ha kommit tidigare, ty då skulle vi inte behövt ha några tvister om kompensationen för dyrtiden. Om pris- och lönestoppet hade kommit tidigare, kunna vi i varje fall utgå ifrån att det skulle ha varit möjligt att hålla priserna nere i större utsträckning även under de två första åren. Att göra det överlag hade icke varit möjligt, eftersom vissa prishöjningar måste inträda på grund av fördyrade importpriser och en dyrbar ersättningsproduktion.

Nu finns det otvivelaktigt ett visst missnöje inom fackföreningarna med den förda politiken. Man fann sig ganska gott i förhållandena under de två, kanske t. o. m. tre första åren. Men det är helt naturligt, att ju längre kriget varar, desto hårdare känns trycket för de grupper i samhället, som, jag vill inte använda uttrycket äro sämst ställda, men som äro lågt avlönade, ty det är inte alldeles säkert, att de sämst ställda finnas vare sig bland statstjänarna eller lönearbetarna på verkstäderna. Ju längre kriget pågår, desto starkare känns naturligtvis trycket av de försämringar, som inträffat under de två första åren, och helt naturligt komma därmed också krafterna i gång för att söka ernå förbättringar.

Det förslag, som nu föreligger beträffande förbättring av lågt avlönade statstjänares löner, är avvägt med tanke på att i de allra lägsta löneklasserna möjliggöra full kompensation. Denna kompensation spetsas av något uppåt, så att i högsta löneklassen, den åttonde, praktiskt taget inte ges något annat än vad som kan betecknas såsom nödvändigt för att få en lämplig avvägning mellan de olika löneklasserna. Jag kan inte uttala mig om verkningarna av denna löneförhöjning i stort men jag skulle gärna vilja tolka den såsom ett uttryck för hur långt man skulle kunna gå även på den allmänna arbetsmarknaden. Förslaget kommer otvivelaktigt att tjäna såsom en norm för de förbättringar, som böra tillkomma sådana lönearbetare som ha ungefär samma levnadsstandard som de statstjänare som nu få det föreslagna tillägget.

Vårt försörjningsläge har blivit bättre undan för undan. Det är möjligt, som professor Myrdal här sagt, att en försämring kan inträda, men vi ha väl inte anledning att i dag syssla med den eventualiteten när det gäller propositionen om tillägg till statstjänarnas löner, utan vi böra utgå ifrån det läge, som vi ha i dag. Jag vill själv gärna bedöma situationen på det sättet, att det kan finnas möjlighet även för arbetarna på den fria arbetsmarknaden att ernå vissa iusteringar av lönerna för de lägst ställda grupperna. Jag vill påneka, att exempelvis inom metallindustrin kraven i stort sett gälla tilläggs till sådana arbetare, timlönearbetare och andra, som under det närmast föregående året kommit upp till löner, som inte ligga över de statstjänarlöner, som det nu är fråga om att förbättra. Jag hoppas, att utgångsläget för de kommande förhandlingarna

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

skall vara sådant att den förhöjning, som nu kommer att tillerkännas statstjänarna, också skall kunna beviljas arbetarna på den allmänna arbetsmarknaden.

När det gäller debatten i övrigt, har herr Linderot gjort påståenden, som jag gärna vill rikta en invändning mot. Han sade bl. a., att inflationen egentligen inte utgör någon större fara för arbetarna. Det måste vara en felbedömning. Herr Holmberg för sin del förklarade, att han med stöd av erfarenheterna från förra kriget kommit till ett resultat som skulle styrka herr Linderots påstående. Även det måste vara en felbedömning av vad som verkligen inträffade under och efter förra världskriget. Det är nog riktigt som herr Linderot sade, att man skall se prispolitiken under kriget och efterkrigsplaneringen i ett sammanhang. Men man skall också bedöma prispolitiken under förra kriget och vad som inträffade efter kriget i ett sammanhang. Eftersläpningen under förra kriget var delvis en följd av långtidsavtal men också beroende på att man inte kunde ordna dyrtidskompensationen så snabbt som priserna stego under senare delen av kriget. Den fulla kompensationen nåddes först sedan världskriget slutat och priserna stabiliserats. Man lyckades till och med få kompensation för den förkortade arbetstiden. Men lägg märke till, att vi hade en omfattande inflation; priser och löner hade stigit i det närmaste till det tredubbla.

När omställningskrisen kom, vilka var det då som i första hand fingo bära bördorna? Man har i den offentliga statistiken vissa tal att gå efter, som visa att arbetare, som lyckades få arbete, inte drabbades så förskräckligt hårt, men vi hade tvåhundra tusen arbetslösa, som inte hade någon inkomst alls. Vi hade åtskilliga tiotusental arbetare, som arbetade under inskränkt tid. De redovisas inte i statistiken. Det var de, som fingo bära bördorna av inflationen, och jag tror inte att någon av dem, som varit med om det, i dag vill erkänna, att förra krigets ekonomiska politik var bättre än den som har förts under de senast gångna åren. Jag var själv med om svårigheterna på den tiden och vet, hur stora de voro. Jag tror inte att det var många som hade någon behållning, sedan krisåren voro över. De flesta hade genomlevt rena katastrofen. Och lägg märke till att det inte bara var arbetare som drabbades. Många företag gingo i konkurs eller voro konkursmässiga. Det försvarade möjligheterna att få arbete i gång. Det fördröjde utvecklingen på sådant sätt, att vi praktiskt taget inte kommo i gång förrän åren 1924 och 1925. I den mån företagen under den nuvarande krisperioden ha använt sina vinster för att stabilisera sin ekonomi och göra företagen mera skickade att möta efterkrigstidens svårigheter, tror jag inte att man från arbetarhåll har så stora anmärkningar att göra mot vinsterna. Under förra kriget delades de ut.

Jag vill inte tro, att den propaganda, som har förts från kommunisthåll, har förts under medvetande om att de krav, som ställts, inte skulle kunna genomföras, fast många gånger har det faktiskt verkat, som om man handlat i rent saboteringssyfte. Herr Linderot har här i dag, såvitt jag fattade honom rätt — jag har i varje fall inte uppfattat hans ord på samma sätt som herr Åkerberg gjorde — sagt, att för arbetarna är inte det väsentliga att få en massa pengar, utan det är vad de kunna köpa för pengarna. Om vi hade träffats i en diskussion på denna basis, tror jag att vi skulle ha haft större möjligheter att komma överens, ty det är just det som landsorganisationen haft för ögonen, nämligen att det inte kan vara det väsentliga att arbetarna komma i besittning av högre löner om de inte kunna köpa mera varor för dessa pengar än de förut kunde köpa för den tidigare, lägre avlöningen. Vi ha under krisåren konstaterat, att då det är varuknapphet och våra resurser minskats, finns det ingen praktisk möjlighet, herr Linderot, att erhålla samma mängd varor som tidigare. En standardsänkning måste ske och har också skett. När resurserna bli större, vill

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

gärna landsorganisationen stå först i kön för att komma i åtnjutande av de ökade förmåner som kunna erhållas tack vare det förbättrade försörjningsläget. Vi äro fortfarande av den uppfattningen, att den okontrollerade inflationen är rena katastrofen för arbetarna. Den omöjliggör ett förverkligande av efterkrigsprogrammet. Den skulle vara det allra största hinder, som överhuvud taget skulle kunna resas mot ett förverkligande av detta program.

Det anförda betyder inte att jag skulle anse det omöjligt att åstadkomma förbättringar för dem som äro lågt avlönade men jag kan fortfarande inte se någon möjlighet att realisera kommunisternas ursprungliga program att uppnå full kompensation. Den skall nämligen inte bara tillkomma dem som äro lågt avlönade. Vårt program innebär, att så snart det finns möjligheter därtill, skola alla ha full kompensation. Alla ha rätt att fordra den standard, de hade före kriget, alltså 1939 års standard. Landsorganisationens program går ut på att så snart försörjningsmöjligheterna det medgiva genomföra ytterligare förbättringar.

Det är kanske så att vi ännu inte kommit över de värsta svårigheterna. Vi hoppas emellertid allesamman, att i varje fall kriget i Europa skall sluta så snabbt, att vi inte skola behöva ställas inför ytterligare svårigheter på arbetsmarknaden, utan att det skall vara möjligt att genom att undan för undan förbättra lönerna snabbt återvinna 1939 års standard och överhuvud taget arbeta efter det program som egentligen är den svenska fackföreningsrörelsens, nämligen att åstadkomma den bästa möjliga standard åt det arbetande folket.

I detta anförande instämde herrar *Wahlmark* och *Franzon*.

Herr Linderot: Herr talman! Jag tror att vi ha framlagt det väsentliga som vi ha att anföra i dagens debatt. Jag ansåg det emellertid nödvändigt att till slut åter taga till orda av två skäl.

Till en början vill jag beröra frågan om inflationen. Det har möjligen förelegat några slarviga formuleringar från min sida, eftersom det är påtagligt, att jag har blivit missförstådd — i alldeles särskild grad av herr Åkerberg.

En talare trodde att det kommunistiska partiet skulle arbeta för att sätta i gång en inflatorisk utveckling i accelererat tempo för att komma fram till något slags katastrofal ekonomisk situation, där de politiska möjligheterna för just det kommunistiska partiet skulle bli synnerligen rosenröda och trevliga. Det är på intet sätt fallet. Det är ett fullkomligt missförstånd av vad vi tidigare propagerat för och vad vi i debatten här i dag ha sagt. Det är alltså överflödigt att ge skräckskildringar av inflationens fälor för att övertyga oss om att vi böra ändra ståndpunkt.

Herr Björnsson talade mycket värtaligt om hur det var i Tyskland efter det förra kriget, när inflationen satte in. Ja, själv arbetade jag på en byrå vid Unter den Linden i Berlin, när inflationen var i sin blomstring. Vi kunde vid vissa tillfällen inte bestämma avlöning för hela dagen, utan vi gjorde upp om en avlöning till frukosten och en till middagen, ty den avlöning, som hade bestämts på morgonen, hade fullkomligt ändrat värde till kvällen. Jag säger detta bara för att upplysa såväl herr Björnsson som andra om att jag har mycket stor personlig erfarenhet av hur det kan bli i ett samhälle, där en ohämmad inflation pågår.

Trots dessa erfarenheter vill jag påstå, att det är en viss skräckskildring man ger av inflationens verkningar för arbetarklassen. Det är inte besväret med att få så mycket sedlar, som är det avgörande, utan besväret att man inte får de varor, som man skulle ha för dessa pengar. Man tror, att inflationen

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.

(Forts.)

är begränsad bara till sedlarna, med den är ett helt ekonomiskt komplex, grundat framför allt på knapphet i varutillgången. När jag här har anfört och när vi från kommunistiska partiet i den ekonomiska diskussionen tidigare ha anfört, att en viss ganska blygsam förhöjning av arbetarnas nominallöner icke behöver stegra inflationen i detta land, har man tolkat detta så att vi agitera för inflation. Jag anser det alldeles nödvändigt att rätta till dessa missförstånd rörande våra meningar. Herr Åkerberg gav ju ett drastiskt exempel på missförståndet, och jag är herr Strand mycket tacksam för att han redan har gjort herr Åkerberg uppmärksam på det. Herr Åkerberg har kanske fått mitt yttrande refererat, han var kanske inte inne, då det gjordes. Jag uppställer inte arbetarnas intresse av att få sedlar såsom det enda målet, utan jag ställer deras intresse av sedlarna i relation till tillgångarna i skafferiet. Jag använde också uttryckligen ordet skafferiet. Detta, menade jag, var det väsentliga: vad har jag i pengar, och vad får jag köpa för dem? Detta är arbetarnas intresse.

Jag blev också ganska missförstådd av herr Myrdal, som påpekade, att en finansminister kanske rentav kan ha intresse av att få en inflation. Han behöver i varje fall inte vara rädd för inflation, som jag skulle ha förutsatt. Jag förutsatte inte detta, men det är möjligt, att jag inte yttrade mig tillräckligt klart. Jag förutsatte, att finansministerns intresse är att sköta frågan om inflationen, och det låter ju, som om jag skulle säga, att han tycker om att få inflation. Det är inte alls säkert, att han tycker om det, men det kan ju hända, att han inte tycker illa om det. Det beror alldeles på omständigheterna, eller hur, herr Myrdal? Eftersom vår nuvarande finansminister är mycket rädd för inflationen, skulle jag tro, att han i varje fall för ögonblicket inte har något särskilt intresse för densamma.

Vad vill jag ha framfört med mitt yttrande i detta fall? Bara det, att frågan om den inflatoriska utvecklingen icke avgöres av arbetarorganisationerna i avtalsrörelserna, utan av den ekonomiska politik, som finansministern allra högst upp är ansvarig för. Han har att svara för om det skall bli inflation i stegrat tempo eller om det skall bli ett prisstopp, som är effektivt, prissänkningar o. s. v. o. s. v. Statsmakterna och icke fackföreningarna ha att reglera denna penningpolitik. Så skulle jag vilja formulera min ståndpunkt i omdiskuterade fråga, och det vidhåller jag såsom riktigt. Det är inte fackföreningarnas sak att gå omkring och fråga: »Om vi nu begära tio öre mera om dagen, blir det då inflation?» Då svarar någon förståsigpåare: »Ja, det blir det.» — »Ja, då får det vara,» säger fackföreningen, »då kunna vi inte begära tio öre. Ty det är ju alldeles förfärligt med inflation, då få vi kanske en Hitler också i Sverige!» Herr Björnsson trodde, att Hitler kom till makten i Tyskland, därför att man där tryckte för mycket sedlar åren 1922—1923. Det är i alla fall något för enkelt.

Med dessa små kommentarer hoppas jag min ståndpunkt i fråga om inflationen är klar. Att kommunisterna inte ha någon anledning att sträva efter inflation är ganska uppenbart. Jag ser verkligen inte, vilka fördelar vi som parti skulle uppnå på en inflatorisk utveckling, absolut inte. Jag vill påpeka — och var och en, som vill se på röstsiffrorna, kan konstatera det — att de stora och betydande rösttillskott, som kommunistiska partiet fick i det senaste valet, kommo från arbetargrupper, som icke ha det sämst ställt men som äro inom nyckelindustrier. Dessas uppfattningar i lönefrågorna äro naturligtvis ändå synnerligen betydelsefulla.

Så var det en sak till. Jag känner mig nämligen av herr Myrdals anförande uppfordrad till en liten deklaration. Herr Myrdal ställde frågan: Därest genom återhållsamhet i lönekraven en uppgörelse av synnerlig betydelse kunde

Kungl. proposition ang. tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45.
(Forts.)

ske, exempelvis genomförande av efterkrigsprogrammet för full sysselsättning, skulle kommunisterna vilja vara med om en sådan återhållsamhet? Herr Holmberg har redan för sin del svarat, och jag vill tillägga, att vi inte skulle ha någonting att invända mot en återhållsamhet, som kunde medföra synnerliga fördelar på andra områden. Det vore ju att frånsäga sig möjligheterna att — populärt sagt — göra politik, om man inte skulle godkänna en sådan överenskommelse. Jag tror också i likhet med vad herr Holmberg redan har sagt, att vår politik icke avgöres av den isolation, som man av olika anledningar har försatt partiet i, men å andra sidan vill jag tillägga utöver det som herr Holmberg har sagt — vilket jag helt instämmer i — att ett upphävande på olika sätt av den isolationen utan tvivel skulle medföra positiva verkningar i kanske av de flesta önskad riktning.

Till sist vill jag bara tacka herr Myrdal för svaret på den fråga jag ställde om varför just herr Wigforss' proposition utgjorde det sista tänkbara budet i fråga om statstjänarnas löner. Herr Myrdal har svarat, att återverkningarna på arbetsmarknaden i dess helhet måste betraktas såsom huvudmotiv för att statsrådet Wigforss icke kan ge något högre bud. Detta är klart uttryckt, och jag tycker det är bra, att det blev sagt. Jag förmodar, att statsrådet Wigforss har sagt detsamma i debatten i andra kammaren. Det är bra, att det blev ut sagt, ty det säger statstjänarna följande: statsfinansiella skäl äro egentligen icke huvudmotiv för att man icke tillmötesgår deras krav i högre grad än som är fallet, men det finns allmänna lönepolitiska skäl, som tala här. Man vill icke demoralisera arbetsmarknaden i övrigt i lönefrågorna. Jag tror icke, att statstjänarna kunna godkänna detta, ty de grupper det här gäller ha icke ställt större krav än att komma upp något så när i nivå med jämförliga arbetargrupper på den allmänna arbetsmarknaden. Därför kommer herr Myrdals tes icke att kunna bli utslagsgivande för statstjänarnas ståndpunktstagande till lönefrågorna. Jag förutskickar alltså, att i statsutskottet mycket starka skäl komma att anföras för en justering uppåt av de föreslagna lönesatserna.

Jag har, herr talman, ingenting att tillägga. Jag är tillfredsställd med den diskussion, som har förts. Den har säkert varit till mycket stor nytta för oss alla. Den har klarat upp åtskilligt, som kanske tidigare var rätt dunkelt, och den har säkert bidragit till att riksdagsbehandlingen av särskilt statstjänarnas lönefråga skall kunna bli den under givna förhållanden bästa tänkbara.

Efter härmed slutad överläggning hänvisades föreliggande kungl. proposition till statsutskottet.

Till utskottet skulle jämväl överlämnas de i anledning av propositionen inom kammaren nu avgivna yttranden.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 289, angående undantag i vissa fall från bestämmelser i förordningen den 5 juni 1942 (nr 325) om jordbrukets kreditkassor.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 290, angående räntan å ogulden köpeskilling för viss kronoegendom;
nr 291, angående befrielse för G. Karlsson från viss betalningsskyldighet på grund av borgen; samt

nr 292, angående avskrivning av visst i flottledsfonden ingående fordringsbelopp.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner: nr 293, angående inrättande av försvarets forskningsanstalt; och nr 294, angående överskridande av vissa anslag å allmän förskottsstat I.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 295, med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 296, angående provisorisk förbättring av löneställningen för vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 297, med förslag till lag om provisorisk förstärkning av tilläggspensioner och invalidunderstöd.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 299, angående tomt för statens normalskola.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 300.

På framställning av herr talmannen medgav kammaren, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.15 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 4 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

Justerades protokollet för den 30 nästlidne oktober.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 300, med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 september 1943 (nr 691) om villkorlig frigivning.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 350, av herr *Hage* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om provisorisk förstärkning av tilläggs pensioner och invalidunderstöd;

nr 351, av herr *Hage* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1944/45; och

nr 352, av herr *Karlsson, Gustaf*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av försvarets forskningsanstalt.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen i riksdagens första kammare och de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning, den 1 november 1944.

På därom gjord ansökning beviljade herrar deputerade vaktmästaren hos kammaren Tage Hollner för fullgörande av beredskapstjänstgöring tjänstledighet, räknat från och med den 29 nästlidna månad, tills vidare; och antogo herrar deputerade till vikarie för Hollner från och med innevarande dag tills vidare Knut Lidberg.

Beträffande den genom vaktmästaren G. Tillmans avgång lediga vaktmästarbefattningen hos kammaren beslöt herrar deputerade, att densamma under återstoden av innevarande riksdag skulle uppehållas genom vikarie; och antogs till vikarie, räknat från och med den 29 nästlidne oktober, tills vidare Lennart Löfving.

Är och dag som ovan.

In fidem

G. H. Berggren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.03 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.